

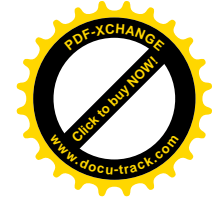
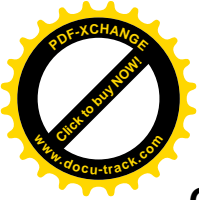
Evropská územní spolupráce 2007 – 2013

STŘEDNÍ EVROPA

Operační program

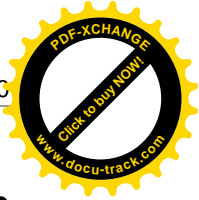
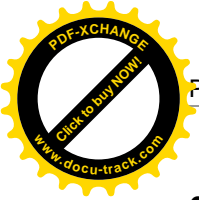
Pracovní verze 3.0 / 21. prosince 2006

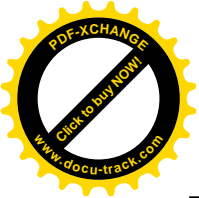

OBSAH

1. Úvod	5
1.1 Programová oblast	5
2. Střední Evropa dnes	7
2.2 Územní struktury – sídelní struktury, městské oblasti a regiony	7
2.2.1 Systém měst	8
2.2.2 Venkov	9
2.2.3 Pohraniční regiony	10
2.3 Socioekonomická situace	10
2.3.1 Demografické trendy, migrace a sociokulturní aspekty	10
2.3.2 Ekonomická struktura a rozvoj	11
2.3.3 Pracovní trh – zaměstnanost a nezaměstnanost	14
2.4 Systém inovace (inovace, R&D, vzdělání a kvalifikace)	16
2.5 Dostupnost	19
2.5.1 Doprava	19
2.5.2 Informační a komunikační technologie (ICT)	22
2.6 Životní prostředí, přírodní a kulturní dědictví (v koordinaci s hodnocením SEA)	23
2.6.1 Přírodní zdroje, biodiverzita	23
2.6.2 Charakteristika životního prostředí, trvale udržitelná produkce, efektivita zdrojů a účinnost využití energie	24
2.6.3 Nebezpečí přírodních katastrof a řízení rizik	25
2.6.4 Kulturní dědictví	26
2.7 Silné stránky, slabé stránky, příležitosti a hrozby (SWOT)	27
2.8 Ponaučení a doporučení	30
3. Strategie Programu	31
3.1 Cíl Programu	32
3.2 Strategie a cíle	34
3.3 Všeobecné principy	37
3.4 Strategické implementační principy	38
3.5 Oprávněnost zvolených priorit	39
3.6 Soulad s dalšími politikami a programy	39
4. Priority Programu	43
4.1 Priorita 1: Usnadňování/umožňování inovace ve Střední Evropě	43
4.2 Priorita 2: Zlepšování dostupnosti Střední Evropy a v rámci ní	48
4.3 Priorita 3: Odpovědné užívání životního prostředí	54
4.4 Priorita 4: Větší konkurenceschopnost a atraktivnost měst a regionů	60
4.5 Priorita 5: Technická pomoc	65
4.6 Vyčíslení cílů a ukazatele	66
5. Finanční ustanovení	67
5.1 Rozpočet Programu a míra pomoci	67
5.2 Alokace finančních prostředků	67
5.2.1 Přidělení prostředků podle jednotlivých let	68
5.2.2 Přidělení prostředků podle priority	68

6.	Realizační ustanovení	69
6.1	Řízení Programu	69
6.1.1	Monitorovací výbor	69
6.1.2	Odpovědnosti členských zemí	71
6.1.3	Řídicí orgán (MA)	71
6.1.4	Certifikační orgán (CA)	72
6.1.5	Auditní orgán (AA)	73
6.1.6	Společný technický sekretariát (JTS)	74
6.1.7	Síť Kontaktních míst ve Střední Evropě	75
6.2	Kvalita projektů	76
6.3	Strategické projekty	78
6.4	Cyklus projektu	78
6.4.1	Zažádání o podporu projektu	79
6.4.2	Posuzování projektů a jejich výběr	79
6.5	Systém pro monitorování a hodnocení	81
6.5.1	Monitoring	81
6.5.2	Systém finanční kontroly	81
6.5.3	Výroční zpráva a závěrečná zpráva o realizaci	82
6.5.4	Hodnocení	82
6.5.5	Ukazatele pro monitorování a hodnocení	82
6.5.6	Elektronická výměna dat	83
6.5.7	Mobilizace a oběh finančních toků s cílem zajistit jejich transparentnost	83
6.5.8	Publicita a informace	84
6.5.9	Princip partnerství	85
7.	Přílohy	87
7.1	Seznam odpovědných ministerstev	87
7.2	Hodnocení <i>ex-ante</i> a informace o zapracování připomínek	87
7.3	Informace o Strategickém hodnocení dopadu na životní prostředí (SEA)	87
7.4	Mapy	87

Tabulky, obrázky a mapy

Tabulka 1:	Countries and regions participating in the Střední Evropaan Programme	5
Tabulka 2:	Cooperation in other transnational programmes and Cohesion Policy	6
Tabulka 3:	Population density and share of population in cities of different size	8
Tabulka 4:	Subset of quantified indicators for the OP	66
Figure 1:	Broadband penetration – subscribers per 100 population (January 2005)	23
Figure 2:	Structure of primary energy production by fuel, 2003	25
Figure 3:	Objective Tree Střední Evropa	36
Map 1:	Programming area	6
Map 2:	Landscape and settlement structures	7
Map 3:	Economic level – GDP per capita PPP, 2003	12
Map 4:	Employment rate 2004	14
Map 5:	Unemployment rate 2004	15
Map 6:	R&D expenditure as percentage of GDP, 2003	16
Map 7:	Employed people with tertiary education, 2004	17
Map 8:	Pan-European Railway and Road Corridors incl. Seaports and airports ... <i>to be provided</i>	20

Úvod

[ještě je třeba dopracovat]

Střední Evropa je jednou z nejrůznorodějších oblastí Evropy; probíhají zde:

- programy CADSES I
- programy CADSES II
- principy programovacího období
- rozdělení oblasti programu na Střední a Jihovýchodní Evropu
- programovací proces Střední Evropy
- jednání speciální skupiny expertů (tzv. „*Drafting Team*“) (místo, termín)
- jednání prováděcích skupin (tzv. „*Task Force*“) (místo, termín)
- prohlášení o dohodě (MoU)
- shrnutí společného programovacího procesu

1.1 Programová oblast

Oblast spolupráce zahrnuje celé území či části území osmi členských zemí EU a oblast při západní hranici Ukrajiny. Tři z těchto osmi členských zemí EU již byly členy evropské Patnáctky (EU-15), pět jich do Unie vstoupilo v roce 2004. Země a regiony zapojené do Programu uvádí následující tabulka.

Tabulka 1: Země a regiony zapojené do Středoevropského programu

Rakousko	celá země
Česká republika	celá země
Německo	Bádensko-Württembersko, Bavorsko, Berlín, Braniborsko, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Sasko, Sasko-Anhaltsko, Durynsko
Maďarsko	celá země
Itálie	Piemonte, Valle d'Aosta, Ligurie, Lombardie, autonomní provincie Bolzano, autonomní provincie Trident, Benátsko, Furlandsko-Julské Benátsko, Emilia-Romagna
Polsko	celá země
Slovenská republika	celá země
Slovinsko	celá země
Ukrajina	[údaje je ještě třeba potvrdit] Volyň, Lvov, Zakarpatsko (Podkarpatská Rus), Ivano-Frankovsk, Černovcy

Řada těchto regionů je součástí také dalších oblastí nadnárodní spolupráce – Polsko je např. součástí regionu Baltského moře (BSR), některé německé regiony jsou součástí BSR, Alpského prostoru (AS) a Severozápadní Evropy (NWE), Rakousko je součástí Alpského prostoru (AS), některé italské regiony jsou rovněž součástí AS anebo Středomořského prostoru. Řada zemí, která je zapojena do Programu pro Střední Evropu (CEP), je zároveň součástí prostoru jihovýchodní Evropy (SEES), tedy součástí bývalé oblasti spolupráce INTERREG IIIB CADSES. Pružné hranice mohou znamenat šikvné doplňování a členské země zapojené do tohoto Programu tedy chtějí využít flexibility stanovené nařízením o zapojování partnerů, kteří pocházejí z oblastí mimo středoevropský prostor (CES).

Mapa 1: Programová oblast

Tabulka 2: Spolupráce v dalších nadnárodních programech a v rámci politiky soudržnosti

Země	Spolupráce v dalších nadnárodních programech					Politika soudržnosti	
	Alpský prostor	Region Baltských o moře	Severozápadní Evropa	Středo-mořský program	Interreg III B SEES	Konvergence	Konkurenceschopnost a zaměstnanost
Rakousko	P				P	Burgenland (PO)	všechny kromě Burgenlandu (CE)
Česká republika						všechny regiony kromě Prahy (C)	Praha (CE)
Německo	(P)	(P)	(P)			Braniborsko-SV, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Chemnitz, Drážďany, Desava, Magdeburk, Durynsko (C), Braniborsko-JZ, Lipsko, Halle (PO)	všechny ostatní regiony (CE)
Maďarsko					P	všechny regiony kromě Közép-Magyarország (C)	Közép-Magyarország (včetně Budapešti, PI)
Itálie	(P)			(P)	(P)		všechny regiony v rámci CES (CE)
Polsko		P				všechny regiony (C)	
Slovensko					P	všechny regiony kromě Bratislavy (C)	Bratislava (CE)
Slovinsko					P	všechny regiony (C)	
Ukrajina					(P)		

P ... zapojena je celá země, (P) ... v rámci země jsou zapojeny jen určité regiony

Konvergence: CF Fond soudržnosti, C ... Konvergence, PO ... statistické postupné vysazování

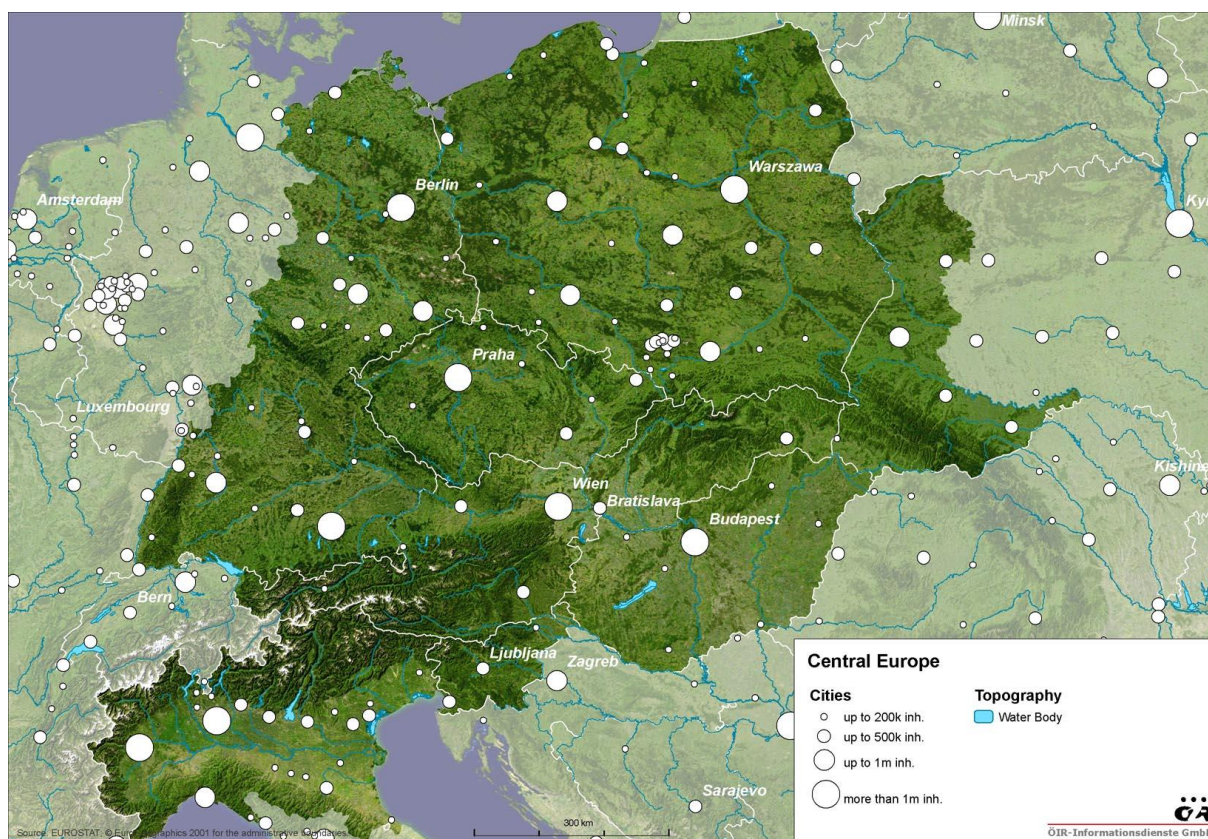
Konkurenceschopnost a zaměstnanost v regionech: CE ... konkurenceschopnost a zaměstnanost v regionech, PI ... postupné nasazování

2. Střední Evropa dnes

Do Programu spadá území o rozloze přes 1.050.000 km² se zhruba 148 miliony obyvatel. Jde o oblast, jejíž potenciál co do masy populace patří v Evropě mezi nejvyšší. Je to oblast, ve které se hovoří třinácti různými jazyky (z toho 8 jazyků je národních a dalších minimálně 5 jazyků jsou jazyky národnostních a etnických menšin, např. romšтина, chorvatština, rusínština). Topografická rozmanitost znamená značné rozdíly z hlediska klimatických podmínek, způsobu využití půdy, sídelní a ekonomické struktury, dostupnosti, rozvojových procesů a ekologických problémů. Postavení Střední Evropy v rámci Evropské unie je velmi různorodé také z hlediska politické a správní struktury.

Obrovská rozmanitost je klíčovým strategickým faktorem pro rozvoj této oblasti, který by se měl lépe využívat pro posilování trvale udržitelného hospodářského růstu a územní soudržnosti.

Mapa 2: **Struktura krajiny a osídlení**

Zdroj: Eurostat

Střední Evropa do 200 tis. obyv. do 500 tis. obyv. do 1 mil. obyv. nad 1 mil. obyv.

Topografie: vodní plocha

2.2 Územní struktury – sídelní struktury, městské oblasti a regiony

Územní struktura Střední Evropy je dána topografickou různorodostí této oblasti – jsou zde horské oblasti, přímořské oblasti, nejdůležitější říční systémy, rovinaté oblasti a různé hraniční situace.

Dále uvádíme hlavní typické znaky této oblasti:

- Vysoká hustota obyvatelstva
- Vysoká koncentrace obyvatelstva v aglomeracích kolem hlavních měst
- Zvláštní význam malých a středně velkých měst
- Různé hraniční situace

2.2.1 Systém měst

Typická je pro tuto oblast relativně vysoká hustota obyvatel s tím, že obyvatelstvo je rozloženo téměř rovnoměrně po celém území. Ve Střední Evropě, která činní zhruba pětinu celkového území, žije zhruba 28 % populace EU. Ve srovnání s jinými evropskými makro-regiony, jako je např. Skandinávie či Pyrenejský poloostrov, je pro tuto oblast charakteristická nadprůměrně vysoká hustota obyvatel.

Ve Střední Evropě najdeme jak **polycentrické**, tak **monocentrické struktury**. V některých zemích má hlavní město výjimečné postavení. Platí to zejména v případě Maďarska, Rakouska a Slovenska, kde v aglomeraci hlavního města čije zhruba čtvrtina veškeré populace země. Síť měst v Severní Itálii, Jižním a Východním Německu, v Polsku a České republice naopak svědčí o nezanedbatelném významu větších měst, kdy v hierarchii měst stojí hned za městem hlavním několik velkých a důležitých měst.

Tabulka 3: Hustota obyvatel a podíl obyvatel ve městech různé velikosti

	A	CZ	DE*	HU	IT*	PL	SLO	SK	UA*	CES
Hustota obyvatel (obyv./km ²)	98	130	186	109	221	122	99	109	93	141
Podíl obyvatel ve městech										
počet obyvatel 200-500 tis.	6,7	7,0	6,5	0,0	7,8	11,3	13,5	12,9	0,0	8,1
počet obyvatel 500 tis.–1 mil.	0,0	0,0	4,1	0,0	2,7	7,3	0,0	0,0	10,0	4,0
počet obyvatel nad 1 mil.	20,8	11,8	11,8	19,9	17,6	4,3	0,0	0,0	11,1	10,8
Obyvatelstvo měst – podíl celkem	65,7	74,5	88,5	65,9	67,5	62,0	50,8	58,0	67,3	73,2

Zdroj: Eurostat, národní statistika (Ukrajina), * ... v rámci programové oblasti, ° ... Zdroj: Spojené národy, celé země

Pro země jako Slovinsko, Slovensko a Polsko je polycentrické uspořádání tradiční politikou, kterou podporují různé nástroje, zatímco jiné země, jako např. Maďarsko, mají stále spíše monocentrický charakter. Národní polycentrická politika a její plynulá realizace ve východní části Evropy je tedy důležitá zejména z hlediska integrace této části Evropy a její efektivnější realizace.

Nejsilnější městská centra, jako Mnichov, Stuttgart, Milán, Berlín a Vídeň, najdeme dnes výhradně ve starých členských zemích EU v blízkosti Pentagonu. Další městská centra, jako jsou Bologna, Budapešť, Bratislava, Praha a Varšava, se nacházejí v rozšířeném prostoru centrální Evropy. Vzhledem k malé vzdálenosti mezi některými metropolitními oblastmi, jako jsou např. Vídeň-Bratislava-Brno, Lublaň-Záhřeb (chorvatský Záhřeb se nachází těsně za hranicí Střední Evropy), Katowice-Krakov-Ostrava, Ústí nad Labem-Drážďany, Plzeň-Řezno, České Budějovice-Linec atd., je nadnárodní spolupráce v oblasti regionálního rozvoje základním nástrojem pro využití možných rozvojových výhod.

Silnými stránkami městských oblastí je vysoký ekonomický potenciál a široká hospodářská základna. Ve všech zemích Střední Evropy jsou hospodářsky klíčovými regiony **centrální lokality**, s konkurenceschopným průmyslovým sektorem, vysokým podílem kvalitních služeb, solidní infrastrukturou, která hospodářskou činnost podporuje, a kvalifikovanou pracovní silou. Díky lepšímu přístupu k vyššímu vzdělání a inovacím v městských oblastech jsou tyto regiony zajímavější z hlediska kulturního i co do atraktivnosti pro obchod/podnikání, průmysl a služby. Kromě toho mají obyvatelstvo a podniky ve městech lepší přístup ke správě a k systému politického rozhodování. **Menší města**, která pro venkovské obyvatelstvo zajišťují základní veřejné i soukromé funkce, jsou důležité coby lokální centra okrajových regionů. V některých z nich určitá funkce dominuje (např. turistická města, univerzitní města, průmyslová města, atd.).

V městských oblastech je daleko větší koncentrace sociálních, ekologických a ekonomických problémů než na venkově. Důsledkem toho jsou:

- Sociální a skrytá segregace městského obyvatelstva (opuštěné domy, masová sídliště, menší bezpečnost, vysoký podíl znevýhodněných a zanedbávaných skupin) a sociální napětí;
- Finanční omezení;
- Vysoká míra nezaměstnanosti;
- Ekologické problémy, např. hluk, znečištění ovzduší a vody, dopravní zácpy, produkce odpadů a nadměrná spotřeba vody (v důsledku nárůstu dopravního zatížení);
- Prohlubující se rozdíly v příjmech a životním stylu se odrážejí v různých potřebách, pokud jde o bydlení a residenční lokality;
- Stále menší dostupnost zelených ploch a ploch pro využití volného času;
- Postupující proces periferizace.

Od 90. let 20. století je v této oblasti jasně zřetelný trend **periferizace**. Periferizace je do jisté míry také důsledkem rozšiřování a zkvalitňování sítě dopravní infrastruktury. Vzdálenost, z jaké lidé denně dojíždějí za prací do měst a jiných hospodářských center, se podstatně zvětšila. I když změny byly až doposud v nových členských zemích EU relativně méně výrazné, než jak tomu bylo v zemích bývalé EU-15, je třeba očekávat, že rozvoj v těchto zemích nabere na rychlosti. Negativní účinky periferizace jsou stále zřetelnější – prohlubuje se segregace, dopravní spojení mezi městy a venkovem je stále těžší udržet a periferizace také znamená zvýšení dopravního zatížení ve městech.

2.2.2 Venkov

Počet obyvatel, kteří žijí ve městech¹, je ve Střední Evropě ve srovnání s EU-25 menší. Podíl městské populace se pohybuje od pro Střední Evropu nadprůměrné hodnoty v Německu (89 %) a České republice (75 %), přes průměrné hodnoty v Itálii, na Ukrajině, v Maďarsku a Rakousku (66-68 %), až po podprůměrné hodnoty v Polsku (62 %), na Slovensku (58 %) a ve Slovinsku (51 %).

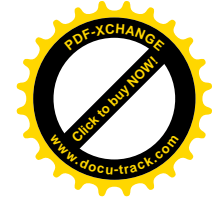
Nízká míra urbanizace v regionu by mohla znamenat, že hospodářství je stále do značné míry závislé na zemědělství a že se naplno nevyužívá možnost těžit z (dalšího) rozvoje výroby a rozšiřování služeb. Znamená to také, že značný podíl populace zřejmě nemá přímý přístup k celé řadě služeb, které jsou ve městech k dispozici.

Vzhledem ke strukturální situaci se venkov potýká s těmito problémy a projevují se na něm tyto trendy:

- Silná závislost na určitých hospodářských odvětvích (zemědělství, lesnictví, těžba...);
- Vylidňování a stárnutí venkovské společnosti v důsledku strukturálních změn, poklesu zemědělské výroby nebo ztráty pracovních míst v dominantních odvětvích;
- Nepříznivé podmínky pro diverzifikaci finančních a lidských zdrojů;
- Pozice na periferii a nedostatečná dopravní síť, špatné spojení do centrálních regionů;
- Vysoká míra nezaměstnanosti a nepříznivá struktura nezaměstnanosti kvůli nedostatku pracovních příležitostí;
- Odliv mozků;
- Problémy se stabilizací technické a sociální infrastruktury.

Nicméně některé venkovské oblasti mají potenciál dotáhnout proces strukturálních změn do úspěšného konce. Klíčové faktory jsou zde následující:

¹ **Městská populace** (na základě definice OSN pro dělení populace)

- Možnost přístupu k infrastruktuře, znalostem a technologií;
- Rozvoj přírodního a kulturního dědictví (např. cestovní ruch);
- Rozvětvení a zpestření hospodářské základny (nové produkty, nové trhy, kooperační sítě, nové výrobní metody, zemědělsko-ekologická opatření, organická produkce);
- Strukturální změny – přechod od zemědělství ke službám, rekreaci, apod.

2.2.3 Pohraniční regiony

Pohraniční region – to je jedna z hlavních charakteristik Střední Evropy. Vzhledem ke skutečnosti, že počet sousedních zemí je ve Střední Evropě poměrně vysoký (v průměru 5,5 sousedů), existují nejrůznější „hraniční situace“ (situace vzniklé v důsledku skutečnosti, že jde o pohraniční region), jež jsou ovlivňovány např. následujícími faktory:

- Ekonomické a sociální rozdíly;
- Územní a sídelní struktury;
- (Fyzická) dostupnost a infrastruktura;
- Kulturní a sociální sítě;
- Hospodářská struktura a hospodářský rozvoj;
- Politické, právní a správní systémy a rámce (např. Schengen, členské – nečlenské země EU);
- Historické, sociokulturní a politické ovzduší.

2.3 Socioekonomická situace

2.3.1 Demografické trendy, migrace a sociokulturní aspekty

Demografické trendy jsou při porovnání jednotlivých zemí Střední Evropy velmi různorodé a rozdíly lze pozorovat i v rámci jednotlivých zemí. Najdeme tu např. oblasti s vysokým nárůstem počtu obyvatel a na druhou stranu oblasti s prudkým úbytkem populace.

Z údajů o demografickém vývoji za období 2000-2005 vyplývá, že na národní úrovni se hodnoty za toto období pohybovaly v rozmezí od velkého až mírného nárůstu počtu obyvatel (italské regiony, Rakousko, Slovinsko), přes neměnný stav (ve středoevropských regionech Německa) (celkový stav) až po značný pokles počtu obyvatel (na Ukrajině).

Na regionální úrovni jsou ve Střední Evropě z hlediska populačního patrné značné rozdíly v jednotlivých německých regionech, v ostatních zemích jsou rozdíly o něco menší. Většina východoněmeckých regionů se potýkala s poklesem počtu obyvatel o 4-6 % (NUTS2, 2000-2005), tj. nepočítaje opožděný trend periferizace, který lze pozorovat ve většině městských regionů nových členských zemí a Východního Německa. V jiných regionech, zejména v Jižním Německu, Severní Itálii a Rakousku, naproti tomu zaznamenali až 5% nárůst². Na Ukrajině nenajdeme žádný region, kde by se počet obyvatel zvýšil s tím, že úbytek počtu obyvatel je na západě Ukrajiny nižší než na východě země. Regiony hlavních měst mají trend obvykle pozitivní (např. Berlín, Varšava, Praha, Vídeň, Budapešť, Lublaň).

Obecně lze říci, že demografický vývoj odpovídá evropskému trendu **stárnutí populace**. Pokles porodnosti a progresivní stárnutí populace je typické pro většinu rozvinutých evropských zemí a prognózy předpovídají další růst podílu starších lidí. Tento vývoj znamená omezení dlouhodobého

² Za Polsko, Slovensko a Slovinsko nebyla k dispozici srovnatelná data.

populačního růstu, což má značný dopad na sociální a zdravotní služby a na pracovní trh. Zvláště znepokojivá (z hlediska demografických trendů) je situace na Ukrajině, kde je poměr mezi porodností a úmrtností velmi negativní. Očekává se, že tento vývoj povede v kombinaci s emigrací k dalšímu poklesu počtu obyvatel.

Z hlediska poměru mezi **generacemi** byla v roce 2005 nejnepříznivější situace (nejvyšší index stáří³) v Německu (28-29 %), nejnižší index vykazují Česká republika, Polsko a Slovensko (16-20 %). Očekává se, že do roku 2030 se index stáří zvýší v Německu a Itálii až na více než 45 %; v zemích, které jsou na tom ve Střední Evropě zatím nejlépe (Slovensko, Ukrajina), tento index nebude tak vysoký, přesto dosáhne 32 %. Situace z hlediska počtu obyvatel starších 65 let je o něco méně znepokojivá v nových členských zemích EU, než jak tomu je v zemích EU-15. Odhadované procento lidí starších 65 let v celkové populaci v roce 2030 je jednoznačně nižší v nových členských zemích EU a na Ukrajině (20,8 % – 23,6 %, s výjimkou Slovinska s 25,1 %) než v EU-25 (24,7 %).

V důsledku historického vývoje a migračních procesů je středoevropský region velice rozmanitý co do počtu **etnických skupin**. Ve všech zemích tohoto regionu – často v regionech na hranici se sousední zemí – najdeme etnické skupiny, které mají svůj vlastní jazyk, vlastní specifický kulturní život a vlastní vzdělávací a kulturní instituce (divadla, média, školy, knihovny...). Situaci menšin upravují v jednotlivých zemích mezinárodní, evropské i národní zákony. Integrace závisí na tíze historického břemene, socioekonomické situaci dané menšiny, předsudcích vůči ní a politické atmosféře. Některé etnické menšiny, zejména to platí v případě Romů, se s většinou společností asimilují jen velmi špatně; mají špatný přístup ke vzdělání, bydlení, službám, lékařské péči. Vysoká nezaměstnanost v těchto skupinách je také důsledkem nedostatečných možností získat kvalifikaci. Menšiny však na druhou stranu často působí jako pojítko mezi dvěma různými kulturami. Díky tomu, že příslušníci těchto menšin mají potřebné jazykové a kulturní vybavení, mohou napomáhat procesu integrace.

Migrace je dalším faktorem, který přispívá k etnické rozmanitosti. Ze sledování migračních proudů vyplývá jasná přitažlivost centrálních lokalit, a to hlavně pro mladé lidi. Zároveň směr migrace svědčí o strukturálních slabínách okrajových zemědělských regionů a tradičních průmyslových center, která narážejí nejen na již zmíněné slabiny, ale také strukturální změny. Obecně platí tvrzení, že proud migrace se pohybuje směrem do hospodářsky silných regionů anebo regionů s vysokou kvalitou života (příroda, odpočinek, atrakce). Máme-li hovořit konkrétně, hlavní migrační toky (v absolutních číslech) směřují z Polska a Ukrajiny a v menší míře pak také z České republiky a Maďarska do zemí EU-15.

Přesuny obyvatelstva z okrajových regionů do centrálních oblastí (a hospodářsky silnějších zemí) vedou k tomu, že v okrajových regionech je těžké zachovat a udržet stávající infrastrukturu (sociální, zdravotní, vzdělávací, atd.) a že dochází k odlivu mozků. S intenzivní migrací se potýkají zejména městské oblasti. Ta pak má často za následek koncentraci určitých etnických skupin v určitých oblastech. Výsledkem je územní a sociální segregace – nízké příjmy, nepříznivá bytová situace, nižší vzdělání a vyšší nezaměstnanost, a to zase vede k sociálním nepokojům.

2.3.2 Ekonomická struktura a rozvoj

Ekonomický výkon je ve Střední Evropě charakterizován a ovlivňován následujícími faktory:

- Zřetelné rozdíly mezi vysoce rozvinutými zeměmi a novými členskými zeměmi EU a přistupujícími zeměmi na straně jedné, a regionální rozdíly mezi městskými a venkovskými/okrajovými regiony (rozdíly v HDP, v osobních příjmech, produktivitě, výši mezd, atd.) na straně druhé.
- Proces strukturální změny způsobený poklesem v sekundárním sektoru a zvyšováním významu terciárního sektoru anebo utvářením nových tržních struktur; technologický pokrok díky transformaci a integraci v nových členských zemích a přistupujících zemích.

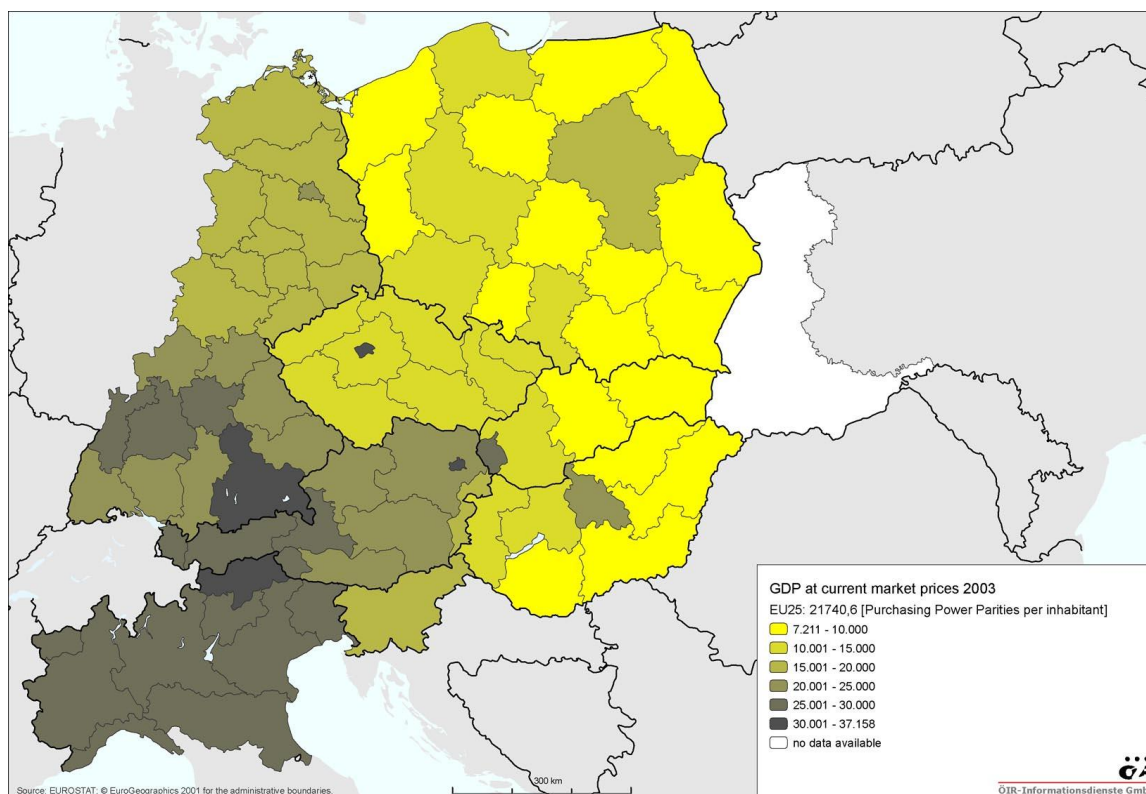
³ Zdroj: www.populationeurope.org, index stáří: poměr počtu obyvatel starších 65 let ku počtu obyvatel ve věku 15-65 let

- Různá dostupnost a dosažitelnost trhů, pracovních sil a kvalifikace, technologie a inovací, přístup k dopravním a telekomunikačním sítím, ke vzdělání a výzkumu.
- Mezi regiony jsou značné rozdíly v míře hospodářské aktivity, specializace výroby a služeb, inovačního potenciálu v závislosti na hospodářské a podnikové struktuře, nákladů na výrobu a produktivitě.
- Vliv různých zahraničních investic.

Ve Středoevropském prostoru se vedle regionů, které v Evropě patří mezi nejbohatší, nacházejí také regiony, které se řadí mezi ty nejchudší. Ekonomické rozdíly mezi těmito regiony jsou někdy i více než desetinásobné. Tak například ve Vídni, Horním Bavorsku a v Praze je HDP na hlavu více než 140 % nad průměrem EU-25, zatímco v některých jiných regionech, např. v Lublinském a Podkarpatském vojvodství v Polsku, to je 33 %. V některých regionech na Ukrajině, např. na Podkarpatské Rusi a v Černovcy, je to dokonce méně než 15 % průměru EU-25.

Z hlediska ekonomické síly jsou staré členské země EU obvykle konkurenceschopnější než nové členské země EU a její sousedi. Ze 73 regionů NUTS2 ve Střední Evropě jich je 22 pod 50 % průměrného HDP v EU-25, přičemž všech těchto 22 regionů se nachází v nových členských zemích. Také všech 10 regionů s vůbec nejnižším HDP na hlavu v celé EU-25 se nachází ve Střední Evropě. Z hlediska dynamiky hospodářství (tj. roční míra růstu HDP na hlavu) je však obrázek poněkud odlišný. Nové členské země EU si obecně vedou lépe než staré členské země EU, což svědčí o tom, že východoevropské země Západní Evropu dohánějí.

Mapa 3: Ekonomický stav – Parita kupní síly (PPP) podle HDP na hlavu, 2003

Zdroj: Eurostat

HDP při stávajících tržních cenách v roce 2003; údaje nejsou k dispozici

Ukazatelem míry integrace mohou být obchodní styky. Pokud jde o **obchodní styky**, zdá se být Střední Evropa již nyní značně integrovaná a začleňování i nadále postupuje. Zhruba 29,5 % obchodů zemí Střední Evropy proběhlo uvnitř této oblasti. Míra růstu obchodu tří západoevropských zemí spadajících do středoevropského prostoru, tedy Německa, Rakouska a Itálie, je daleko vyšší než u zbývajících dvanácti západoevropských členských zemí EU. Také údaje o růstu obchodu mezi těmito třemi západoevropskými zeměmi a východoevropskými zeměmi jsou daleko vyšší než údaje o růstu obchodu mezi EU-15 a zbytkem světa.

Hospodářskou integraci ovlivňují geografická blízkost, dostupnost a také historické vazby. Nejdůležitějším obchodním partnerem nových členských zemí EU ve Střední Evropě je jednoznačně Německo, zatímco pro evropské země v jihovýchodním prostoru, které zatím členy EU nejsou, je nevýznamnějším partnerem Itálie. Čilejší obchodní styky jsou stále také mezi Slovenskou a Českou republikou a pořád dokonce působí starší tradiční vazby mezi Maďarskem a Rakouskem.

Konkurenceschopnost východních zemí Střední Evropy (s výjimkou Slovinska) v současné době závisí do značné míry na přítomnosti **zahraničního kapitálu**. Značnou část (20-40 %) obchodních investic ve středo a východoevropských zemích realizují zahraniční investoři. Podpora Společenství a soukromé zahraniční investice jsou tak pro rozvoj těchto zemí neméně důležité. Protože rozmístění přímých zahraničních investic (FDI) je poměrně selektivní a do značné míry nehledí na to, co by bylo vhodné z hlediska zajišťování soudržnosti, můžeme mezi jednotlivými východními zeměmi i v rámci nich pozorovat obrovské prohlubování hospodářských rozdílů a rozdílů v příjmech.

Městské aglomerace jsou **centry ekonomické aktivity a růstu**. Měřeno HDP, jsou ve všech zemích ekonomicky nejsilnějšími a nejúspěšnějšími regiony ty regiony, které jsou vysoce urbanizované.

V posledních letech byly nositeli růstu v celé východní oblasti metropolitní regiony. 75 % celkového nárůstu HDP středoevropské oblasti se vygenerovalo v pouhé pětině regionů (patřily sem všechny regiony hlavních měst), ve kterých žije celá jedna třetina celkové populace. Avšak rozdíl v konkurenceschopnosti jednotlivých metropolitních regionů je značný. Můžeme pozorovat jasný rozdíl mezi metropolitními regiony v západních a východních partnerských zemích. Mezi nejsilnější a nejkonkurenceschopnější regiony Evropy patří regiony Mnichov, Stuttgart, Milán, Berlín a Vídeň. Až na Vídeň se tyto regiony nacházejí většinou „na okraji“ Střední Evropy, ve starých členských zemích EU. Na druhou stranu oblasti kolem Budapešti, Prahy, Krakova a Bratislavy jsou stále dost slabé, pokud jejich hospodářskou aktivitu porovnáme s hospodářskou aktivitou metropolitních oblastí Západní Evropy, avšak z hlediska růstu jde o regiony velice dynamické, takže tyto metropolitní regiony se na západoevropské země pomalu dotahují.

Vedle regionů kolem hlavních měst je druhý nejvyšší HDP na hlavu v západní části Německa a v Rakousku, a dále pak v severoitalských regionech. V nových členských zemích patří mezi nejrozvinutější ty regiony, které se nacházejí v blízkosti starých členských zemí.

K soudržnosti má Střední Evropa daleko – alespoň co se hospodářské situace týče, jak vyplývá z výše uvedených údajů o HDP. Soudržnost „chybí“ podél níže uvedených hranic, které od sebe oddělují oblasti hospodářsky značně nerovné. Jde o tyto dělicí linie:

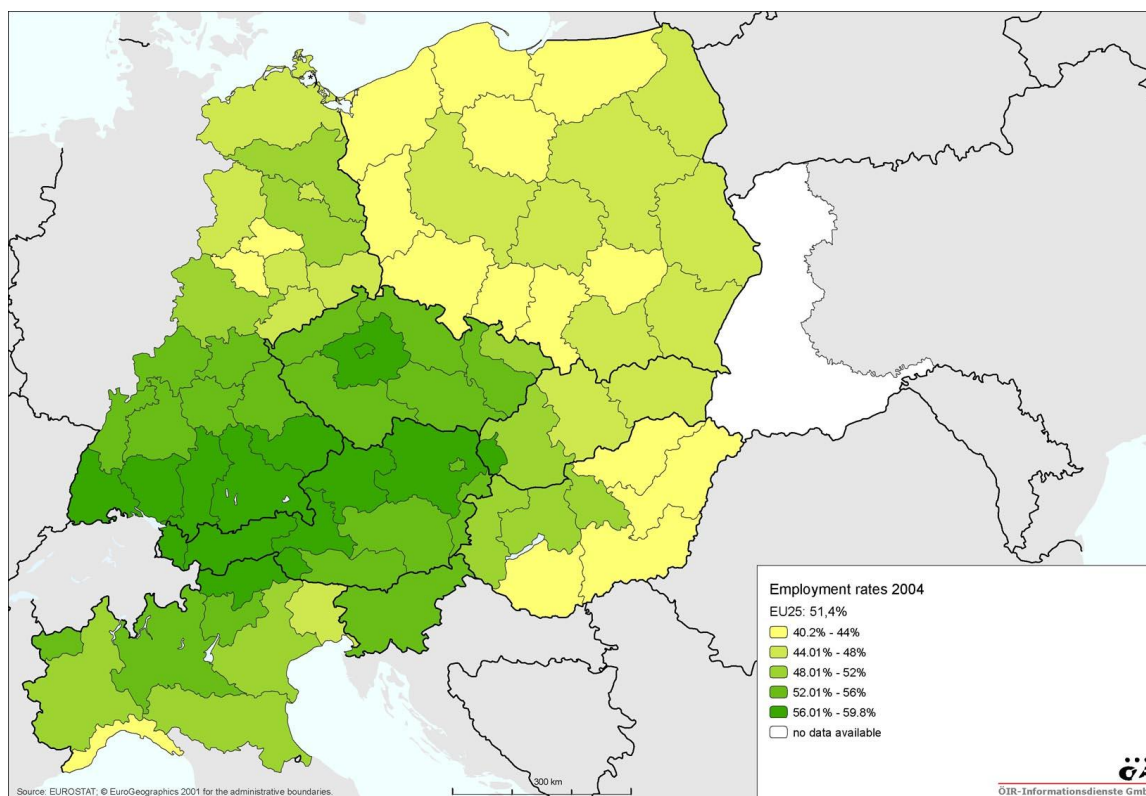
- Podél bývalé „železné opony“;
- Podél vnější východní hranice EU;
- A hranice mezi určitými regiony uvnitř jednotlivých zemí.

Rozdíly mezi východními středoevropskými zeměmi jsou daleko hlubší, než jak je tomu u zemí západních. Současný trend je takový, že se rozdíly prohlubují – zatímco rozdíly v západní části se smazávají, v nových členských zemích se prohlubují. Čím dále se ta která země v procesu přechodu nachází, tím hlubší jsou vnitřní rozdíly/nerovnosti. Regiony hlavních měst v nových členských zemích EU tak znovu zaujímají výjimečné postavení.

2.3.3 Pracovní trh – zaměstnanost a nezaměstnanost

Struktury zaměstnanosti jsou ve Střední Evropě určovány také strukturou a příležitostmi v regionálních ekonomikách. Zaměstnanost se liší méně mezi starými a novými členskými zeměmi, ale více mezi centrálními středoevropskými regiony (Německo, Česká republika, Rakousko a Slovinsko dosahují průměru EU-25) a středoevropskými zeměmi na okrajích (zaměstnanost v Polsku, na Slovensku, v Maďarsku a v Itálii je o hodně nižší).

Mapa 4: **Zaměstnanost, 2004**

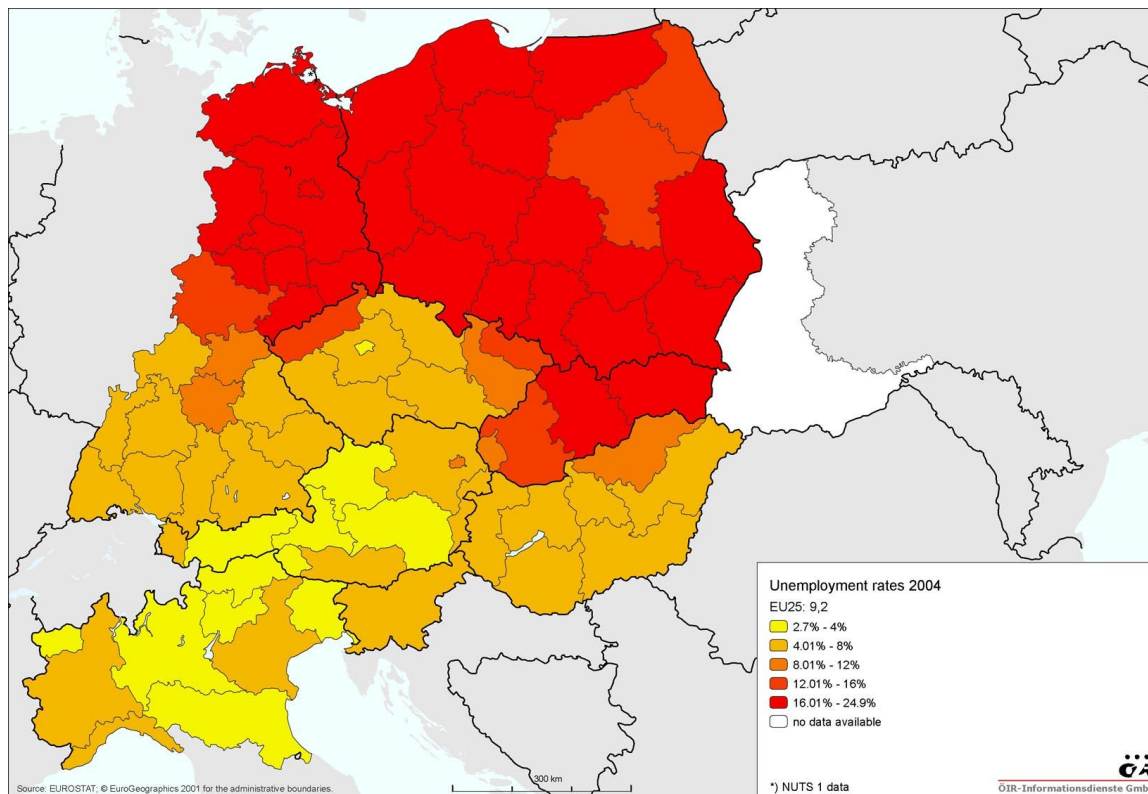

Zdroj: Eurostat

Z hlediska vývoje pracovního trhu ve Střední Evropě lze pozorovat tyto trendy:

- Negativní dopady strukturální krize v zemědělských a tradičně průmyslových regionech, v důsledku které je nedostatek nových pracovních příležitostí;
- Rostoucí zaměstnanost v sektoru služeb a rostoucí zaměstnanost žen;
- Nové a rozšiřující se sítě pro dojíždění;
- Migrační toky především v důsledku lepších příležitostí na pracovních trzích v městských oblastech a jiných zemích.
- Rostoucí míra nezaměstnanosti se zvyšujícím se podílem nezaměstnaných se strukturálními problémy (nízká kvalifikace, malá mobilita, tělesný handicap).

Mapa 5: Míra nezaměstnanosti 2004

Zdroj: Eurostat

Pokud jde o příležitosti na pracovním trhu a vzdělání, je situace rozdílná pro muže a pro ženy.

- Na rozdíl od stavu běžného v EU-15 byla účast žen na **pracovním trhu** vysoká, avšak v průběhu přechodu značně poklesla. Dnes jsou (jako v EU-15) pracovní trhy ve Střední Evropě značně segregované v závislosti na pohlaví a patrné jsou také značné rozdíly v platech žen a mužů. Ve všech středoevropských zemích je nezaměstnanost žen vyšší než-li nezaměstnanost mužů. Z pohledu běžných vzorců na trhu práce/v zaměstnanosti odpovídá situace středoevropských regionů co do míry zaměstnanosti žen průměru v EU-25; v okolních zemích je míra zaměstnanosti nižší. Zaměstnanost na zkrácený pracovní úvazek celkově a u žen je daleko nižší v nových členských zemích než v EU-15.
- Co se **vzdělání** týče, jsou ženy ve Střední Evropě (jako v EU-25) méně kvalifikované než muži, hovoříme-li o situaci bez rozdílu mezi jednotlivými věkovými kategoriemi. U mladších věkových kategorií už tato nerovnost ve vzdělanosti mužů a žen patrná není. U žen se tento rozdíl nejen podařilo smazat, ale podíl mladých žen (ve věku 25-34) bez středoškolského vzdělání je dokonce nižší než u mužů ve stejné věkové kategorii. A pokud jde o vysokoškolské vzdělání, v celém středoevropském regionu studuje na vysokých školách více žen než mužů. Vyšší podíl počet žen-studentek vysokých škol byl zaznamenán zejména v České republice, v Polsku, Maďarsku, Itálii a ve Slovinsku. Pokud však jde o procento žen studujících přírodnovědné obory, matematiku, výpočetní techniku, strojírenské, výrobní a stavební směry, je daleko nižší.

2.4 Systém inovace (inovace, R&D, vzdělání a kvalifikace)

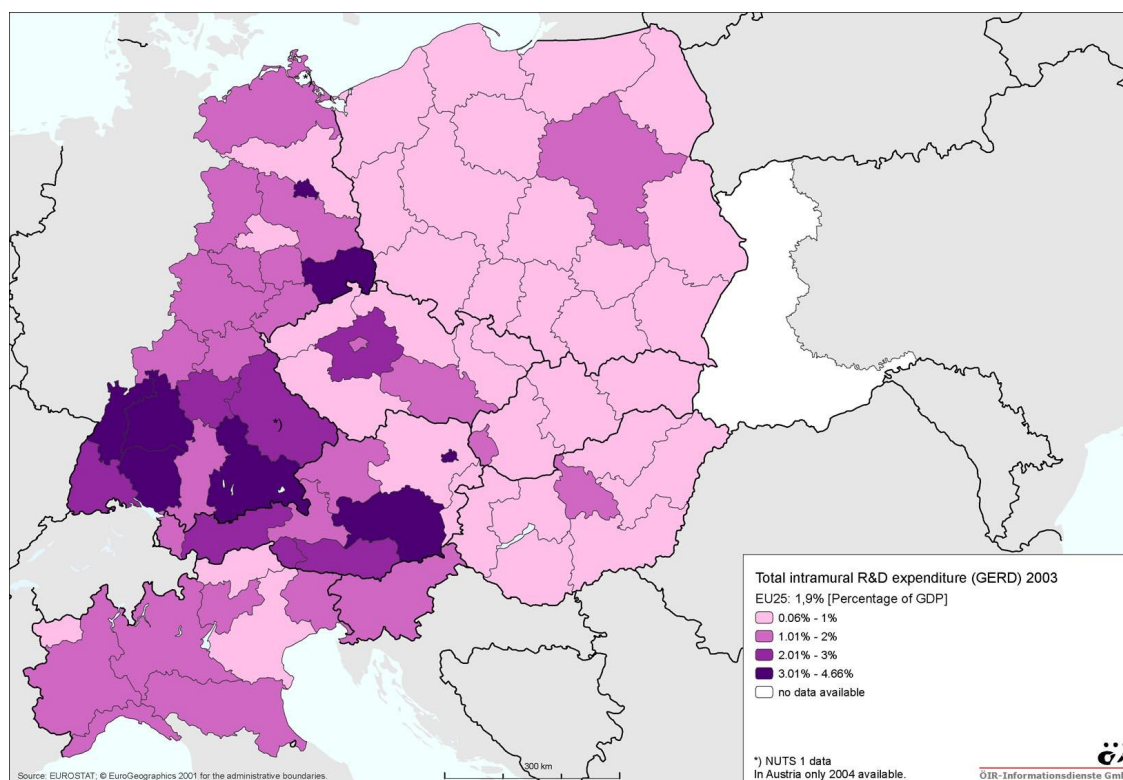
Vysoká úroveň vzdělanosti a inovace je jedním z hlavních aktiv regionálního rozvoje a základním faktorem regionální inovace. Úroveň vzdělání, znalostní základna a přístup k výzkumu a vývoji hrají zásadní roli v podpoře hospodářského výkonu; jsou hlavními určujícími faktory hospodářské konkurenceschopnosti. (Regionální) úroveň kvalifikace a intenzita inovace závisí:

- Na vzdělávacím systému, regionálním rozložení vzdělávací infrastruktury a na fyzické a sociokulturní dostupnosti vzdělání;
- Na orientaci národní inovační a technologické politiky;
- Na ekonomických faktorech (ekonomická struktura – podniky, pobočky, úroveň hospodářských činností);
- Na výdajích na R&D (národní, regionální, soukromé).

Z hlediska **plnění lisabonských cílů** je situace ve Střední Evropě značně různorodá co do výkonu podle ekonomických ukazatelů souvisejících s R&D a inovací. Zatímco některé země EU jsou v regionu v produktivitě, míře zaměstnanosti, výdajích na R&D, počtu lidí pracujících v R&D a v úrovni vzdělání populace na špici, jiné za nimi v těchto aspektech jednoznačně zaostávají. Stejný vzorec je pak možno vysledovat i v rámci jednotlivých zemích s tím, že zřetelné rozdíly jsou mezi regiony hlavních měst a většinou ostatních regionů, a obzvláště to platí v případě nových členských zemí.

Tento vzorec je patrný také u **výdajů na R&D**, kde jsou rozdíly mezi starými a novými členskými zeměmi opravdu značné. V průměru jsou výdaje na R&D značně vyšší ve starých členských zemích. U nových členských zemích se průměrné výdaje objevují zejména v centrálních regionech (hlavních měst). Díky příznivé průmyslové struktuře a dobře vybavenému systému R&D ve starých členských zemích najdeme vysoké výdaje na R&D v jihovýchodním Německu a v západních a jižních částech Rakouska. Pokud jde o nové členské země, má výdaje na R&D přesahující evropský průměr na hlavu pouze aglomerace Prahy.

Mapa 6: Výdaje na R&D jako procento z HDP, 2003

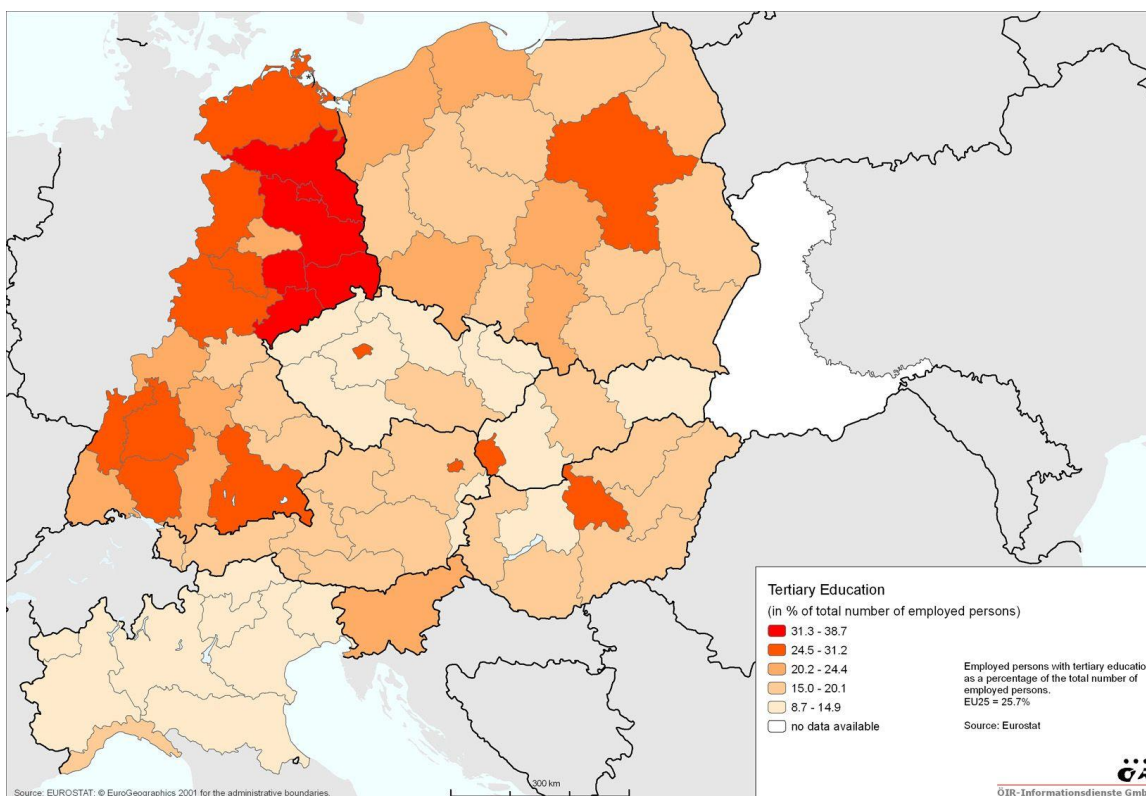
Zdroj: Eurostat, Statistik Austria

Vnitřní výdaje na R&D celkem (GERD) Za Rakousko jsou k dispozici pouze údaje za rok 2004

Pokud jde o **míru vzdělanosti** zaměstnanců, vysoký podíl zaměstnanců s vysokoškolským vzděláním nalezneme hlavně v regionech hlavních měst, ale v Německu také v řadě dalších regionů. Regiony s nižší mírou vzdělanosti mají dvě typické vlastnosti:

- S výjimkou regionů hlavních měst vykazují Česká republika a Slovenská republika na celém svém území mimořádně vysoký podíl zaměstnanců se středoškolským vzděláním. Obecně je podíl zaměstnanců se středoškolským vzděláním vyšší v nových členských zemích (nikoli však ve Slovinsku) a v Rakousku.
- Procento zaměstnanců se základním vzděláním je nejvyšší v Severní Itálii, následuje větší oblast v Jižním Německu.

Mapa 7: **Zaměstnanci s vysokoškolským vzděláním, 2004**

Zdroj: Eurostat

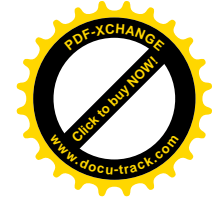
Vysokoškolské vzdělání (v % z celkového počtu zaměstnaných osob)

Zaměstnané osoby s vysokoškolským vzděláním jako procento z celkového počtu zaměstnaných osob.

Z hlediska **inovační kapacity** je situace ve Střední Evropě opět velice pestrá. Většina Střední Evropy má ve srovnání s EU průměrem jasně silné stránky v zaměstnanosti v technologicky špičkových službách, technologicky vyspělé výrobě, ve veřejných výdajích na R&D a míře vzdělanosti mladých lidí (srov. Hodnocení evropské inovace za rok 2005⁴). Existují však i určité slabiny související s podílem populace s vysokoškolským vzděláním, s počtem nových absolventů přírodovědeckých a technických vysokých škol, s menší než průměrnou účastí v celoživotním vzdělávání a malými výdaji na R&D v soukromém sektoru.

Na základě **souhrnného inovačního indexu** (SII – *Summary Innovation Index*) a míry růstu dosahuje Střední Evropa průměrného výkonu pouze ve starých členských zemích (Rakousko, Itálie a Německo dosahují hodnot jen mírně nad průměrem) a nové členské země lze rozdělit do dvou skupin:

⁴ <http://trendchart.cordis.lu/scoreboards/scoreboard2005/index.cfm>

- Země, které Západ „dohánějí“: Slovinsko, Maďarsko, Česká republika
- Země, které „ztrácejí svou pozici“: Polsko, Slovensko

Systém výzkumu a vývoje je ve Střední Evropě mimořádně bohatý – zahrnuje např. univerzity a jiná veřejná i soukromá zařízení pro R&D, vědecké a technologické parky, inovační střediska, transferová centra. Nicméně schopnost inovovat je v jednotlivých členských zemích a regionech velice různorodá a nezávisí vůbec na hospodářské základně a struktuře regionu či národní inovační a technologické politice. Univerzity a vědecká střediska se soustřeďují většinou ve velkých městských oblastech či v regionálních ekonomických centrech, avšak vznikla už i další zařízení v dalších regionech s cílem stimulovat inovační a rozvojové procesy. Proti slabším regionům hraje také hospodářská struktura. Technologicky špičková průmyslová odvětví a na znalosti náročné služby se obvykle koncentrují v centrálních regionech, protože už z podstaty těchto oborů je nutná intenzivnější inovace, tj. větší investice do R&D než u jednodušších oborů koncentrovaných v méně preferovaných regionech.

V souladu s tímto vzorcem se **R&D a technologicky špičkové činnosti** značně koncentrují v centrálních regionech (univerzity, výzkumné ústavy, podniky s intenzivním R&D). Firmy, a zejména pak ty malé a středně velké, v ne tak preferovaných regionech často trpí tím, že jsou izolovány od nejlepších mezinárodních R&D sítí a výzkumných středisek, která vyvíjejí nové technologie. Jsou to právě malé a středně velké podniky, které těžko shánějí informace o nejnovějších technologiích a jejich využití a které těžko navazují kontakty s vhodnými partnery odjinud.

Malé a středně velké podniky (SME – *Small and Medium-sized Enterprises*) jsou páteří nefinanční ekonomiky EU – v roce 2003 tvořily 99,8 % všech firem EU-25, zaměstnávaly zhruba dvě třetiny lidí v produktivním věku a generovaly více než polovinu (57,3 %) přidané hodnoty. V zemích Střední Evropy se podíl SME pohybuje v rozmezí 93 % až 99 %. Největší podíl malých (10-49 zaměstnanců) a středně velkých (50-249 zaměstnanců) podniků je registrován na Slovensku (25 %), v Německu (17 %) a v Rakousku (14 %), v ostatních zemích tento podíl činí zhruba 5 %. Z hlediska zaměstnanosti je význam velkých podniků největší na Slovensku, v České republice a v Německu.

R&D aktivita se často mění v závislosti na velikosti firmy, zejména v sekundárním sektoru (např. výroba). Regiony s vysokou koncentrací zaměstnanosti v (malých) výrobních podnicích a produkující na nízké technologické úrovni mívají menší výdaje na R&D. Jinak je tomu ve (velkých) technologicky náročných výrobcích – takové podniky mají většinou svoje vlastní výzkumné a vývojové kapacity. SME jsou do značné míry závislé na schopnosti dostat se k technologiím a know-how zvenčí, zejména ze zdrojů v bezprostřední blízkosti.

Země Střední Evropy se od zemí EU-15 značně liší co do flexibility, pobídek a dalších podmínek obchodního prostředí, ale negativní dopad na ně mají také překážky efektivního geografického rozložení hospodářských aktivit napříč regiony.

Dobré **řízení** a efektivní **institucionální struktura** jsou nezbytné pro regionální konkurenceschopnost. Pro inovaci je kritické zdokonalování kolektivních procesů získávání, tvorby, přenosu a šíření znalostí. Pro stimulaci tematických a regionálních klastrů je také důležitý rozvoj sítí a partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem, stejně jako regionální inovační strategie a politiky, zejména pak v méně preferovaných regionech, které mívají inovační systémy často nedostatečné.

Inovační a R&D systém a politika v této oblasti prochází obrovskou strukturální změnou, zejména v nových členských zemích. Před zahájením transformačního procesu byla inovační tradice formována existencí výrobních oborů s intenzivními technologickými dovednostmi (např. strojírenství, chemický průmysl, potravinářství, zbrojařství, výroba automobilů), silnou orientací vzdělávacího systému na technické vzdělávání a různé R&D kapacity ve výrobních firmách a dobrou kooperační strukturou a vztahy mezi akademickou a průmyslově-vědeckou obcí. Ve většině zemí vedla privatizace a restrukturalizace sekundárního sektoru a nové majetkoprávní vztahy k omezení inovačních činností (zkrácení jak počtu pracovníků, tak financí).

Ve všech střeoevropských zemích staví technologická a inovační politika zejména na využití tradičního průmyslového know-how (např. klastry) a na šíření know-how a výsledků výzkumu (technologický transfer). Do technologické a inovační politiky spadá např. také rozvoj klastrů,

modernizace infrastruktury a budování ohnisek (technologická, transferová centra, atd.). Zahájení transformace ve všech nových členských zemích znamenalo také odstartování procesů, jejichž cílem je dohnat „resty“ v této oblasti.

2.5 Dostupnost

2.5.1 Doprava

Kvalita nadnárodní a regionální **dopravní infrastruktury** i její dostupnost se značně liší stát od státu, region od regionu a také podle typu dopravního prostředku. Obecně se dopravní systémy navrhují tak, aby plnily interní potřeby a odrážely poměry/situaci v té které zemi a její strategické cíle. V evropském kontextu se objevují nové vyhlídky, nové požadavky i nové priority – to vše pod vlivem jak národních, tak regionálních rozhodnutí.

Ve Střední Evropě stojíme před následujícími výzvami:

- Vysoce rozvinutá infrastruktura (ve starých členských zemích) versus nedostatečná kvalita i kvantita nabídky (v některých částech nových členských zemích).
- Různé hodnocení dopravních prostředků (osobní versus veřejná, silniční versus železniční).
- Narůstající objem dopravy a vysoká hustota dopravních toků (mezinárodní trasy, dojíždění za prací, městské oblasti, cestovní ruch).
- Špatná dostupnost okrajových regionů a přeshraniční dostupnost v pohraničních regionech.
- Vysoké zatížení životního prostředí (znečištění, hluk, využití území) v důsledku narůstající (silniční) dopravy.
- Rostoucí mobilita (dojíždění, obchod, volný čas, atd.).

Nadnárodní infrastruktura a dostupnost

V porovnání s poměrně rovnoměrným rozložením obyvatelstva v prostoru jsou rámcové podmínky celkové **dostupnosti**⁵ ve Střední Evropě kvůli různé úrovni infrastruktury značně odlišné. Vlivem své relativní polohy vůči centru Západní Evropy do tohoto prostoru spadají nejen oblasti s nejvyšší (např. Milán, Mnichov, Vídeň, Bratislava), ale také s nejnižší dostupností v Evropě, i když takové oblasti jsou spíše výjimkou. Oblast kolem Vídně a Bratislavy je dokonce jedinou oblastí s nejvyšší dostupností v Evropě, kterou nalezneme mimo tzv. „Pentagon“. Okrajové, špatně přístupné oblasti nacházíme podél pobřeží Baltského moře, ve východním Polsku, na Slovensku a Maďarsku, v některých českých pohraničních regionech, v Alpách a v jižním Maďarsku.

Nadnárodní dostupnost v rámci Střední Evropy je značně závislá jak na Transevropské dopravní síti v rámci EU (TEN-T), tak na doplňující síti TINA, respektive na panevropských dopravních koridorech a jejich stavu dobudovanosti (ty jsou nyní, po rozšíření EU v roce 2004, do značné míry na území EU, a tím pádem součástí TEN-T).

Panevropské dopravní koridory⁶, které propojují Karpatskou kotlinu (a Jihovýchodní Evropu) podél Dunaje s Rakouskem a Německem (koridory VII a X) a Českou republiku, Západní Slovensko a Maďarsko s centrálními částmi Německa a Rakouska (koridor IV), jsou nejen nejrozvinutější, ale je na nich také nejrušnější provoz. Tyto koridory představují hlavní směry dopravy v souvislosti se zahraničním obchodem, zaměstnaností, kulturním a cestovním ruchem (jak v osobní dopravě, tak v dopravě zboží) mezi Východem a Západem, tj. z nových do starých členských zemí EU. Provoz na

⁵ Celková dostupnost u všech prostředků; výstup z ESPON

⁶ Popis vychází ze Zprávy skupiny na vysoké úrovni (HLG) „Sítě pro mír a rozvoj“ (2005) a závěrů projektu PAN-EUROSTAR (Závěrečná zpráva, 2005)

koridoru V, který propojuje Itálii, přes Karpatskou kotlinu s Ukrajinou, je daleko menší než v 90. letech a objem přepravy je na něm dokonce menší než na koridoru IV (Berlin-Praha-Budapešť-Istanbul).

Koridory Západ-Východ, které vycházejí z Německa, propojují EU s Běloruskem a Ruskem (koridor II) a koridor III spojuje EU s Ukrajinou (přes Polsko). I když koridor II je důležitý, vzhledem k obchodním stykům mezi EU a Ruskou federací⁷, skupina na vysoké úrovni (HLG) nedefinovala ani koridor II, ani koridor III jako prioritní osy sítě TEN-T (2005).

A konečně poslední dva koridory ve směru Sever-Jih vykazují nízkou úroveň služby i dnes a probíhají přípravy na modernizaci. Koridor VI začíná v blatském přístavu Gdaňsku a probíhá Polskem přes průmyslovou katovickou oblast dále do České a Slovenské republiky. Podél hlavních úseků byl tento koridor označen na prioritní osu železniční a silniční dopravy. Koridor I spojuje Severní Evropu se Střední Evropou (Polsko), protínaje Pobaltské státy.

Mapa 8: **Panevropské železniční a silniční koridory, včetně přístavů a letišť ... [mapa bude dodána](#)**

Podpora a rozvoj Transevropské dopravní sítě (TEN-T) se pokládají za zásadní prioritu pro řádné fungování vnitřního trhu a pro zajištění hospodářské a sociální soudržnosti. Zatímco úroveň služby sítě TEN-T na území EU-15 je poměrně vysoká, modernizace dopravních koridorů je v nových členských zemích a sousedních státech na různé úrovni, avšak obecně je nutno říci, že zaostává.

Nejpalčivější potřebou z hlediska mezinárodních dopravních sítí je modernizace železniční sítě TEN a TINA, jak mimo jiné plyne z priorit stanovených skupinou HLG v roce 2005 (většinu prioritních os sítě TEN-T tvoří železniční sítě). Posilovat je třeba zejména stále chybějící **vysokorychlostní (železniční) spojení** z/do metropolitních regionů. Prioritní by mělo být také posilování severojižní osy z oblasti Baltského moře do oblasti Vídeň-Bratislava.

Situace **v rozvoji železniční a silniční dopravy**⁸ v letech 1995 až 2004 (v milionech tkm) se vyvíjela rozdílně. Silniční doprava obecně značně narůstala, zatímco objem přepravy/dopravy po železnici klesal. Když se podíváme na vývoj v jednotlivých zemích, vzorec už tak jasný není.

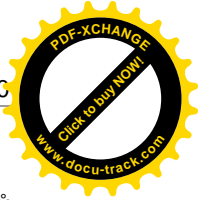
- Silniční doprava rostla ve všech zemích, ale míra byla různá. Nejvyšší nárůst zaznamenali ve Slovinsku (+173 %) a v Polsku (+101 %), nejmenší v Itálii a na Slovensku (+13 % a +17 %) a v Německu (+28 %), střední nárůst zaznamenali v České republice, v Rakousku a v Maďarsku (+47 % až +49 %).
- Objem železniční dopravy celkově klesal, avšak v Rakousku (+36 %), v Německu (+24 %) a ve Slovinsku (+13 %) zaznamenali nárůst nákladní železniční dopravy; v Maďarsku a v Itálii byl pokles objemu dopravy po železnici malý (-1 % až -3 %). Značný propad dopravy po železnici se nicméně objevil v České republice (-33 %), a dále pak v Polsku a na Slovensku (obě země -30 %).

Vzhledem k prudkému nárůstu silniční dopravy má ve Střední Evropě **v nákladní dopravě největší podíl** právě silniční nákladní doprava, i když ve většině zemí najdeme také rozvinutou železniční síť (zejména v nových členských zemích). Podíl silniční dopravy (2004) se pohybuje v rozmezí od zhruba 60 % (ve Slovinsku, Polsku a na Slovensku) až po více než 90 % (Itálie).

Logistika hraje klíčovou roli v zajišťování (trvale udržitelné) mobility a ve zvyšování podílů takových způsobů dopravy, které jsou šetrné k životnímu prostředí. Její význam stále roste, protože výroba se stále více globalizuje, stejně jako se globalizují odpovídající dodavatelské řetězce. V současné době pozorujeme různé trendy (někdy neslučitelné), např. centralizace organizace logistiky v evropských a regionálních distribučních centrech, decentralizace kvůli saturaci evropské silniční sítě, outsourcing

⁷ Koridor II spojuje EU s nejvýznamnějšími průmyslovými centry v centrálním Rusku a dále pak s trhy ve východní Asii; proudí po něm také dovoz z EU do nejhustěji osídlené oblasti Ruské federace.

⁸ Zdroj: Evropská Komise, Energetika & doprava v číslech, 2005

logistických aktivit (doprováci nakupují multifunkční logistické služby od externích poskytovatelů služby).

Pokud jde o **vnitrozemní vodní cesty**, v rámci Střední Evropy hrají nejvýznamnější roli Dunaj a Rýn. Po těchto řekách se obchoduje mezi Německem, Rakouskem, Slovenskem a Maďarskem a dále pak s Balkánskými zeměmi. Kromě toho Dunaj a Rýn představují hlavní tranzitní spojnicí mezi západní Evropou a černomořskými zeměmi.

Díky své poloze u Baltského moře a Jaderského moře a díky propojení na Severní moře přes pozemní a vnitrozemské plavební koridory hrají **námořní přístavy** důležitou roli z hlediska zajištění dostupnosti tohoto prostoru. Přístavy v této oblasti mají z evropského hlediska zatím pouze národní význam. Ale vzhledem k rostoucímu významu přístavů coby zdroje i destinace globální nákladní dopravy by strategická poloha přístavů mohla znamenat do budoucna výhodu (z hlediska logistiky multimodálních a ekologických způsobů dopravy), které je třeba využít již nyní.

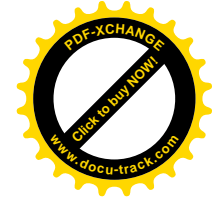
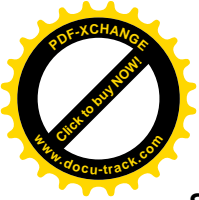
Letecká doprava se v uplynulých letech rozvíjela velice dynamicky. Letiště mezinárodního významu se nacházejí v Mnichově, Berlíně, Varšavě, Praze, Miláně, Vídni, Budapešti, Bratislavě a v Lublani. Specifický výkon mezinárodní letecké dopravy je nejslabší na Slovensku a v Polsku, nejsilnější v Německu a Rakousku, i když se vznikem nízkorozpočtových leteckých společností se počet vnitroeurospských spojů rychle zvyšuje. V roce 2003 obsloužili nejvíce cestujících na letištích v Miláně (29 mil.), Mnichově (24 mil.), Vídni (13 mil.) a v Berlíně (11 mil.).

Národní a regionální dopravní systém

Ve starých členských zemích ve Střední Evropě najdeme ještě stále obecně dobrý stav dopravní sítě jak na národní, tak na regionální úrovni s jen relativně málo překážkami. Naproti tomu v nových členských zemích existuje hustší síť dopravní infrastruktury, a to jak rychlostní silniční, tak železniční, obecně hlavně v blízkosti hlavních měst a podél koridorů, které propojují jednotlivá hlavní města se zeměmi EU-15. Zvláště patrné je to v Polsku, na Slovensku a v Maďarsku, zatímco např. v České republice je hustota sítě vyšší ve větší části republiky. Kromě rozvinutější sítě v okolí hlavních měst je dopravní infrastruktura často stále velice slabá (zejména v severním a východním Polsku, na jižním Slovensku, ve východním Maďarsku a v celých rozsáhlých oblastech na Ukrajině). V těchto zemích existují tři různé typy struktury **železničních** sítí – 1. monocentrické a radiální (Maďarsko, Česká republika, Slovensko), 2. kvazi monocentrické (Rakousko, Slovensko), 3. polycentrické, pavučinové (Německo, Polsko, Itálie). Vysokorychlostní železniční tratě představující technologický rozvoj dopravy (s rychlostmi nad 200 km/h, provoz po samostatné koleji) existují pouze v Německu. V Rakousku a v České republice je „kvazi vysokorychlostní“ železnice (na stejné koleji, ale část provozu zajišťují vlaky „Pendolino“) zatím pouze v pilotní fázi. V zemích Visegrádu tvoří železniční síť, na které je možná rychlost vyšší než 160 km/h, pouhých 2-5 % z celkové počtu tratí.

Pokud jde o **osobní dopravu**, největší podíl má soukromá silniční doprava, zejména ve starých, ale stále častěji také v nových členských zemích EU. Vývoj využití osobních automobilů (měřeno v pasažér-kilometrech) vykazuje nejvyšší nárůst zejména v nových členských zemích, např. v Polsku (1995-2003: +56 %), na Slovensku (+40 %), ve Slovinsku a České republice (+27 %, +26 %), zatímco v Německu (+4 %), ale např. také v Maďarsku (+2 %) byl nárůst daleko nižší. Z hlediska podílu využití automobilů vede Německo (85 %), následuje Itálie (83 %), dále pak Česká republika, Polsko a Rakousko. Nejnižší podíl mají v Maďarsku (60 %). V České republice a v Polsku má ještě pořád vyšší podíl osobní železniční doprava.

Národní dopravní systémy se orientují na národní anebo regionální ekonomická centra. I když mají venkovské oblasti minimální dobrý přístup do centrálních lokalit na regionální úrovni, stále ještě ve všech zemích existují nedostatky, pokud jde o silniční infrastrukturu a zejména pak veřejnou dopravu. Zejména to platí v případě hraničních regionů a spojení po obou stranách hranice. Proces integrace sice stále probíhá, stav přeshraniční dopravní infrastruktury, zejména v regionech do nových členských zemí, je stále nepříznivý. V některých částech chybí navíc silniční spojení mezi sousedními regiony anebo pokud spojení existuje, má nízkou technickou kvalitu, malou kapacitu a jsou na nich překážky. To vše znamená nevýhody, které omezují možnosti spolupráce a její intenzitu.

System dopravy ve městech

Vzhledem k administrativním, hospodářským a kulturním funkcím měst je systém dopravy v nich velice důležitý. Trvale udržitelný dopravní systém ve městech je nutným předpokladem pro zajištění jednak požadavků na stále větší mobilitu populace, ale také pro zajištění kvality života a pracovišť. Následující body shrnují hlavní výzvy v oblasti městských dopravních systémů:

- Zvyšující se poptávka po rychlé a pružné veřejné dopravě s širokou působností, která bude schopna zvládat stále vyšší objemy lidí dojíždějících do zaměstnání.
- Finanční omezení úřadů.
- Provozní bezpečnost a efektivní služba.
- Možnost využití veřejné dopravy pro všechny skupiny obyvatelstva (v závislosti např. na cenách a konstrukci).
- Snižování dopadů rostoucího dopravního zatížení (hluknost, emise, zábor prostoru, dopravní zácpy, atd.).

Studie provedené v rámci Iniciativy k dopravě ve městech (UTI – *Urban Transport Initiative*)⁹ ukazují, že silniční síť ve městech nových členských zemí není obecně tak hustá jako silniční síť ve městech, která se nacházejí v zemích EU-15. V nových členských zemích je také stále nižší podíl osob vlastnících vůz. Dále z těchto studií vyplývá, že podíl veřejné dopravy ve městech v nových členských zemích je stále podstatně vyšší než ve městech v zemích EU-15.

Předpokládá se také, že je možné, že omezený silniční prostor ve městech působí jako základní forma míry řízení poptávky, která v kombinaci s menším počtem osob vlastnících automobil stimuluje i dnes vyšší modální podíl veřejné dopravy (i když ve městech nových členských zemí se autobusový vozový park obnovuje méně pravidelně, než jak tomu je ve městech EU-15). Nicméně tento příznivý modální podíl se podle všeho bude, stejně jako další hospodářský rozvoj, přibližovat méně příznivému podílu ve městech EU-15, pokud nedejde k jeho zpomalení opatření v rámci různých politik.

Bezpečnost v dopravě

Bezpečnost v dopravě byla označena za hlavní problém silniční dopravy, protože např. v roce 2004 došlo v zemích Střední Evropy ke zhruba 726 tis. dopravních nehod, které si vyžádaly 991 tis. obětí (z toho se země EU-25 podílely na celkovém počtu nehod a obětí zhruba 55 %; zdroj: CARE, DG TREN). Ve Střední Evropě je jasně vyšší počet usmrcených při dopravních nehodách na milion obyvatel než v Západní Evropě. Ve Střední Evropě mají nejtragičtější bilanci v Polsku (143), následuje Slovinsko, Maďarsko a Česká republika.

2.5.2 Informační a komunikační technologie (ICT)

Nabídka a kvalita informačních a komunikačních technologií je také jedním z nutných předpokladů míry hospodářské a sociální integrace ekonomik i jednotlivců¹⁰. Jak už jsme viděli výše, existují na některých polích značné rozdíly mezi starými a novými členskými zeměmi EU a stejně je tomu tak i v oblasti ICT.

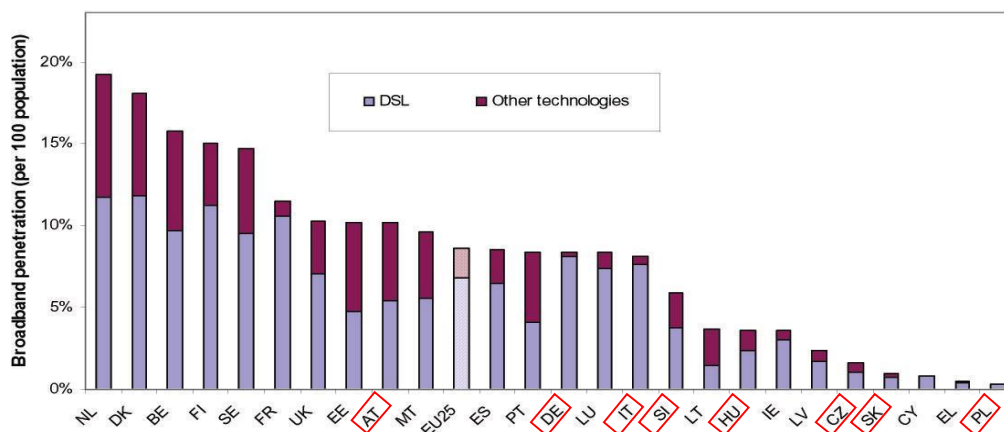
Kvalita telekomunikační infrastruktury se neustále zvyšuje. V důsledku silící konkurence musejí poskytovatelé infrastruktury přicházet s dostatečnou nabídkou, alespoň v ekonomických centrech nebo tam, kde se soustřeďuje obyvatelstvo. Z celkového pohledu lze konstatovat masivní nástup ICT i v nových členských zemích EU; všechny země Střední Evropy mají relativně rozvinutou infrastrukturní síť.

⁹ Zdroj: Urban Transport Initiative, 2. rok, 2005

¹⁰ V červnu 2005 vytýčila Evropská komise nový strategický rámec pro informační společnost "i2010 – Evropská informační společnost pro růst a zaměstnanost" (zdroj: Zpráva o porovnání informační společnosti, Evropská komise 2005).

Jedním z hlavních trendů je značný nárůst **vysokorychlostních** připojení. I když např. situace z roku 2002, kdy dostupnost těchto technologií byla omezená, už je minulostí a vysokorychlostní technologie jsou nyní k dispozici daleko více lidem, najdeme i výjimky, a to zejména v nových členských zemích a v řídké osídlených regionech – tady mají některé země ještě velké resty.

Obrázek 1: Penetrace vysokorychlostních technologií – účastníků / 100 obyvatel (leden 2005)

Zdroj: Evropská komise (převzato ze Zprávy o porovnání informačních společností)

Rozdíly lze pozorovat, nejen pokud jde o nabídku ICT infrastruktury, ale také pokud jde o využití těchto technologií při porovnání různých zemí, regionů a sociálních skupin.

Budeme-li hovořit o **připojení na internet obecně**, pak se rozdíly mezi jednotlivými členskými zeměmi zatím nezmenšily; při porovnání jednotlivých zemí byly nové členské země (které vstoupily v roce 2004) obecně pozadu (zejména Maďarsko). Nicméně některým novým členským zemím se daří staré členské země dohánět a v některých je intenzita využívání internetu stejně vysoká jako v zemích EU-15 (např. Slovinsko).

Pokud jde o **využití internetu pro podnikání**, svědčí kombinovaný indikátor připravenosti na e-business (podle údajů z roku 2004 zpracovaných Střediskem pro společný výzkum Evropské komise) o podobné situaci. Ve Střední Evropě zauímají přední místa Německo (dá se předpokládat, že bývalé Východní Německo je na tom o něco hůře), Rakousko a regiony Severní Itálie. Pokud bychom hovořili o Itálii jako celku, pak jsou údaje o míře osvojení ICT pod EU průměrem a předpokládá se, že regiony ve Střední Evropě jsou na tom o něco lépe. Tendence dohnat EU-15 je patrná ve Slovinsku a v České republice, zatímco Maďarsko, Slovensko a Polsko zaostávají.

Přístup k informacím (jak obecně tak pokud jde o speciální nabídku veřejných služeb) je stále častěji zajišťován výhradně prostřednictvím ICT. U této formy získávání informací je také vysoký rozvojový potenciál. Nicméně vznikají problémy kvůli tomu, že ICT příliš nepoužívají starší občané, které je v této věci třeba podpořit. Vzdělávání mladších generací již na tuto nutnost bere zřetel.

2.6 Životní prostředí, přírodní a kulturní dědictví (v koordinaci s hodnocením SEA)

2.6.1 Přírodní zdroje, biodiverzita

Přírodní zdroje jsou ve Střední Evropě mimořádně rozmanité – zahrnují rozsáhlé oblasti zalesněné a zemědělské půdy, hornaté oblasti, vodní zdroje, pobřežní oblasti se specifickou krajinou, moře, nížiny, jezera a urbanizované oblasti. Středoevropské regiony náležejí k několika významným evropským říčním sítím – sítě řek Visla, Odra a Labe jsou téměř celé uvnitř středoevropské oblasti, stejně jako

pramen a horní polovina toku řeky Dunaj. Nejzápadnější oblasti Německa a Rakouska kromě toho patří k povodí řeky Rýn. Tato rozmanitost přírodních zdrojů nabízí celou řadu možností rekreace pro obyvatele Střední Evropy a zároveň slouží jako lákadlo pro rozvoj cestovního ruchu.

Kromě rozmanitosti krajinných typů a přírodních zdrojů najdeme ve Střední Evropě také značné rozdíly ve stávajícím stavu životního prostředí a přírody a v závažnosti problémů, které se zde objevují. Podle charakteristiky krajiny, ekonomické struktury a výkonu hospodářství, struktury osídlení a hustoty obyvatelstva se objevují ekologické otázky související např. s využitím území, vodních zdrojů, s chráněnými oblastmi, životním prostředím ve městech či rozvojem opuštěných periferií měst (tzv. *brownfield*).

Pro některé části Středoevropského prostoru je charakteristická značná neporušenost přírodního prostředí. Rozmanitost přírodního dědictví je z hlediska trvale udržitelného rozvoje jedním z největších aktiv tohoto regionu. Biodiverzitu a přírodní dědictví ohrožuje celá řada negativních vlivů industrializace, intenzivního zemědělství, zvyšujícího se dopravního zatížení, urbanizace a intenzivního cestovního ruchu. Chráněné oblasti jsou roztržité, většinou je tvoří menší izolované plochy a jen málokdy tvoří ekologické koridory. Nejcennější přírodní ekosystémy najdeme zejména v pohraničí, kde je nutno zajistit koordinovanou regulaci a správu. Je tedy třeba přijmout různé strategie na ochranu přírodního bohatství. Síť Natura 2000 se v zemích Střední Evropy rozvíjí zatím jen málo a řada druhů zůstává ohrožena.

2.6.2 Charakteristika životního prostředí, trvale udržitelná produkce, efektivita zdrojů a účinnost využití energie

Stav životního prostředí se ve Střední Evropě za posledních 15 let podstatně zlepšil. Objem emisí škodlivých látek se snížil jednak v důsledku poklesu výroby, ale jednak také v důsledku restrukturalizace a přijetí různých opatření na ochranu životního prostředí. V současné době je pro životní prostředí největší hrozbou rostoucí dopravní zatížení a přibývající překážky v městských oblastech, velké finanční zatížení do budoucna kvůli revitalizaci zpustlých a zamořených oblastí, nedostatky v energetické účinnosti, riziko přírodních a člověkem zapříčiněných katastrof, ohrožené zásoby vody, odlesňování a půdní eroze či nedostatečná infrastruktura pro zajištění zásobování vodou a likvidaci odpadů.

O stavu životního prostředí (včetně současných trendů) hovoří zpráva SEA (Strategické hodnocení dopadu na životní prostředí – *Strategic Environmental Assessment*):

- **Voda:** Řešení znečišťování vody organickými a anorganickými škodlivinami z bodových zdrojů přineslo dobré výsledky, avšak rozptýlené zdroje znečištění jsou v péči o životní prostředí stále problémem. Otázka zajištění zásobování pitnou vodou v dostatečné kvalitě i množství zůstává stále nedořešená.
- **Půda:** Eroze, zhutňování, uzavírání povrchu, skládkování a zatížení z dřívější činnosti člověka představují pro půdu a její funkce největší rizika.
- **Ovzduší, klima:** Tvorba emisí některých škodlivin (např. skleníkových plynů) úzce souvisí s činností v hospodářských odvětvích jako jsou výroba energie, průmysl, bydlení a doprava. Přínos technologických zlepšení za účelem snižování emisí je anulován rostoucí poptávkou po energii a dopravě. I když se energetická intenzita za posledních deset let snížila, poptávka po energiích v konečném důsledku stále roste.

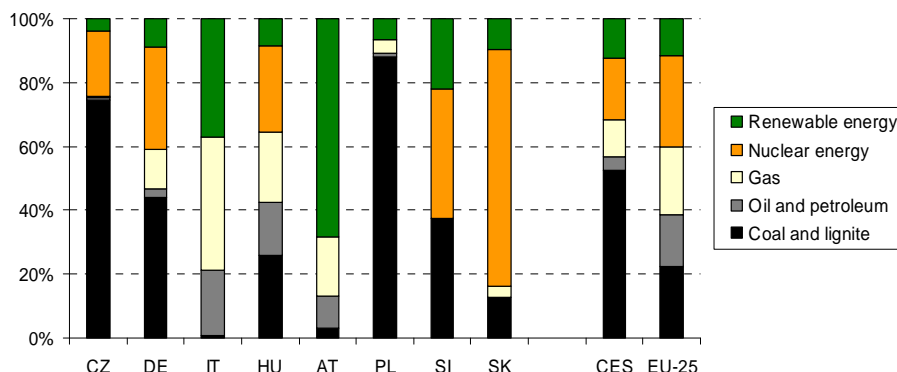
V posledních dvaceti letech se ve výrobních průmyslových odvětvích začaly uplatňovat různé techniky, čištění odpadů a řízení výrobního cyklu s cílem zajistit **trvale udržitelný hospodářský rozvoj**. Kromě toho se objevila nová, tzv. „čistá“ průmyslová odvětví, ve kterých se vytvářejí inovační technologie, které zatím nejsou dobře známé a určitě je nelze označit za hlavní.

Země a regiony ve Střední Evropě nabízejí obrovské možnosti v oblasti zvyšování **energetické účinnosti, výroby a využívání energie z obnovitelných zdrojů**. Obecně je třeba konstatovat vysokou míru závislosti na dovozu energií (dovoz ropy a zemního plynu). Tak např. Itálie dováží více

než 80 % energie, kterou spotřebuje, Rakousko, Slovensko, Německo a Maďarsko dovážejí přes 60 %. Závislost na dovozu je nejnižší v zemích, které vyrábějí energii z uhlovodíků, konkrétně v České republice (méně než 30 %) a v Polsku (méně než 20 %).

Ve Střední Evropě¹¹ patří mezi hlavní výrobce primární energie Německo (132 MTOE) a Polsko (80 MTOE). Při srovnání výroby primární energie ve Střední Evropě a v zemích EU-25 je jasný vyšší podíl uhlí, lignitu a ropy a podstatně nižší podíl zemního plynu a jaderné energie (jadernou energii vyrábí 6 zemí z 9). V Polsku a České republice bezkonkurenčně převažuje výroba energie z uhlí a lignitu, zatímco na Slovensku má zdaleka nejvyšší podíl jaderná energie.

Obrázek 2: **Struktura výroby primární energie podle suroviny, 2003**

Zdroj: DG TREN

Energie z obnovitelných zdrojů jaderná energie plyn ropa černé a hnědé uhlí

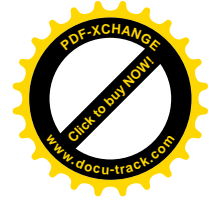
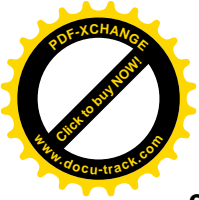
Průměrný podíl **výroby energie z obnovitelných zdrojů** je ve Střední Evropě srovnatelný s údaji za EU-25. Nejvyšší podíl energie vyrobené z obnovitelných zdrojů najdeme v Rakousku, na druhém místě je Slovinsko. Mezi zdaleka nejčastější zdroje pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů patří biomasa a odpady, dále pak vodní energie (hlavně v Rakousku a na Slovensku).

Pokračující restrukturalizace energetického sektoru je příležitostí pro diverzifikaci dodávek energie, pro plnění požadavků Kjótské dohody a pro zajištění určitých ekonomických, ekologických a sociálních výhod pro občany. Oblast bydlení, zejména v případě velkých sídlišť, je příkladem toho, kde je potenciál pro zvyšování energetické účinnosti opravdu veliký a kde lze okamžitých výsledků dosáhnout efektivně z hlediska nákladů i času.

2.6.3 Nebezpečí přírodních katastrof a řízení rizik

Střední Evropa se v posledních desetiletích potýkala s řadou přírodních i člověkem zapříčiněných katastrof mezinárodního rozměru. Havárie v jaderné elektrárně Černobyl, záplavy na řekách jako Odra či Labe, únik kyanidu do řeky Tisa – to jsou havárie, kterým se dostalo mezinárodní pozornosti veřejnosti. Koncepce, jejichž cílem je prevence těchto katastrof (jako jsou záplavy, půdní sesuvy, zemětřesení, laviny, jaderné havárie, průmyslové znečištění, zamoření vody jedovatými látkami a její eutrofizace), mají do značné části jen národního rozměr.

¹¹ Údaje za Ukrajinu nejsou k dispozici. Zdroj: DG TREN

2.6.4 Kulturní dědictví

Kulturní dědictví se definuje jako suma materiálního a nemateriálního kulturního bohatství. Patří sem např. knihovny, archivy a muzea, budovy (kostely, hrady, zámky, kláštery), dále pak projevy a výrazy lidové kultury, věda, atd. Nemateriální kulturní bohatství se předává z generace na generaci. Utváří ho společnosti a skupiny v závislosti na určitém prostředí, na jejich interakcích s přírodou a na jejich historii a je součástí identity a kontinuity těchto společností a skupin. Kulturní dědictví přispívá ke kulturní rozmanitosti a kreativitě a je součástí regionální identity.

Rozmanitost kulturního dědictví a kulturních činností ve Střední Evropě si vynucuje specifické činnosti a opatření za účelem ochrany kulturních tradic – patří sem určitý legislativní rámec (např. úmluvy UNESCO, národní předpisy pro ochranu historických památek a budov, kulturní politika ...) i ochrana zvyků a tradičních rukodělných řemeslných technik. Udržování, ochrana a rozvoj kulturního dědictví má velký význam také pro turistický ruch. V programové oblasti najdeme bohatou činnost za účelem ochrany kulturního dědictví (historická jádra měst, památky a historické soubory, kulturní krajiny ...). Příkladem tohoto rozmanitého kulturního dědictví jsou památky zahrnuté na seznamu památek zařazených do Světového dědictví UNESCO¹².

Obecně musíme konstatovat, že bohatost kulturního dědictví v regionu Programu je ohrožena, protože u celých velkých oblastí tohoto dědictví chybí investiční perspektiva. Snahy o obnovu a revitalizaci kulturních památek vidíme v oblastech s jasnou hospodářskou perspektivou včetně pozitivního dopadu na zaměstnanost (zejména žen). Ve srovnání s regionem Programu jako celku je počet a velikost těchto zón omezená. Obecně lze říci, že existuje naléhavá potřeba intenzivnějšího povědomí o řízení rizik, prevenci dalšího pustošení a obnovu poškozeného dědictví. Zde by měla pomoci bezpečnostní opatření, inovace a zapojení soukromých činitelů.

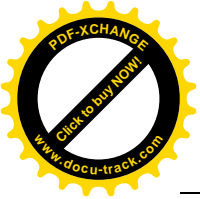
¹² Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) usiluje o vyhledávání, ochranu a uchování kulturního a přírodního dědictví po celém světě, které má pro lidstvo mimořádnou hodnotu. Toto je zakotveno v mezinárodní dohodě, která se jmenuje **Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví** a kterou UNESCO přijalo v roce 1972.

2.7 Silné stránky, slabé stránky, příležitosti a hrozby (SWOT)

	Silné stránky	Slabé stránky	Příležitosti	Hrozby
Situace a socioekonomický výkon obecně	<ul style="list-style-type: none"> • Vysoký hospodářský potenciál s průmyslovou tradicí. • Pestrá ekonomická struktura a dynamický rozvoj. • Příznivé podmínky pro přímé zahraniční investice (FDI), zejména v nových členských zemích. • Rozmanitá kultura se společnými identitami. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zanedbaná a nedostatečně využívaná infrastruktura (např. dopravní infrastruktura, bydlení). • Ekonomické nerovnosti jako prvky separace (např. hospodářské rozdíly podél vnější hranice EU, mezi starými a novými členskými zeměmi, uvnitř jednotlivých zemí (město-venkov, centrum-periferie). • Neefektivní nadnárodní spolupráce (např. kvůli nedostatku finančních i personálních zdrojů, někdy kvůli silnému nacionalismu). • Fyzické překážky, např. nepropustné hranice. • Podle pohlaví silně segregovaný pracovní trh – nižší zaměstnanost žen, vysoká nezaměstnanost, nižší kvalifikace u žen. 	<ul style="list-style-type: none"> • V územní struktuře jsou patrné strukturální vazby mezi západem a východem, severem a jihem, mezi starými, novými, kandidátskými a sousedními zeměmi EU. Pokud by se využily tyto přeshraniční vazby, mohla by nadnárodní spolupráce pomoci překonat fyzické překážky a odhalit skrytý potenciál. • Stále větší mobilita pracovních sil. • Dynamické FDI aktivity. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nevyvážený vývoj na nadnárodní úrovni. • Prohlubující se nerovnosti uvnitř jednotlivých zemí (regiony v okolí hlavního města - venkov). • Různě rychlý vývoj (v jednotlivých zemích a regionech)¹³ • Silná závislost na určitých odvětvích (těžba, hutnictví, doprava, zemědělství, apod.) v některých částech programovací oblasti. • Rozdíly v příjmech – značné prohlubování hospodářských rozdílů a rozdílů v příjmu mezi jednotlivými regiony kvůli selektivnímu toku zahraničních přímých investic a dynamickému rozvoji. • Negativní dopad velkých strukturálních změn (úpadek primárního sektoru, rušení průmyslu v zemi) jako vylidňování a nepříznivé demografické struktury, nedostatek pracovních příležitostí.

¹³ Hospodářský výkon a vývoj země momentálně závisí na tom, jaký je statut té které země co do členství v EU (např. staré členské země EU s nejvyšším HDP). Pokud se tento vzorec bude upevňovat, ekonomický rozvoj sousedních zemí EU by se v dlouhodobém horizontu brzdil.

	Silné stránky	Slabé stránky	Příležitosti	Hrozby
Inovace	<ul style="list-style-type: none"> Průměrná nebo nadprůměrná zaměstnanost v technologicky špičkových službách ve většině zemí. Výdaje veřejného sektoru na R&D na úrovni průměrné v EU-25. Dobře rozvinutá infrastruktura R&D v centrálních regionech. Vysoký vzdělávací potenciál. 	<ul style="list-style-type: none"> Ve většině zemí podprůměrný podíl obyvatelstva s vysokoškolským vzděláním a méně absolventů přírodovědeckých a technických oborů. Nepříznivá ICT infrastruktura v některých zemích a v některých venkovských/okrajových regionech. Na většině zemí podprůměrná účast v celoživotním vzdělávání. Malé výdaje soukromého sektoru na R&D. Nepříznivá R&D infrastruktura a podstatně méně klastrů ve venkovských a neměstských regionech. 	<ul style="list-style-type: none"> Dynamický proces dohánění v některých nových členských zemích. Velké přímé zahraniční investice do R&D v nových členských zemích. Mobilní pracovní síla. Další rozvoj stávajících systémů inovace (R&D infrastruktura, know-how transfer, vzdělávací zařízení). Další zdokonalování pobídek a jiných podmínek v obchodním prostředí. Silné klastry v regionech v okolí hlavních měst v některých větších nových členských zemích. 	<ul style="list-style-type: none"> Značné prohlubování ekonomických rozdílů a rozdílů v příjmech v různých regionech kvůli selektivnímu toku přímých zahraničních investic. Značné soustředění inovačních činností do městských oblastí. Pomalé dohánění, pokud jde o úroveň kvalifikace (celkově). Odliv mozků (odchod vzdělaných lidí).
Dopravní infrastruktura, dostupnost a ICT	<ul style="list-style-type: none"> Mimofádně dobře přístupné regiony, zejména v „srdci“ Střední Evropy. Přístup ke dvěma mořím (Baltské a Jaderské moře). Zatím ještě relativně velký modální podíl železniční dopravy v nákladní dopravě. Bohaté zkušenosti v rozvoji (ekologických) dopravních systémů. Obecně ještě pořád vysoký podíl veřejné dopravy ve městech. 	<ul style="list-style-type: none"> Částečně špatná dostupnost (např. kvůli chybějícím či zanedbaným dopravním spojením), zejména na venkově a v okrajových regionech. Mezery v kvalitě i kvantitě rozvinuté dopravní infrastruktury. Menší bezpečnost na silnicích v nových členských zemích. ICT infrastruktura pokulhává v nových členských zemích obecně a zejména pak na venkově. 	<ul style="list-style-type: none"> Modernizace mezinárodních koridorů (zejm. železničních) a zvyšování veřejné dopravy (ve městech). Dohánění Západu v kvalitě ICT infrastruktury (vysokorychlostní technologie, internet). Zlepšování dopravních podmínek na základě stávajícího logistického rámce. Přesun dopravy osobní i nákladní na ekologické dopravní prostředky. 	<ul style="list-style-type: none"> Vysoká hustota a zvyšující se dopravní zatížení (oblasti měst, mezinárodní trasy, rostoucí mobilita...). Značné zatěžování životního prostředí.

	Silné stránky	Slabé stránky	Příležitosti	Hrozby
Životní prostředí	<ul style="list-style-type: none">• Jedinečné přírodní bohatství a jedinečná krajina.• Značná biodiverzita.• Chráněné oblasti.• Přírodní a kulturní prostředí jako zdroj budoucího ekonomického a sociálního rozvoje.	<ul style="list-style-type: none">• Nepříznivá kvalita přírodního bohatství (např. vody, půdy, ovzduší, biodiverzity) v důsledku značné hospodářské koncentrace (např. oblasti, kde se těží, industrializované oblasti, zemědělské oblasti, apod.).• Využívání minerálních zdrojů ohrožuje přírodní a člověkem obývané prostředí.• Značná energetická závislost a malý podíl energie z obnovitelných zdrojů.	<ul style="list-style-type: none">• Vysoký potenciál pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů.• Velký potenciál těžit z přírodního prostředí v sociálním a hospodářském smyslu.• Zhodnocování přírodního a kulturního dědictví.	<ul style="list-style-type: none">• Intenzivní využití území a rozptýlená struktura osídlení.• V posledních letech povodně v důsledku rozvodnění řek a hrozba dalších přírodních katastrof.• Nejistota ohledně dopadu klimatických změn.
Města a regiony	<ul style="list-style-type: none">• Potenciál plynoucí z masy obyvatelstva.• Silné a prosperující regiony kolem hlavních měst jako nositelé hospodářského růstu.• Malá a středně velká města jako centra hospodářského rozvoje.• Polycentrický systém.	<ul style="list-style-type: none">• V evropském kontextu jsou funkce metropolitních oblastí stále málo rozvinuté.• Velké národní i mezinárodní rozdíly (zejména mezi hlavním městem a ostatními regiony).• Klesající ekonomický potenciál v okrajových venkovských oblastech.• Velké hospodářské a sociální rozdíly: městské aglomerace – venkov a v rámci jednotlivých městských oblastí.	<ul style="list-style-type: none">• Nové formy spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem.• Koordinace rozdělení pracovních sil a funkcí mezi městy a venkovem.	<ul style="list-style-type: none">• Sílicí monocentrický vývoj na národní úrovni (např. kvůli koncentrovaným FDI výdajům) prohlubuje národní rozdíly mezi hlavním městem a zbytkem regionů v zemi.• Sociální a územní segregace.• Rozrůstání měst směrem na periferii s negativními dopady na životní prostředí.• Narůstající počet lidí dojíždějících za prací.• Finanční omezení pro zajištění dostatečné nabídky veřejné infrastruktury a veřejných služeb.

2.8 Ponaučení a doporučení

Od INTERREG IIIB k „územní spolupráci“

Program pro Střední Evropu (CEP) chce stavět na zkušenostech získaných během předešlých programů pro oblast CADSES. Spolupráce začala v této oblasti v polovině 90. let 20. století. Program Interreg IIC (1997 – 1999) sehrál významnou roli při budování a rozšiřování kooperačních sítí a přispěl k lepšímu pochopení společných problémů a jejich řešení. Projekty, které proběhly v rámci nástupnického programu Interreg IIIB CADSES (2000 – 2006), pak mohly stavět na tomto základě. Projekty v rámci programu Interreg IIIB se většinou zaměřovaly na prosazování evropských i národních politik a směrnic a na vybudování sítí, na základě kterých potom bylo možné přinést potřebná řešení. Tento přístup ilustrujeme několika příklady:

- Zkušenosti z několika předchozích let ukazují, že hráze a protipovodňová ochranná opatření nejsou v případě extrémních záplav vždy účinná. Zejména v obytných oblastech to pak může mít katastrofální socioekonomické a ekologické následky. Je třeba provést koordinovaná nadnárodní opatření, aby se hrozbám souvisejícím s povodněmi dalo efektivně předcházet. Kvalitní přístup k prevenci povodní a lepší připravenost zahrnují revitalizaci nebo rozšíření záplavových území a retenčních oblastí. V rámci programu IIIB CADSES se touto problematikou s úspěchem zabývalo několik nadnárodních projektů, např. projekt ELLA na Labi, ODERREGIO na Odře a ILUP na Dunaji.
- Program IIIB CADSES se zabýval také problematikou inovace v nadnárodním prostředí. Projekty jako I-Log, I2E, INDE či Trans-IT se zabývaly průmyslovou logistikou, rozvojem klastrů, komercializací technologických parků a lepší spoluprací mezi veřejným sektorem a malými a středně velkými podniky (SME).
- Další mimořádně důležitou oblastí je bydlení, kde společná řešení mohou efektivněji šetřit jak čas, tak peníze a mohou přinést také lepší kvalitu života obyvatel. Ve Střední a Východní Evropě jsou pro určité městské oblasti typická obrovská „paneláková“ sídliště. Pilotní projekty na renovaci bydlení v rámci projektu LHASA (*Large Housing Areas Stabilisation Action* – Akce na stabilizaci velkých sídlištních oblastí) se zasloužily o sociální stabilizaci velkých sídlišť v osmi městech a zlepšily kvalitu života více než 600 tis. obyvatel na těchto sídlištích.

S ohledem na zkušenosti získané v předešlých programech by nový program CEP měl tyto zkušenosti získané a výsledky dosažené v minulosti zužitkovat, ale zároveň by měl zohlednit nové směry politiky územní soudržnosti Evropské Unie a tedy usilovat o ještě cílevědomější přístup, ještě více orientovaný na výsledky a jednoznačně přispívat k plnění lisabonských a göteborgských cílů. Zejména by nový Program měl:

- Snažit se oslovit nové zainteresované subjekty na poli inovace, hospodářského rozvoje a životního prostředí.
- Klást větší důraz na nutnost těžit z dřívějších i současných aktivit a iniciativ a výslovně podporovat lepší řízení poznatků a vědomostí, které jsou k dispozici.
- Více zdůrazňovat přípravu konkrétních investic a podporovat zejména vývoj a realizaci projektů, které mají pro oblast Programu mimořádnou strategickou hodnotu.

3. Strategie Programu

Strategie Programu pro Střední Evropu (CEP) na období 2007-2013 se zaměřuje na posilování nadnárodního charakteru spolupráce mezi členskými zeměmi ve věcech strategického významu. Z tohoto důvodu byla společně vypracována strategie Programu, která:

- Jde ruku v ruce s politikou EU v různých oblastech (Lisabonská a Göteborgská agenda, Strategické směrnice Společenství k politice soudržnosti na období 2007-2013);
- Vychází z analýz územních potřeb Střední Evropy (kapitola 2);
- Reaguje na zjištěná slabá místa (kapitola 2, SWOT);
- Je relevantní v příslušné nadnárodní oblasti (kapitola 3.6); a
- Zohledňuje připomínky z hodnocení před zahájením (*ex-ante*) (kapitola 3.5).

Strategické směrnice Společenství k politice soudržnosti (2007-2013) tvoří **široký rámec** pro rozpracovávání této strategie Programu. Ve Směrnících se požaduje, aby územní spolupráce vedla k větší územní soudržnosti a zlepšovala konkurenceschopnost. Směrnice odrážejí Lisabonskou (růst, konkurenceschopnost a zaměstnanost) i Göteborgskou (trvalá udržitelnost) agendu a navrhují činnosti pro (1) zvýšení atraktivnosti členských zemí, regionů i měst; pro (2) podněcování inovace, podnikání a růstu znalostní ekonomiky; a pro (3) tvorbu většího počtu a lepších pracovních míst. Kromě toho by členské země a regiony měly usilovat o trvalou udržitelnost a o rovnost příležitostí ve všech fázích přípravy i realizace programů a projektů.

Strategické směrnice Společenství dále výslovně zohledňují územní rozměr Politiky soudržnosti EU coby jeden ze základních a určujících znaků, na rozdíl od sektorových politik. Směrnice tím pádem zdůrazňují, že členské země a regiony by měly věnovat zvláštní pozornost specifickým potřebám, aby se předešlo tomu, že nerovnovážený regionální rozvoj bude negativně narušovat růstový potenciál EU. V tomto ohledu je územní rozvoj zvláště důležitý pro městské a venkovské oblasti, pro příhraniční oblasti a pro regiony s různými handicap (odlehlost, řídké osídlení, hornatá krajina, apod.)

Program pro Střední Evropu (CEP) chce volit strategii, která by byla důsledná a transparentní, nicméně také pružná. Na pozadí souhrnného cíle tohoto Programu, jeho cílů a priorit a horizontálních „principů realizace“ se program spolupráce chápe jako „systém, na kterém se budeme učit“, který se v průběhu času může případně upravovat podle vnějších i vnitřních potřeb. Uzpůsobení Programu v průběhu jeho trvání by mohlo být nutné např. z důvodu nepředvídaných vnějších událostí (např. katastrof) či neočekávaného vývoje (např. ekonomického, sociálního, ekologického). Uzpůsobování se také může ukázat jako nutné proto, aby se celkový přístup postupně zefektivňoval, jak se budou získávat nové a nové zkušenosti.

3.1 Cíl Programu

Souhrnný **cíl Programu** byl formulován v přímé odpovědi na doplněnou Lisabonskou (růst, konkurenceschopnost, zaměstnanost) a Göteborgskou (trvalá udržitelnost) agendu. Cílem Lisabonské agendy je učinit z Evropy nejkonkurenceschopnější ekonomiku světa. Podle ní je růstový potenciál, který existuje ve všech regionech, třeba mobilizovat, aby se zlepšila geografická vyváženost hospodářského rozvoje. V důsledku toho se předpokládá, že potenciální míru růstu v EU jako celku je možné zvýšit. Na základě toho si Program pro Střední Evropu (CEP) na období 2007-2013 vytýčil svůj souhrnný cíl:

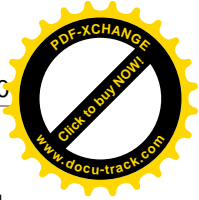
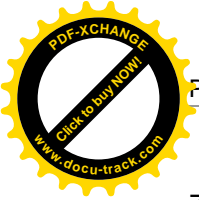
**Posilování územní soudržnosti,
podpora vnitřní integrace a
zvyšování konkurenceschopnosti
Střední Evropy**

Územní soudržnost, kterou se míní vyvážené rozložení lidské činnosti po území EU, doplňuje hospodářskou a sociální soudržnost. Tato koncepce převádí cíl trvale udržitelného a vyváženého rozvoje do územního kontextu. Ve Třetí zprávě o soudržnosti se koncepce územní soudržnosti dále rozpracovává a uvádí se zde, že „[...] lidé by se neměli dostávat do nevýhody kvůli tomu, kde v EU náhodou bydlí či pracují.“ Zdůrazňuje se, že rozdíly a nerovnosti se netýkají pouze jednotlivých zemí při jejich vzájemném srovnání, ale že existují rovněž na národní úrovni mezi hlavními metropolitními oblastmi a zbytkem státu, na regionální úrovni a dokonce i v rámci jednotlivých regionů a měst. Nerovnosti a rozdíly mohou být důsledkem strukturálních slabín, špatné dostupnosti či jiných geografických handicapů. Územní soudržnost mimo jiné znamená dobrý přístup občanů a provozovatelů jednotek ke službám obecného zájmu, bez ohledu na to, na jakém území se nacházejí. Dále je jejím cílem vyváženější rozvoj, budování trvale udržitelných komunit v městských i venkovských oblastech a zajišťování větší konzistentnosti s ostatními sektorovými politikami s územními dopady (doprava, hospodářství, atd.) Zde je nutná lepší územní integrace a podpora spolupráce mezi regiony i v rámci nich.

Ve Střední Evropě vedou rozdíly a nerovnosti k ne příliš optimálnímu přidělování zdrojů, nižší efektivitě a menší hospodářské konkurenceschopnosti, než jaké by dotčené regiony byly potenciálně schopné dosáhnout. V důsledku toho územní nerovnosti ohrožují harmonický rozvoj hospodářství v oblasti spolupráce, jednotného trhu i evropské integrace. Jak se dále uvádí ve Třetí zprávě o soudržnosti, některé z nejhudších regionů v členských zemích přitom vykazují nejvyšší míru růstu v celé Unii. Na nerovnosti a rozdíly tedy nelze pohlížet z hlediska výše HDP, nýbrž také z hlediska dalších územních aspektů, tedy např. dostupnosti a poskytování kvalitních služeb.

Integrace má sociální, ekonomický a územní rozměr. Mluvíme-li o integraci, jde nám o odstraňování překážek volného pohybu – překážek fyzických, právních, sociálních i ekonomických. Volný pohyb osob, zboží, informací a idejí by měl být usnadňován optimalizací sítí, harmonizací předpisů a vytvořením společných norem. Z praktického hlediska lze integraci podporovat také prostřednictvím přípravy společných projektů a obecněji také prostřednictvím vzájemné interakce a spolupráce na různých polích. Z hlediska integrace je nutné vybudování efektivních dopravních a komunikačních sítí (jak fyzických, tak virtuálních), aby se zjednodušil přístup k informacím pro všechny občany, podniky i instituce.

Střední Evropa je jednou z oblastí, kde je proces prohlubování vztahů nejnáročnější. Při integraci Střední Evropy by bylo možné využít mimořádně velké rozmanitosti hospodářské, sociální, ekologické, kulturní i územní – usilujeme o integraci východu a západu, severu a jihu, rozvinutých a zaostalých oblastí, snadno a obtížně přístupných oblastí. Obrovská rozmanitost je klíčovým strategickým faktorem pro rozvoj tohoto teritoria v oblasti zemědělství, průmyslu a cestovního ruchu. Silné vazby mezi jednotlivými regiony Střední Evropy pomohou integraci v rámci tohoto teritoria i se zbytkem Evropy. Jak metropolitní regiony tak malá a středně velká města hrají zásadní roli coby katalyzátory rozvoje zemí a regionů, ve kterých se nacházejí. Budování silných polycentrických sítí a udržitelné využívání přírodního a kulturního dědictví přispěje k posilování celkového integračního procesu a jsou zásadní pro soudržnost a konkurenceschopnost.

Za pomoci integrace vnitřních prvků, např. říčních koridorů, pobřežních zón, horských oblastí, atd. přispěje nadnárodní spolupráce a integrace k uvolnění potenciálu a jeho zužitkování a stane se významným nástrojem pro socioekonomický a ekologický rozvoj. V tomto ohledu disponuje Střední Evropa velkým množstvím zeměpisných oblastí (např. Podunajská oblast, Karpatská oblast, Adriaticko-alpský region, německo-polsko-české pohraničí, Euroregiony), které otevírají možnost pro efektivní nadnárodní a regionální spolupráci a které jsou důležitými faktory pro stabilizaci celé oblasti a pro budování silných vazeb z hlediska společných zájmů a ekonomické a sociální identity.

Konkurenceschopnost v tomto Programu se chápe nejen z hlediska čistě hospodářského výkonu, ale spíše jako složitější koncepce, která zahrnuje také „měkké“ faktory, které pozitivně ovlivňují hospodářský výkon (kvalita života, udržitelnost, rovnost pohlaví, atd.). Avšak na konkurenceschopnost se také nahlíží jako na základní nutný předpoklad hospodářského bohatství a vysoké kvality života. Viděno touto optikou je konkurenceschopnost nejen o strategickém využívání a rozvoji silných stránek a dynamiky hospodářství, ale také o schopnosti rozvíjet územní, kulturní a sociální kapitál mezi jednotlivci, firmami a institucemi. Z hlediska ekonomického a územního konkurenceschopnost znamená schopnost regionů držet tempo v evropském boji o tržní podíl. Dochází k regionální koncentraci a specializaci a boj různých míst o investice se stále přiosťruje. Zároveň se konkurence stále častěji přesouvá z národní na regionální a lokální úroveň, a to jako důsledek otevření trhu a zavedení jednotné měny. Různá území spolu soutěží na základě absolutní či konkurenční výhody spíše než komparativní výhody, která každé zemi vždy zaručuje místo ve vnitřní dělbě práce, ať je produktivita té které země sebemenší.

Ve Střední Evropě stále najdeme hospodářské rozdíly mezi západní a východní částí oblasti spolupráce, ale rozdíly najdeme i v rámci jednotlivých členských zemí (zejména mezi hlavním městem a ostatními regiony). I když tyto nerovnosti a rozdíly nejsou většinou nijak extrémní, soudržnost „chybí“ alespoň podél tří hranic ohraničujících hospodářské rozdíly. Konkurenceschopnost je úzce vázána na inovaci, a to až do té míry, že společně se znalostmi a učením je inovace pokládána za klíč k ekonomickému rozvoji. Zatímco však znalosti a inovace stojí v centru pozornosti a snah Unie o rychlejší růst a tvorbu nových pracovních míst, ve Střední Evropě základní předpoklady inovace někdy zcela chybí. V této souvislosti hovoříme nejčastěji o nízkých výdajích na R&D, schopnosti (na regionální úrovni) generovat a absorbovat nové technologie (ICT) a o úrovni vzdělání/kvalifikace lidských zdrojů. Střední Evropa se tedy musí poprat s touto výzvou, aby se zlepšilo klima pro inovaci a aby se podpořil přechod do znalostní společnosti. Lépe využívat inovační potenciál Střední Evropy a posilovat ho umožní také lepší přístup ke znalostem a informacím a efektivnější dopravní systém. Optimalizovaná územní struktura podpoří jednak hospodářský rozvoj a jednak zmírní negativní dopady hospodářského růstu.

Územní soudržnost, vnitřní integrace a konkurenceschopnost nejsou nezávislými cíli. Evidentně mezi nimi existuje silné vzájemné propojení. V göteborgské strategii trvale udržitelného rozvoje se říká, že by se měly přezkoumat a koordinovat hospodářské, sociální a ekologické účinky veškerých politik, aby se posílily synergie mezi udržitelným rozvojem a růstem.

3.2 Strategie a cíle

Ke sledování souhrnného cíle Programu bude sloužit následující strategický přístup:

1. Zvyšování konkurenceschopnosti Střední Evropy prostřednictvím vytváření nových a posilování stávajících struktur inovace a dostupnosti

Inovace a dostupnost jsou základními faktory posilování konkurenceschopnosti ve Střední Evropě. Inovace je jednou z hybných sil ekonomického bohatství – podporuje posun směrem ke znalostní ekonomice a tvoří základnu pro ekonomické bohatství. Dostupnost, jak z hlediska konektivity, tak z hlediska přístupu k ICT infrastruktuře, je nutným předpokladem lepšího využívání inovačního potenciálu Střední Evropy a posilování její vnitřní integrace a územní soudržnosti.

2. Zlepšování vyváženého a udržitelného územního rozvoje prostřednictvím zvyšování kvality životního prostředí a zvyšování atraktivity měst a regionů ve Střední Evropě.

Vyvážený a trvale udržitelný územní rozvoj je nezbytným předpokladem hospodářského rozvoje a napomáhá zmírňovat nechtěné doprovodné jevy související s růstem. Zde je nutný odpovědný rozvoj ekologických a přírodních zdrojů Střední Evropy takovým způsobem, který zajistí jejich zachování i pro budoucí generace. S tímto cílem souvisí také zvyšování obecné kvality životního prostředí a omezování dopadů přírodních a člověkem způsobených katastrof. Města a regiony Střední Evropy si musejí zajistit právě takovýto územní rozvoj (tím, že stanoví určitá opatření), aby se staly atraktivními místy pro investice i pro život.

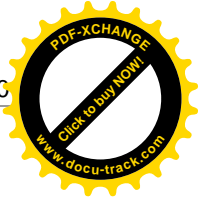
Ke sledování souhrnných cílů Programu a strategického přístupu budou sloužit čtyři tématické priority, které se přímo vztahují ke konkrétním územním potřebám, jak byly zjištěny v rámci analýzy SWOT.

Priorita 1 – Usnadňování/umožňování inovace ve Střední Evropě – má přinést zlepšení rámcových podmínek pro inovaci a vybudovat možnosti pro přenos inovace a její aplikace. Také bude docházet k posilování rozvoje znalostí/vědomostí.

Priorita 2 – Zlepšování dostupnosti Střední Evropy a v rámci ní – u dopravy v rámci oblasti spolupráce má přinést lepší vzájemnou propojenost a využití různých způsobů dopravy (intermodalita). Má také podpořit multimodální logistickou spolupráci na všech relevantních nadnárodních polích. Ke zlepšování přístupu se bude využívat trvale udržitelná a bezpečná mobilita a informační a komunikační technologie. Zajistit se má také lepší dostupnost řídce obydlených oblastí a napomůže se hledání dalších alternativních řešení pro zlepšování přístupnosti.

Priorita 3 – Odpovědné užívání životního prostředí – zde jde o rozvoj vysoce kvalitního životního prostředí prostřednictvím řízení a spravování přírodních zdrojů a přírodního dědictví, snižování rizik a dopadů přírodních a člověkem zapříčiněných katastrof. Tato priorita chce podporovat využívání energie z obnovitelných zdrojů a zvyšovat energetickou účinnost v rámci oblasti spolupráce. Posilovat se bude také využívání technologií a činností šetrných k životnímu prostředí.

Priorita 4 – Zvyšování konkurenceschopnosti a atraktivity měst a regionů – zde jde o podporu budování polycentrických sídelních struktur a o řešení dopadů demografických a sociálních změn na rozvoj měst a regionů. Využívání kulturních zdrojů má přinést větší atraktivitu měst a regionů.

Posilování územní soudržnosti, podpora vnitřní integrace a zvyšování konkurenceschopnosti Střední Evropy

Zvyšování konkurenceschopnosti Střední Evropy prostřednictvím vytváření nových a posilování stávajících struktur inovace a dostupnosti

Zlepšování vyváženého a udržitelného územního rozvoje prostřednictvím zvyšování kvality životního prostředí a zvyšování atraktivity měst a regionů ve Střední Evropě

Priorita 1: Usnadňování/umožňování inovace ve Střední Evropě

Zlepšování podmínek pro inovaci ve všech regionech a umožnění lepšího využití jejich inovačního potenciálu řešením konkrétních potřeb, zlepšováním slabých stránek a posilováním těch silných

- 1) Zlepšování rámcových podmínek pro inovaci
- 2) Budování kapacit pro šíření a aplikaci inovací
- 3) Podpora rozvoje znalostí

Priorita 2: Zlepšování dostupnosti Střední Evropy a v rámci ní

Na základě inovačních řešení posilování vnitřní soudržnosti zemí ve Střední Evropě – tím, že se bude zlepšovat dostupnost Střední Evropy i v rámci ní s tím, že budou zohledněny principy udržitelného rozvoje

- 1) Zlepšování vzájemné propojenosti Střední Evropy
- 2) Rozvíjení multimodální logistické spolupráce
- 3) Podpora udržitelné a bezpečné mobility
- 4) ICT a alternativní řešení pro zlepšování přístupu

Priorita 3: Odpovědné užívání životního prostředí

Odpovědné užívání ekologického potenciálu středoevropského prostoru na základě podporování inovačních a udržitelných přístupů k řízení přírodních zdrojů, omezování rizik a zkvalitňování životního prostředí

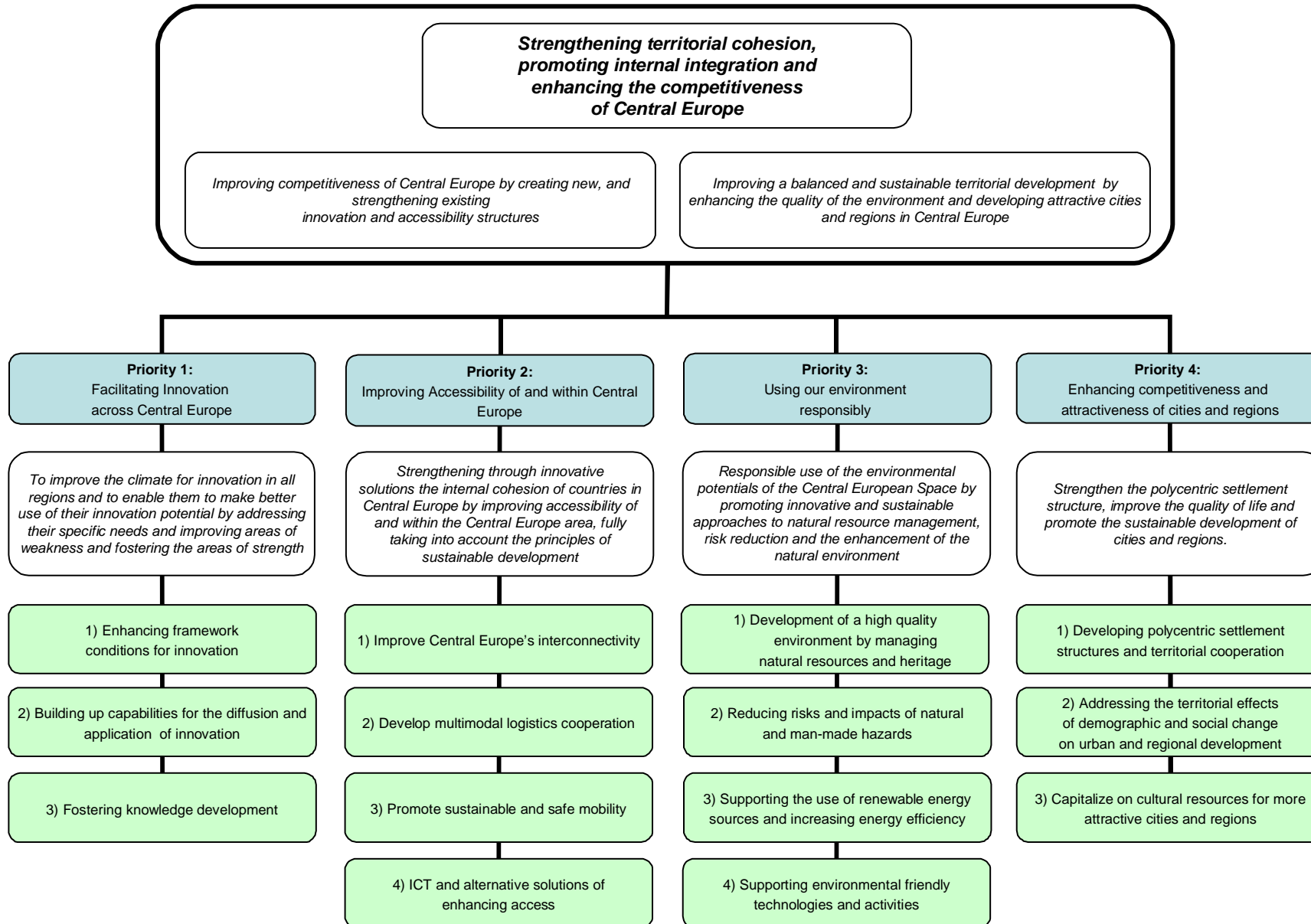
- 1) Budování vysoce kvalitního životního prostředí na základě řízení přírodních zdrojů a přírodního dědictví
- 2) Snižování rizik a dopadů přírodních a člověkem způsobených katastrof
- 3) Podpora využívání energie z obnovitelných zdrojů a zvyšování energetické účinnosti
- 4) Podpora technologií a činností, které jsou šetrné k životnímu prostředí

Priorita 4: Zvyšování konkurenceschopnosti a atraktivity měst a regionů

Posilování polycentrických sídelních struktur, zvyšování kvality života a podpora udržitelného rozvoje měst a regionů

- 1) Budování polycentrických sídelních struktur a územní spolupráce
- 2) Řešení územních dopadů demografických a sociálních změn na rozvoj měst a regionů
- 3) Využívání kulturních zdrojů ke zvyšování atraktivity měst a regionů

Obrazek 3: Strom cílů – Střední Evropa

3.3 Všeobecné principy

Trvalá udržitelnost

Cílem principu trvalé udržitelnosti je zajistit příslušné podmínky rozvoje pro žijící generaci bez toho, aby došlo k omezení možností rozvoje pro generace budoucí. Při dosahování tohoto cíle se budou v úvahu brát tři dimenze trvalé udržitelnosti – rozměr ekologický, ekonomický a sociální.

- Ekologická trvalá udržitelnost znamená ekologicky šetrné využívání přírodních zdrojů, zvyšování kvality životního prostředí, ochrana biodiverzity a prevence rizik pro člověka i životní prostředí.
- Ekonomická trvalá udržitelnost znamená budování na budoucnost orientovaného hospodářského systému a zvyšování schopnosti hospodářství inovovat.
- Sociální trvalá udržitelnost znamená sociální vyváženost, právo na lidský život a zapojení populace do politiky i společnosti.

Projekty, které by měly tvořit tento nadnárodní Program, by měly přispět k uskutečňování Strategie trvale udržitelného rozvoje EU¹⁴, která se zaměřuje na klíčové otázky, jako např. klimatické změny a čisté energie, veřejné zdraví, sociální vyloučení, na demografii a migraci, řízení přírodních zdrojů, trvale udržitelnou dopravu, globální chudobu a složité otázky rozvoje.

Je třeba respektovat principy Politiky Společenství v oblasti ochrany a zkvalitňování přírodního dědictví a biodiverzity a dále pak příslušné dodatky. Toto se týká především plnění povinností daných směrnicí o ochraně přírodních stanovišť (92/43/EEC) a směrnicí o ochraně volně žijících ptáků (79/409/EEC), které tvoří základ ekologického systému NATURA 2000.

Inovace

Operační program Střední Evropa má přispět ke splnění úkolů strategie „i2010 – Evropská informační společnost v roce 2010“.

Projekty realizované v rámci této nadnárodní spolupráce na období 2007-2013 mají přispět k vybudování informační společnosti. Týká se to primárně činností, které vytvářejí podmínky pro vybudování *jednotného evropského informačního prostoru, který podporuje otevřený a konkurenční vnitřní trh pro informační společnost a mediální služby*. Operační program má přispět k nachystání kapacit pro *zvyšování investic do inovace a výzkumu v oblasti ICT*. Otázka *lepších veřejných služeb a vyšší kvality života díky využívání ICT* se řeší v několika oblastech intervence.

V souladu s bodem 11 návrhu Nařízení k činnostem ERDF týkajícím se malých a středně velkých podniků přispěje nadnárodní OP k realizaci Evropské charty pro malé podniky (přijato Evropskou radou v červnu 2000 v Santa Maria de Feira) v oblasti rozšiřování technologických možností v malých podnicích.

Rovné příležitosti a nediskriminace

V rámci OP se bude zachovávat **rovné postavení mužů a žen** a osoby nebudou diskriminovány z důvodu pohlaví, rasy či původu¹⁵. Dodržování principu rovných příležitostí bude zajištěno ve všech fázích realizace programu, stejně jako při realizaci finanční podpory z fondů a při vyhodnocování dopadů. Tento princip bude dodržován zejména ve fázi definování kritérií pro výběr projektů. Vzhledem ke skutečnosti, že na pracovním trhu, pro který je Program určen, existují problémy, bude

¹⁴ Zpráva Komise pro Radu a Evropský parlament ve věci shrnutí Strategie udržitelného rozvoje – operační platforma. Brusel, 13. prosince 2005, COM (2005) 658 finální verze.

¹⁵ Článek 16 Nařízení Rady 1083/2006 (11/07/2006).

vyvíjeno úsilí s cílem propagovat rovné příležitosti v přístupu na trh práce, a to prostřednictvím podporování zaměstnanosti žen, tvorby nových pracovních příležitostí pro ně a prostřednictvím rovného přístupu ke získání kvalifikace.

Na základě Amsterdamské smlouvy z roku 1999 se zajištění rovnosti pohlaví stalo jedním z hlavních úkolů Společenství – měly by se eliminovat nerovnosti a podporovat by se měly rovné příležitosti mužů a žen. V článku 11 Všeobecných ustanovení o Strukturálních fondech (11/07/2006) se uvádí, že každá členská země a Komise se musejí postarat o zajištění rovných příležitostí pro ženy a muže pomocí realizace aktivit Evropských fondů. Dále pak v případě jakýchkoli veřejných výdajů se musí zajistit, aby se u těchto výdajů zhodnotil dopad na rovnost příležitostí a aby se v případě potřeby podnikly potřebné kroky.

V návrhu Ústavy z roku 2003 se o zajištění rovnosti mezi pohlavími hovoří jako o „zmenšování rozdílů mezi muži a ženami a podpoře rovných příležitostí mužů a žen“, a dále pak také jako o „boji proti diskriminaci kvůli pohlaví, rase, etnické příslušnosti či vyznání.“

Při rozpracovávání tohoto Programu se k zajišťování rovnosti pohlaví bude přistupovat jako k paralelní otázce. Kde to bude žádoucí, bude zohledněn aspekt zrovnoprávnění mužů a žen.

3.4 Strategické implementační principy

V souladu s Lisabonskou a Göteborgskou agendou a se Strategickou směrnicí Společenství k politice soudržnosti na období 2007-2013 se Program řídí určitými realizačními principy, aby se podpořily značné inovační a vzdělávací kapacity, aby se zajistil maximální celkový dopad Programu a jeho maximální zviditelnění.

Jedním z klíčových aspektů tohoto přístupu je silnější důraz na **dostupnost relevantních a aktuálních znalostí a nástrojů** pro vytváření partnerství, aby se předešlo zbytečnému opakování činností a aby se vytvořily solidní základy pro inovaci. V tomto ohledu Program usiluje nejen o budování potřebných partnerství schopných zajistit rozvoj, realizaci a šíření plánovaných výstupů a výsledků, ale také zdůrazňuje význam toho, aby se vycházelo z minulých činností a stavělo na stávajících znalostech, aby se předešlo objevování již objeveného. Kladením důrazu na zajištění dostupnosti znalostí v rámci partnerství se také umožňuje efektivní generování znalostí, jejich přenos a uplatňování v rámci Programu za účelem účinného řešení stávajících nerovností mezi regiony a nerovného rozvoje regionů v oblasti spolupráce.

V tomto ohledu Program také vybízí partnerství, aby oslovovala relevantní zainteresované osoby a odborníky, aby se zajistilo **efektivní budování sítí přesahujících tato partnerství**. Tento přístup nahlíží na projekty jako na součást daleko širších oblastí relevantních aktivit a iniciativ jak na vědecké úrovni, tak na úrovni politik, z nichž ty nejpodstatnější by měly být známy v rámci partnerství a měly by být součástí budování širších sítí.

V souladu s novými směry politiky územní soudržnosti Evropské unie zaujímá Program také **přístup orientovaný na výstupy a výsledky**, kdy se klade značný důraz na vývoj konkrétních, relevantních a viditelných výstupů a výsledků. V důsledku tohoto přístupu Program zejména podporuje tvorbu výstupů a výsledků, které přímo podporují **konkrétní budoucí iniciativy anebo konkrétní investice**. Dalším důsledkem tohoto přístupu je také to, že Program mimo jiné podporuje snahy, které se zaměřují na dobře definované větší **přílehlé nadnárodní geografické oblasti** a mají na ně jasně pozitivní dopad (např. povodí řek, dopravní koridory či budování polycentrických oblastí). Tento důraz je pro Program zvláště důležitý, protože tyto nadnárodní geografické oblasti jsou mimořádně důležité pro jednotný ekonomický, sociální a ekologický rozvoj, ale ostatní programy (např. programy přeshraniční spolupráce či programy meziregionální spolupráce) se jimi většinou nezabývají.

Aby se podpořil celkový přístup, celkově lepší zviditelnění a pozitivnější dopady Programu, předpokládá se vytvoření a realizace **strategických projektů**, které mají pro oblast Programu mimořádný strategický význam.

Další údaje ohledně kvality výstupů a výsledků a o strategických projektech uvádí Kapitola 6.2.

3.5 Oprávněnost zvolených priorit

Přehled po jednotlivých kategoriích na úrovni Programu pro určené využití prostředků (součást finanční kapitoly 5)

(je třeba dopracovat)

Souhrnný popis hlavních zjištění z hodnocení provedeného před zahájení (*ex-ante*)

(je třeba dopracovat)

Popis zohlednění výsledků hodnocení SEA ve strategii OP

(je třeba dopracovat)

3.6 Soulad s dalšími politikami a programy

Operační program pro Střední Evropu na období 2007-2013 přispívá k plnění priorit uvedených v aktualizované Lisabonské a Göteborgské strategii a ve Strategické směrnici Společenství. Kromě toho zohledňuje evropské politiky v oblasti sociální, v oblasti územního rozvoje a v oblasti dopravy.

Na summitu Evropské rady, který se konal v břenu 2000, byla přijata **Lisabonská strategie**, ve které se klade důraz na nutnost přeměnit EU na „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomiku světa s velkým počtem pracovních příležitostí, při zajištění vyšší kvality života a větší sociální soudržnosti“. Záběr této strategie, která tvoří socioekonomický program, byl rozšířen smlouvou, která byla uzavřena v průběhu summitu v **Göteborgu**, kdy se součástí strategie stal také trvale udržitelný hospodářský rozvoj. Vzhledem k neuspokojivým výsledkům Lisabonské strategie byla navržena její inovace (ve zprávě pro jarní zasedání Evropské rady¹⁶) a přijat byl tzv. Lisabonský akční program, který byl představen v dokumentu nazvaném „Společné činnosti pro hospodářský růst a zaměstnanost. Nový začátek Lisabonské strategie.“

Politika soudržnosti musí přispívat k realizaci lisabonských cílů. V návrhu dokumentu, který se jmenuje „Politika soudržnosti na podporu hospodářského růstu a zaměstnanosti; Strategická směrnice Společenství na období 2007-2013“¹⁷ byly definovány tyto priority Společenství:

- Přeměna Evropy a jejích regionů v atraktivnější místo pro práci i investice,
- Rozvoj znalostí a inovací pro hospodářský růst,
- Větší počet skvělých pracovních příležitostí.

¹⁶ Zpráva na jarním zasedání Evropské rady – Společné činnosti pro hospodářský růst a zaměstnanost. Nový začátek Lisabonské strategie. COM (2005)24, Brusel, 2. února 2005

¹⁷ Zpráva Komise „Politika soudržnosti na podporu hospodářského růstu a zaměstnanosti. Strategické směrnice Společenství, 2007-2013, Komise Evropského společenství CDRR-05-0010-05-EN, Brusel, 22. května 2006.

Evropská sociální agenda definuje hlavní proud činností realizovaných v kontextu sociální politiky a přispívá také k realizaci Lisabonské strategie. Jejím cílem je zajistit dostupnost práce, zdrojů, práv, zboží a služeb pro každého, zabránit hrozbě sociálního vyloučení, pomáhat nejohroženějším a mobilizovat všechny činitele/organizace v oblasti hospodářské a sociální politiky. Samotný dokument této politiky se také odráží ve Všeobecných směrnících hospodářské politiky a dále pak ve Směrnících ke strategii evropské zaměstnanosti, která se týká politiky v oblasti mikro a makro-ekonomiky a zaměstnanosti pro tvorbu nových pracovních míst a pro hospodářský růst.

Nástin **Evropské perspektivy územního rozvoje** (ESDP – *European Spatial Development Perspective*, 1999) podporoval koordinovanou politiku regionálního a územního rozvoje v rámci EU. Za základní cíle, které by měly vést k trvale udržitelnému a vyváženému rozvoji území EU, byly označeny:

- Hospodářská a sociální soudržnost;
- Ochrana a řízení přírodních zdrojů a kulturního dědictví; a
- Vyváženější konkurenceschopnost evropského prostoru.

Evropská integrace je důležitou součástí perspektivy ESDP. Místní a regionální úřady by měly při regionálním rozvoji spolupracovat za hranicemi vlastních regionů.

Cílem další rozvojové politiky, **politiky rozvoje dopravních systémů Evropské unie**, je uspokojování hospodářských, sociálních a ekologických potřeb společnosti. Skutečnost, že efektivní dopravní systémy jsou pro prosperitu Evropy zásadní a že mají podstatný vliv na hospodářský růst, sociální rozvoj a na životní prostředí, byla vyslovena již v bílé knize „Evropská dopravní politika pro rok 2010: čas rozhodnout se“. Dopravní politika EU by Evropanům měla přinést efektivní a účinné dopravní systémy, které budou:

- Nabízet vysokou mobilitu lidem a firmám po celém území EU;
- Chránit životní prostředí, zajišťovat energetické zabezpečení, podporovat minimální pracovní normy v tomto sektoru a chránit cestující i občany;
- Inovovat podporu prvních dvou cílů mobility a ochrany zvyšováním efektivnosti a trvalé udržitelnosti rozrůstajícího se dopravního sektoru;
- Mezinárodně propojovat s ohledem na politiku EU v oblasti posilování udržitelné mobility, ochrany a inovace, účastí v mezinárodních organizacích.

Transevropská síť (TEN – *Trans European Network*) je jedním ze základních projektů, který se zabývá rozvojem celoevropské dopravní infrastruktury a propojováním národních sítí moderní a efektivní infrastrukturou, což vede k zajištění lepší dostupnosti v rámci EU.

Národní strategické referenční rámce (NSRF – *National Strategic Reference Frameworks*) udávají obecnou orientaci na cíle a strategie, které jsou relevantní také pro nadnárodní programy. Některé rámce NSRF také udávají orientaci v oblasti nadnárodní spolupráce. S ohledem na to se bude zvláštní pozornost věnovat prevenci případného dvojího financování intervencí (akcí) ze Strukturálních fondů.

- V **Rakousku** rámec NSRF (strat.at) pokrývá operační programy pro regionální zaměstnanost a konkurenceschopnost (v 8 federálních zemích), pro konvergenci (Phasing out–postupné zastavování činnosti) a pro evropskou územní spolupráci. Územní spolupráce je pro Rakousko důležitá – je zde velký podíl hraničních regionů a těží se také ze zkušeností ze spolupráce z minulých dvou období strukturálních fondů. Cílem nadnárodní spolupráce by mělo být umožňování a zintenzivňování rozvoje a realizace integrovaných projektů. Kromě toho by se měla zvýšit kvalita ve vývoji projektů a v měnících se funkčních strukturách dotčených regionů.
- Globálním cílem rámce NSRF **České republiky** je změna jejího socioekonomického prostředí v souladu s principy trvale udržitelného rozvoje, aby se země přeměnila na atraktivnější místo pro investice, práci i život jejích obyvatel. Bylo ustanoveno, že se Česká republika bude podílet

na další tvorbě programů nadnárodní a meziregionální spolupráce. Strategický cíl „vyváženého regionálního rozvoje“ odkazuje také na podporu přeshraniční, meziregionální a nadnárodní spolupráce v souladu s cílem „Evropské územní spolupráce.“ V oblasti nadnárodní spolupráce bylo uvedeno, že Česká republika bude spolupracovat s ostatními členskými zeměmi EU ve strategicky významných otázkách se zaměřením na strategické činnosti umožňující propojení teritorií (dopravní dostupnost, ochrana životního prostředí, prevence a řízení rizik, integrované vodohospodářské systémy, nehmotná propojení, např. sítě, výměna informací, inovační sítě a rozvoj IT znalostí ve společnosti).

- Rámec NSRF v **Německu** obsahuje samostatnou kapitolu zabývající se cílem evropské územní spolupráce. Bylo stanoveno, že nadnárodní projekty budou podporovat integraci strukturálně slabých regionů, což je pokládáno za důležitý faktor rozvoje. Meziregionální spolupráce se zaměřuje na výměnu názorů a zkušeností v rámci Evropy, zejména na poli inovace a znalostní ekonomiky.
- Rámec NSRF v **Maďarsku** se soustředí na zvyšování zaměstnanosti a dlouhodobý hospodářský růst. Formulované strategické cíle zahrnují aktivní účast na společných programech zaměřených na konkurenceschopnost a budování znalostí společnosti v EU. Nadnárodní aktivity v Maďarsku se zaměřují na podporu, reorganizaci a modernizaci maďarských komunit žijících v sousedních zemích v Evropě. Cílem je realizace společné regionální infrastruktury a institucionální rozvoj, a dále pak ekonomický rozvoj, aby se podpořil dynamický rozvoj tohoto regionu.
- V **Itálii** rámec NSRF sledoval integrovaný a jednotný přístup u všech cílů strukturálních fondů, ve kterých se územní spolupráce jednoznačně pokládá za jednu ze strategických dimenzí podporující celkovou logiku dokumentu. Rámec NSRF tak nemá konkrétní kapitolu ani k územní spolupráci, ani k nadnárodní spolupráci jako takové. Místo toho se zde cíl 3 pokládá za společný strategický rozměr. Rozpracování OP bylo založeno na zjištěních technických pracovních skupin, z nichž jedna se zabývala právě cílem 3. Tato pracovní skupina definovala konkrétní priority územní spolupráce jako svůj příspěvek do návrhu NSRF.
- Strategický cíl formulovaný v rámci NSRF v **Polsku** zní „vytvořit podmínky pro zvyšování konkurenceschopnosti polské ekonomiky na základě znalostí a podnikání zajišťujících zvýšení zaměstnanosti, zvyšování sociální, ekonomické a územní soudržnosti Polska v rámci Evropské unie i v rámci státu samotného.“ Tohoto strategického cíle se má dosáhnout realizací šesti horizontálních cílů. Rámec NSRF neobsahuje samostatnou kapitolu k nadnárodní spolupráci, ale odkazuje na rozvoj územní spolupráce v rámci horizontálního cíle „růst konkurenceschopnosti polských regionů a prevence sociální, ekonomické a územní marginalizace.“ Zde se uvádí, že zejména spolupráce mezi regiony východoevropských zemí nabyla na novém významu. Zejména v souvislosti s přeshraniční spoluprací se Program zaměřuje na dopravní, turistickou a ekologickou infrastrukturu a na přenos zkušeností.
- Celkovým strategickým cílem rámce NSRF na **Slovensku** je do roku 2013 podstatně zvýšit konkurenceschopnost a výkon (efektivitu) slovenských regionů a slovenské ekonomiky s ohledem na trvale udržitelný rozvoj. Slovenský rámec NSRF pokrývá jen dva cíle – 1. konvergenci a 2. regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost. Rámec NSRF nehovoří o třetím cíli evropské politiky soudržnosti v samostatné kapitole, avšak souvislost s tímto cílem je uváděna v kapitole Strategie. Otázky evropské územní a nadnárodní spolupráce jsou rozpracovány v samostatných OP.
- V rámci NSRF ve **Slovinsku** se uvádí, že dosažení pěti uvedených cílů bude podporováno spoluprací v nadnárodních programech. Zvláštní pozornost je třeba věnovat územní soudržnosti, která usiluje o vyváženější rozvoj, o budování trvale udržitelných komunit ve městech i na venkově a o lepší harmonizaci s ostatními sektorovými politikami, které mají ekologické dopady. Rámec NSRF věnuje zvláštní pozornost růstu a tvorbě nových pracovních míst v městských oblastech, a dále pak ekonomické diverzifikaci venkova. Přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce by tedy měla přispět ke splnění těchto tří priorit: (1)

Učinit Evropu a její regiony přitažlivějšími pro investice a práci, (2) Zlepšit znalosti a inovaci za účelem růstu, a (3) Vyšší počet pracovních míst a lepší pracovní podmínky.

Vzhledem k účasti Ukrajiny je Program propojený s novým nástrojem **Evropského sousedství a partnerství** (ENPI – *European Neighbourhood and Partnership Instrument*), avšak na nástroj pro předvstupní pomoc (IPA) tu žádná vazba není (neúčastní se žádné způsobilé země).

Nástroj ENPI (2007–2013) nahrazuje předchozí programy TACIS, MEDA a Interreg pro země sousedící s rozšířenou EU. **Cílem** ENPI je zaměřit se na udržitelný rozvoj a přiblížit politiky a normy EU v sousedních zemích. ENPI se bude realizovat ve třech typech programů, ze kterých jeden obsahuje tématické programy řešící jeden nebo několik problémů společných pro několik partnerských zemí a relevantních pro jeden či několik členských zemí.

Existuje několik dalších tématických programů, které řeší rozvoj v účastnících se zemích. Nadnárodní program tedy nebude podporovat činnosti, které by mohly být financovány z jiných evropských programů hlavního proudu, pokud nejsou zcela jednoznačně zaměřeny na nadnárodní spolupráci. U následujících programů EU byly nalezeny podobnosti a předpokládá se tedy koordinace s programy, které jsou nyní k dispozici:

- *Programy rozvoje venkova (EAGGF) v členských zemích*
- *LEADER 2007 – 2013*
- *ESF (Evropský sociální fond) – zaměstnanost*
- *ELER – Rozvoj venkovských oblastí*
- *TEP (územní pakty zaměstnanosti)*
- *Natura 2000*

4. Priority Programu

Priority a oblasti intervence Programu pro Střední Evropu (*Central Europe Programme – CEP*) zohledňují nové směry politiky územní soudržnosti Evropské unie. Program zdůrazňuje, že podporuje lisabonské a göteborgské cíle a snaží se oslovit nové zainteresované subjekty na poli inovace hospodářského rozvoje. Kromě toho Program staví na předchozích zkušenostech a na řízení poznatků, které jsou k dispozici, s cílem stávající poznatky obohatit.

4.1 Priorita 1: Usnadňování/umožňování inovace ve Střední Evropě

Odůvodnění a problémy, které je třeba řešit

Inovace se obecně pokládá za jednu z nejdůležitějších hybných sil hospodářského bohatství. Inovace se týká nejen technologicky špičkových průmyslových odvětví, ale prakticky každého průmyslového odvětví či hospodářského sektoru. Jde o víc, než jen o prvotní „velký nápad“, produkt či službu, která z inovace vzejde. Inovace, máme-li ji popsat přesněji, je proces, díky kterému se poznatky převádějí na nové produkty, služby či procesy a platí to i pro veřejný sektor.

Inovace je spíše systémový než-li lineární proces. Je do něj zapojena celá řada různých hráčů a obvykle se odehrává v poměrně širokém časovém rámci. Dobře fungující **inovační systémy** slouží k tomu, že zajišťují volný tok informací napříč rozhraními mezi velkými firmami, výzkumnými pracovníky, podnikateli, malými a středně velkými podniky (SME), nejrůznějšími investory, konzultanty, prostředníky, regionálními úřady a dalšími činiteli. Takové systémy mohou mít i určité technické složky, ale především jde o síť jednotlivců. Blízkost je důležitým rysem většiny inovačních systémů.

Na základě výše uvedeného je jasné, že **kritickými faktory v inovačním procesu** jsou tyto faktory:

- Rámcové podmínky, které nastavuje (nejen) veřejná moc na různých úrovních (regionální inovační politika, směrnice EU, mezinárodní organizace, atd.),
- Intenzivní komunikace a spolupráce mezi různými činiteli uvnitř regionálního inovačního systému (firmy, univerzity, inovační centra, vzdělávací instituce, finanční ústavy, průmyslová sdružení a vládní úřady),
- Znalosti a poznatky, které jsou k dispozici jako pracovní síly, ve výzkumných organizacích, v technologických zprostředkujících organizacích.

Podmínky pro inovaci se ve Střední Evropě značně liší. Infrastruktura R&TD v rozvinutých a centrálních regionech je na mezinárodní úrovni, avšak ve venkovských oblastech a v oblastech mimo města je situace obecně špatná. Tento trend je zvláště relevantní s ohledem na prohlubující se socioekonomické nerovnosti mezi regiony. Odchylující se rozvoj je důsledkem selektivního toku přímých zahraničních investic (FDI) do regionů a jen málokdy se nápadně liší od politik členských zemí. I když výdaje na R&TD odpovídají průměru EU-25, jsou v této oblasti výdaje v soukromém sektoru velice nízké. Pro nové členské země je tedy jasnou výzvou dohnat vyspělejší země, i když tento proces má určité dopady na celou oblast nadnárodní spolupráce. Následně by se tedy **vytváření příznivých rámcových podmínek pro inovaci** mělo zabývat především institucionálním nastavením a prostředím pro inovaci, a dále pak otázkami, které inovaci zpomalují (přístup k rizikovému kapitálu, dostupnost vysokorychlostních technologií, transferové instituce (instituce pro předávání know-how), atd.). Dobré řízení a efektivní institucionální strukturu je třeba brát jako další nutné podmínky pro zvyšování regionální inovační kapacity.

S ohledem na **interakci a spolupráci** různých činitelů, je posilování infrastruktury R&TD a rozvoj předávání know-how důležitým testem inovační kapacity Střední Evropy. V současné době zpomaluje nebo dokonce znemožňuje v některých zemích šíření znalostí/poznatků a inovace velmi nízká

penetrace vysokorychlostních technologií a nedostatek vhodných transferových institucí. Také nízká míra R&TD v soukromých firmách odráží nutnost šířit inovaci nejen v geografickém smyslu, ale také to, že poznatky/znalosti musejí být k dispozici a musejí se kumulovat v transferových institucích a nakonec se musejí aplikovat v konkrétní produkci. **Schopnost šířit inovaci** zůstává nadále kritickým momentem inovačního procesu. V tomto kontextu by bylo třeba vybudovat partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem a dále pak budovat regionální klastry. Dále je třeba propagovat regionální inovační strategie a politiky, zejména v méně příznivých a řidčeji osídlených oblastech.

Zatímco na vysokou mobilitu pracovních sil ve Střední Evropě je možno pohlížet jako na ekonomickou příležitost, je tento proces v některých regionech velice selektivní a vede k odlivu mozků mladých a vzdělaných lidí. **Rozvoj znalostí** ve Střední Evropě je třeba zdokonalit – záměr je jednoznačný: zajistit podmínky, které pomohou lidem získat potřebnou kvalifikaci pro znalostní ekonomiku. Je třeba přijmout opatření na zastavení odlivu mozků. Mohlo by tak dojít k posílení ekonomiky oblasti spolupráce jako celku.

Cíl

Zlepšit klima pro inovaci ve všech regionech a umožnit jim lépe využívat svého inovačního potenciálu tím, že se budou řešit jejich konkrétní potřeby a slabá místa a budou se posilovat silné stránky.

Nadnárodní přístup

Aby bylo možné splnit výše uvedené úkoly, je třeba zvolit nadnárodní přístup, který na inovaci nahlíží nejen jako na „motiv v prostřihu“, ale rozvíjí toto téma jako vlastní prioritu. Tato priorita řeší zjištěné kritické faktory inovačního procesu. Aby se zlepšil celkový inovační výkon ve všech regionech Střední Evropy, řeší tato priorita zejména iniciativy, které usilují o zlepšení slabých míst, která bývají limitujícími faktory. Tato priorita se nicméně neomezuje pouze na tyto oblasti; může zahrnovat také činnosti, jejich cílem je zajištění dalšího pokroku v oblastech, které lze označit za silné stránky.

Činnosti financované v rámci této priority se neomezují na technologický výzkum a vývoj, nýbrž také na netechnickou adaptaci produktů či procesů, např. obchodních služeb, designu a jiných dovedností vztahujících se k trhu. Projekty v rámci tohoto programu by měly svými činnostmi, výstupy a výsledky navazovat na konkrétní činnosti přispívající k regionálnímu rozvoji, nikoli se jen soustředit na vytváření sítí v poměrně úzce definovaných vědních oborech či průmyslových odvětvích. Zvláštní silnou stránkou Programu evropské územní spolupráce je jeho schopnost sblížovat technické odborníky a výzkumníky s činiteli ve veřejné správě. Program se tak ocitá na zvláštním místě, kdy staví z výsledků výzkumu a stávajících či nově získaných poznatků na straně jedné, a na správách a tvůrčích politik na straně druhé.

Primární cílové skupiny

Primárními cílovými skupinami jsou všichni ti, kdo rozhodují na úrovni národní, regionální a místní a zainteresované subjekty na poli vzdělání, výzkumu, přenosu poznatků, technologií, pracovního trhu a regionálního rozvoje, jako např. místní a regionální veřejná správa, regionální agentury rozvoje, obchodní komory, univerzity, terciární vzdělávací instituce, výzkumné ústavy, sdružení, instituce zajišťující transfer technologií, ústavy R&TD, výzkumné ústavy, regionální a mezinárodní centra R&TD, inkubační domy, vzdělávací a školicí střediska, služby pracovního trhu, sociální partneři, sdružení zaměstnavatelů, odbory, malé a středně velké podniky a veškeré skupiny obyvatelstva a jejich představitelé, kterých se daná oblast intervence (AI – *Area of Intervention*) týká.

Předpokládané operace se týkají **tří oblastí intervence**:

P1.1 Zlepšování rámcových podmínek pro inovaci

P1.2 Budování kapacit pro šíření a aplikaci inovace

P1.3 Podpora rozvoje znalostí

OBLASTI INTERVENCE

P1.1 Zlepšování rámcových podmínek pro inovaci

Inovační systém je naprosto nezbytný pro hospodářskou konkurenceschopnost. Důležitou podmínkou inovace je organizační, finanční, právní a administrativní rámec. Nadnárodní spolupráce by měla přispívat k tomu, aby bylo řízení inovace stále více chápáno jako organizační schopnost rozpoznat, pěstovat a spravovat (řídít) inovaci a za tímto cílem spolupracovat, jak v soukromém, tak ve veřejném sektoru. Cílem je zlepšování tvorby a aplikace znalostí prostřednictvím vzájemného učení a usnadňování přenosu budování kapacity, a to se zvláštním ohledem na územní dopady politiky v oblasti inovace, a to tak, že se zajistí následující:

- Nastavení mechanismů pro výměnu a koordinaci inovačních přístupů a politik napříč Střední Evropou mezi klíčovými hráči inovačního systému (regionální agentury rozvoje, obchodní komory, univerzity, výzkumné ústavy, malé a středně velké podniky, atd.) – např. přes iniciativy předvídání.
- Podpora budování a rozvoj nadnárodních klastrů v klíčových kompetenčních oblastech.
- Nastavení vazeb mezi úřady a finančními institucemi, aby se umožnil finanční engineering (schémata financování, rizikový kapitál, atd.) pro inovaci napříč prostorem pro spolupráci.
- Propagace nadnárodní spolupráce mezi veřejnými a soukromými (regionálními) hráči v oblasti inovace.
- Vybudování a posilování institucí pro transfer technologií se zvláštním ohledem na nadnárodní transferové přístupy a praxi v oblasti duševního vlastnictví.
- Podpora politik, jejichž cílem je zajištění snadného přístupu a vazeb mezi R&TD zařízeními.

Příklady případných projektů

(Tento seznam je pouze pro ilustraci a ve finálním konceptu OP obsažen nebude.)

- *Zbudování centrálního evropského znalostního centra pro klíčové kompetenční oblasti.*
- *Analýza potenciálních klíčových kompetencí (např. zelené technologie).*
- *Příprava investice pro R&TD projekty financované z jiných fondů.*
- *Společný vývoj a implementace inovačních strategií v nadnárodních oblastech.*
- *Podpora vyspělých technologických řešení podle modelu „živých laboratoří“.*
- *Rozvoj společných nástrojů finančního engineeringu zaměřených na podporu R&TD v malých a středně velkých podnicích.*

P1.2 Budování kapacit pro šíření a aplikaci inovace

Přístup k inovaci je určován různými faktory – v závislosti na tom, jak je podnik velký a kde se nachází, je přístup buď snazší nebo obtížnější. Přístup je zvláště obtížný pro malé a středně velké podniky, které se nacházejí v málo rozvinutých a okrajových regionech. Pokud se překážky odstraní, vytvoří se rovnoměrnější a širší přístup k výsledkům R&TD a k inovačnímu systému. To umožní lepší využití stávajících znalostí a povede to k lepšímu využití výsledků výzkumu. Také výzkum více zaměřený na aplikaci a služby by měl přispět ke snazšímu přístupu občanů k informační společnosti a měl by podpořit sociální a územní integraci. Tato oblast intervence se také bude zabývat šířením technologií a výzkumných činností, které přispívají k ochraně přírodního potenciálu.

Cílem je odstranění překážek šíření inovace, zintenzivnění technologického transferu a zlepšování spolupráce mezi klíčovými hráči prostřednictvím následujících kroků:

- Stimulace technologického transferu a mechanismů pro výměnu znalostí, zejména ve znevýhodněných regionech.
- Podněcování spolupráce mezi institucemi zajišťujícími technologický transfer a výrobním sektorem.
- Podpora přístupu k vědeckým poznatkům a využívání znalostí a poznatků, které jsou momentálně k dispozici.
- Vybudování nadnárodních sítí mezi příslušnými institucemi terciárního vzdělávání a výzkumnými institucemi.
- Nastavení spolupráce zaměřené na aplikaci mezi výzkumným systémem a firmami.

Příklady možných projektů

(Tento seznam je pouze pro ilustraci a ve finálním konceptu OP obsažen nebude.)

- *Nadnárodní spolupráce inkubačních domů ve znevýhodněných oblastech za účelem řízení a přenosu znalostí.*
- *Spolupráce inkubátorů v regionech, kde upadá průmysl, aby se zajistil transfer koncepcí transformace.*
- *Modelová řešení, aby se zlepšil přístup občanů a malých a středně velkých podniků, zejména ve venkovských oblastech, k informační společnosti.*
- *Rozvoj budování sítí mezi SME a „virtuálního klastrování“ s cílem „internacionalizace“ a za účelem zajištění lepšího přístupu k inovacím.*

P1.3 Podpora rozvoje znalostí

Středoevropské země postupují v souladu s principy znalostní společnosti. Zapojení vzdělávacích, školicích a výzkumných institucí, stejně jako spolupráce s obchodním sektorem v nadnárodních sítích je důležitým předpokladem pro tvorbu znalostí/poznatků a know-how. Na základě vysoké úrovně vzdělání ve Střední Evropě povede kombinace doplňujících znalostí od různých činitelů ke zdokonalování inovačního systému a zajistí se tak napojení na ty nejlepší technologie a obchodní praktiky. Lepší využívání potenciálu stále rozmanitější a stále starší společnosti znamená určité nové výzvy pro rozvoj znalostí.

O lepší rámec pro rozvoj znalostí se bude usilovat na základě těchto kroků:

- Budování nových a zdokonalování stávajících nadnárodních vzdělávacích a školicích sítí ve vyšším vzdělání či celoživotním vzdělávání.
- Vypracování společných strategií a akčních plánů pro posilování lidských zdrojů a rozvoj znalostí.
- Vytvoření společných strategií pro řízení demografických změn, migrace a odlivu mozků.
- Podněcování nadnárodní spolupráce mezi školicími zařízeními a organizacemi působícími na trhu pracovních sil.
- Propagace informačních akcí za účelem šíření technologií a výsledků inovace.

Příklady možných projektů

(Tento seznam je pouze pro ilustraci a ve finálním konceptu OP obsažen nebude.)

- *Konkrétní kooperační projekt mezi školicími zařízeními pro pracovní trh a jejich specifické programy pro školení nezaměstnaných občanů v ICT.*
- *Nadnárodní vzdělávací zařízení (sítě) by se měly zaměřit na základy znalostí o řízení a technologických řešeních, která přispívají k vyšší efektivitě zdrojů, lepším životním podmínkám a emisemi méně zatíženému hospodářství.*

4.2 Priorita 2: Zlepšování dostupnosti Střední Evropy a v rámci ní

Odůvodnění a problémy, které je třeba řešit

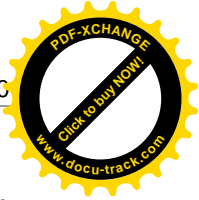
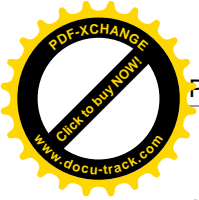
Dostupnost lze chápat jako nutný předpoklad hospodářského rozvoje a růstu. Dostupnost umožňuje pohyb osob, zboží i informací, zvyšuje efektivitu a zvyšuje rozvojové vyhlídky regionů. Velké možnosti nabízejí dopravní koridory regionům, které se v těchto koridorech nacházejí – nabízejí přístup na trhy či větší potenciál pro logistické funkce. Rozvoj dopravních infrastruktur je tedy nezbytným prvkem pro dosažení plné integrace národních a regionálních trhů, zejména v kontextu rozšířené Evropské unie. Dostupnost úzce souvisí s územní soudržností, protože právě dostupnost je zárukou toho, že „to, kde občané žijí nebo pracují, je nebude znevýhodňovat.“ Dostupnost je tedy klíčovým faktorem pro stírání stávajících rozdílů.

Z hlediska dostupnosti je situace ve Střední Evropě značně různorodá. Nalezneme zde velice snadno dostupné regiony, nacházející se v jejím srdci, ale jsou tu také venkovské a okrajové regiony, jejichž dostupnost je v důsledku chybějících či nedostačujících dopravních spojů velice špatná. V tomto směru tedy existují dvě základní témata. Zaprvé – je třeba zajistit koordinaci nadnárodních koridorů a národních a evropských dopravních politik (např. TEN a TINA), koridory je třeba propojit a modernizovat. Je nezbytné odstranit překážky v dopravní síti, zajistit bezpečný přístup do námořních přístavů (v Baltském, Jaderském a Severním moři) a vyřešit dopravní proudy související s rozšířením Evropské unie, a to trvale udržitelným způsobem. Zadruhé – je třeba hledat dopravní řešení jednak pro rozrůstající se metropolitní oblasti, a jednak pro venkovské a řídké osídlené oblasti. Dostupnost lze zlepšovat jednak fyzickým rozšiřováním dopravních sítí, ale také optimalizací efektivity sítě stávající. **Ustanovení o vzájemné propojenosti (interkonektivita) a schopnosti systému využívat části nebo zařízení jiného systému (interoperabilita)** by mělo zajistit propojení různých typů dopravy. Pro modernizaci stávajících sítí je tedy nutná koordinace různých úrovní (městská, regionální a nadnárodní).

Vedle problému „kvantitativního“ existuje také problém „kvalitativní“. Ve Střední Evropě je sice „*modal split*“ (volba dopravního prostředku) u železniční dopravy v nákladní dopravě poměrně vysoký, nicméně najdeme tu značné mezery, co se týká rozvinutých interoperabilních dopravních infrastruktur. V tomto směru znamená tedy vybudování **multimodální (vícerežimové) logistiky** pro členské země velkou a důležitou výzvu. Nadnárodní koordinace a efektivní spolupráce těchto činností tedy musí být účinná na různých územních úrovních (nadnárodní, národní, regionální, místní). V logistickém sektoru by se mělo stimulovat využívání inovačních ICT řešení, protože jen tak vzniknou efektivnější dopravní sítě. Toto platí zejména tehdy, uvažíme-li rostoucí význam **logistiky** v regionu. Pokud se nebude tlačit na vytvoření multimodálních logistických řešení a na spolupráci v oblasti logistiky, hrozí, že se silniční dopravní zatížení bude ve Střední Evropě dále zvyšovat.

Dopravní koridory nabízejí Střední Evropě celou řadu ekonomických příležitostí, např. přístup na trhy a větší potenciál pro logistické funkce. Lepší dostupnost, kterou přinášejí nové koridory sítě TEN-T, by mohla mít dopad na ekonomiku měst a místních městských systémů v tom smyslu, že by mohla přilákat investice a mohly by se najít nové příležitosti pro nové služby a inovační investice. Nicméně doprava samotná má **značné dopady na životní prostředí** a tyto negativní dopady je třeba zmírňovat v souladu se zájmy různých zainteresovaných subjektů (ekologické skupiny, komerční sektor, atd.). Vzhledem k růstu městských oblastí, narůstání dopravy na mezinárodních dopravních trasách a stále většímu počtu lidí, kteří vlastní automobil, znamená další narůstání dopravních toků pro tuto oblast značné ekologické riziko. Zde je třeba zdůraznit, že některé regiony ve Střední Evropě mají bohaté zkušenosti v oblasti vývoje **dopravních systémů šetrných k životnímu prostředí** a mají vysoký podíl **městské hromadné dopravy** a mohou tak předat zkušenosti jiným městům a regionům.

Samotné posilování dopravních sítí nepřináší automaticky lepší dostupnost, protože s sebou může zároveň nést nechtěné „vedlejší“ účinky. Tyto složité vedlejší účinky je třeba řešit doplňujícími opatřeními. Mohou to být např. **alternativní způsoby zlepšování dostupnosti**, zásadní roli hrají uživatelské náklady. Také využívání **informačních a komunikačních technologií** může znamenat nové příležitosti pro zlepšování dostupnosti inteligentním způsobem. Nasazování vysokorychlostních technologií a využívání internetu v nových členských zemích a ve venkovských oblastech sice stále pokulhává, přesto má Střední Evropa šanci vypořádat se s touto výzvou tak, že se bude snažit

dobudovat ICT infrastrukturu a bude propagovat inteligentní využívání ICT (např. přístup ke službám v řídké osídlených oblastech).

Všechny tyto výzvy shrnujeme v následujícím cíli. Dostupnost se tak dostává do vztahu se soudržností a udržitelným rozvojem.

Cíl

Prostřednictvím inovačních řešení posilování vnitřní soudržnosti zemí ve Střední Evropě tím, že se bude zlepšovat dostupnost středoevropské oblasti i v rámci ní s tím, že budou plně respektovány principy udržitelného rozvoje.

Nadnárodní přístup

Bylo rozhodnuto, že k plnění tohoto cíle a k řešení výše zmíněných složitých úkolů se bude přistupovat nadnárodně, protože tento přístup zohledňuje skutečnost, že dostupnost je významným faktorem pro využívání územního potenciálu, ale že zároveň znamená tlak na životní prostředí. K dostupnosti se při tomto řešení přistupuje z hlediska toků (intermodalita, tj. využití různých způsobů dopravy), spojů (dopravní sítě) a uzlů (multimodální logistická spolupráce). Zejména se klade důraz na udržitelnost v dopravě jako na vertikální prioritu a dále se pracuje na bezpečné mobilitě. Bere se v úvahu i skutečnost, že více sítí a intenzivnější logistika neznamena automaticky lepší dostupnost. Tato priorita je tedy také otevřena alternativním řešením, která by dostupnost/přístup zlepšila.

Udržitelnost je zastřešujícím principem celého tohoto programu. Nicméně v rámci této priority se k **trvale udržitelné a bezpečné mobilitě** bude přistupovat odděleně, aby se konkrétně řešilo ekologické zatížení plynoucí z modernizace (nadnárodních) dopravních sítí. Trvalá udržitelnost v dopravě se bude zajišťovat na národní, regionální a nadnárodní úrovni. To znamená, že je nutné vyvíjet energeticky efektivní dopravní řešení, jak ve veřejné, tak v individuální dopravě. Kromě toho se bude řešit také **bezpečnost** v dopravě. Všechny projekty v rámci této priority budou tedy v maximální možné míře zohledňovat **princip ekologické trvalé udržitelnosti**.

Primární cílové skupiny

Primárními cílovými skupinami jsou všechny národní, regionální a místní zainteresované subjekty a činitelé rozhodující v oblasti dopravy, logistiky, bezpečnosti dopravy a ICT, jako např. národní, regionální a místní úřady, sdružení dopravců zajišťujících veřejnou dopravu, dopravní operátoři, provozovatelé infrastruktury, logistická centra, logistické platformy, ústavy pro aplikovaný výzkum v dopravě a mobilitě, regionální sdružení, dopravní aliance, zájmové skupiny a všechny skupiny obyvatel a jejich zástupci, kterých se dotýčné priority dotýkají:

Předpokládané operace týkající se **čtyř oblastí intervence**:

P2.1 Zlepšování vzájemné propojenosti Střední Evropy

P2.2 Rozvíjení multimodální logistické spolupráce

P2.3 Podpora trvale udržitelné a bezpečné mobility

P2.4 Informační a komunikační technologie (ICT) a alternativní řešení pro zlepšování přístupu

OBLASTI INTERVENENCE

P2.1 Zlepšování vzájemné propojenosti Střední Evropy

Střední Evropa je napojená na hlavní mezinárodní evropské dopravní koridory. Jejich rozšiřování přispívá k lepší integraci oblasti spolupráce a je důležitým potenciálem pro sekundární síť. Činnosti v rámci tohoto Programu by měly přispět k dosažení větší a udržitelnější vzájemné propojenost na úrovni měst, regionů i nadnárodních celků. Tyto činnosti by měly zlepšit nadnárodní řešení vzájemného propojení Střední Evropy a zároveň zohledňovat dopady dopravy a vést k budování efektivní a udržitelné dopravní sítě.

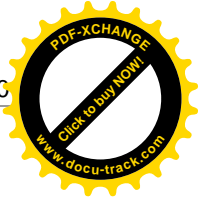
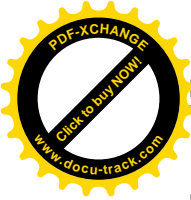
Cílem této oblasti intervence je zlepšit vzájemnou propojenost za pomoci následujících činností:

- Vývoj dopravních řešení pro konkrétní potřeby metropolitních, městských, venkovských, odlehlých i izolovaných oblastí.
- Rozvoj spolupráce, aby vnitrozemské země měly přístup do evropských námořních přístavů.
- Podpora využití různých způsobů dopravy (intermodalita) a schopnosti systémů užívat části nebo zařízení jiného systému (interoperabilita) dopravních systémů (silniční, železniční, říční/námořní, letecká doprava).
- Podpora strategické spolupráce mezi transevropským dopravními koridory a uvnitř nich.
- Vyhodnocování a optimalizace dopadů a potenciálu evropských prioritních dopravních koridorů a jejich napojení na sekundární síť směrem k udržitelným a energeticky efektivním způsobům dopravy.

Příklady možných projektů

(Tento seznam je pouze pro ilustraci a ve finálním konceptu OP obsažen nebude.)

- *Sestavení projektu Středoevropské brány, který by integroval dopravní sítě ve Střední Evropě.*
- *Společné vybudování nadnárodního znalostního centra v železniční dopravě a vypracování nadnárodního akčního plánu technické harmonizace a interoperability železniční sítě během následujících 15 let.*
- *Společné vyvíjení nástrojů pro interoperabilitu dopravních systémů.*
- *Studie nákladů a dopadů u vysokorychlostních koridorů ve Střední Evropě.*

P2.2 Rozvíjení multimodální logistické spolupráce

Větší ekonomická integrace vede ke zvyšování dopravního zatížení v oblasti spolupráce. V současné době to platí zejména pro silniční dopravu. Aby se předešlo dopravním zácpám a negativním dopadům na životní prostředí, bude třeba podporovat rozvoj multimodální logistické spolupráce, aby se splnily požadavky hospodářského rozvoje. Tato oblast intervence se zaměřuje na zvýšení atraktivity multimodálních řešení, která se chápou jako kombinace více než jednoho způsobu dopravy. Cílem je dosáhnout lepší součinnosti a najít lepší řešení v oblasti logistiky.

Efektivitu a trvalé udržitelnosti dopravy v oblasti spolupráce se dosáhne díky následujícím krokům:

- Zahájení spolupráce mezi logistickými centry a sítěmi.
- Rozvoj/vývoj informačních a komunikačních technologií (ICT) za účelem spolupráce v logistice.
- Podpora spolupráce mezi platformami využívajícími různé způsoby dopravy (intermodální platformy) a logistickými platformami.
- Podpora multimodálních logistických řešení.

Příklady možných projektů

(Tento seznam je pouze pro ilustraci a ve finálním konceptu OP obsažen nebude.)

- *Společný vývoj nadnárodních ICT logistických nástrojů.*
- *Příprava investic pro konkrétní logistické sítě.*

P2.3 Podpora trvale udržitelné a bezpečné mobility

Postupující integrace má za následek intenzivnější výměnu zboží i intenzivnější pohyb osob. Z mezinárodní a regionální dělby práce a flexibilizace práce vznikají nové požadavky, jak kvalitativní, tak kvantitativní, na mobilitu. Kromě toho přispívá ke zvyšování objemu dopravy také stávající sídelní struktura, vytváření předměstí a cestovní ruch. Aglomerace se potýkají se specifickými problémy (např. údržba a financování systémů veřejné dopravy, negativní dopady na životní prostředí).

Cílem činností v rámci této priority je snížení ekologického zatížení plynoucího z dopravy, podpora trvale udržitelné mobility, šíření lepšího povědomí o otázkách bezpečnosti a přispívání k lepším životním podmínkám. Pomoci by zde měly následující kroky:

- Sdílení zkušeností z přípravy a realizace řešení pro trvale udržitelnou a bezpečnou dopravu.
- Podpora vývoje moderních technologických řešení pro řízení dopravy (např. na bázi systému Galileo).
- Zvyšování kvality a atraktivity veřejné hromadné dopravy ve městech.
- Vývoj inovačních a trvale udržitelných řešení, která by řešila problémy v dopravě (zácpy a jejich řízení, zpoplatnění silnic, integrace externích nákladů, atd.)
- Vývoj aplikací a strategií a vypracování politiky pro zajištění větší bezpečnosti dopravy.
- Vypracování strategií pro velké projekty v oblasti dopravní infrastruktury s hodnocením trvalé udržitelnosti a bezpečnosti.
- Hledání řešení a strategií pro zmírňování negativních dopadů dopravních projektů.

Příklady možných projektů

(Tento seznam je pouze pro ilustraci a ve finálním konceptu OP obsažen nebude.)

- *Zhodnocení systému veřejné dopravy v malých a středně velkých městech.*
- *Harmonizace technického a právního rámce v oblasti přepravy nebezpečného zboží.*
- *Informační systémy v oblasti veřejné dopravy.*

P2.4 Informační a komunikační technologie (ICT) a alternativní řešení při zlepšování přístupu

Objem dopravy ve Střední Evropě roste, avšak rozšiřování dopravní sítě neznamená nutně zvyšování mobility, protože větší kapacita může znamenat další zvyšování objemu dopravy. Informační a komunikační technologie nabízejí možnosti nahradit fyzickou mobilitu tím, že ke službám a informacím nabídnou lepší „virtuální“ přístup. Vedle technologických řešení pro zvyšování efektivity dopravy mohou lepší přístup nabízet také netechnologická, alternativní řešení (organizační, institucionální, strategická).

Tato oblast intervence obecně usiluje o zlepšení dostupnosti informací a služeb a zároveň o snižování objemu dopravy. Budou se hledat lepší řešení (technologická i alternativní) pro zvyšování mobility. Větší efektivitu dopravy a lepší dostupnost mají přinést následující kroky:

- Prosazování ICT pro přístup k veřejným službám (e-government, e-learning, atd.).
- Využívání ICT jako nástroje pro omezování nutnosti mezinárodního cestování (videokonference, webové stránky, řízení dodavatelského řetězce, atd.).
- Využívání ICT při budování systémů efektivního řízení dopravy a pro systémy s dopravními informacemi o mezinárodní dopravě.
- Zlepšování přístupu k infrastruktuře a službám veřejného zájmu na základě alternativních řešení za účelem zvyšování osobní mobility.

Příklady možných projektů

(Tento seznam je pouze pro ilustraci a ve finálním konceptu OP obsažen nebude.)

- *Mezinárodní vývoj ICT systémů pro řízení dopravy v urbanizovaných oblastech Střední Evropy.*

4.3 Priorita 3: Odpovědné užívání životního prostředí

Odůvodnění a problémy, které je třeba řešit

Na jednání v Göteborgu dostala Lisabonská strategie také ekologický rozměr. Byla zde zdůrazněna nutnost chránit a zmnožovat ekologické zdroje. Ochrana životního prostředí pro současnou i pro budoucí generace je jedním z nutných předpokladů trvale udržitelného růstu. Platí to zejména v případě Střední Evropy, jejíž ekonomika se snaží dohnat Západ, což znamená jednak vznik nových příležitostí, ale také hrozeb pro životní prostředí.

Střední Evropa má k dispozici unikátní přírodní bohatství, např. horní tok Dunaje, Karpatskou kotlinu, Alpy, některé oblasti Baltského či Jaderského moře. Řeky představují důležitou spojnici mezi západními a východními (Dunaj) a severními a jižními částmi této oblasti (Labe, Odra). Toto přírodní bohatství je nedílnou součástí identity Střední Evropy a znamená velkou příležitost pro intenzivnější mezinárodní spolupráci.

Přírodní zdroje jsou ústřední složkou životního prostředí oblasti spolupráce a plní významné ekologické funkce. Pro celý region mají hodnotu, která přesahuje jeho hranice. Řízení přírodních zdrojů a jejich obohacování je třeba vnímat také jako ekonomický faktor. Průzkumy provedené v rámci předchůdcovských programů INTERREG ukázaly, jak lze přírodu chránit a zároveň ji využívat pro socioekonomický rozvoj bez toho, aby byly ohroženy její ekologické funkce.

V posledních letech postihly Střední Evropu časté povodně v důsledku rozvodnění řek; negativní vliv na záplavové oblasti má také velký tlak způsobovaný rozvojem měst. Jak **přírodní, tak člověkem způsobené katastrofy** a jejich dopady znamenají pro oblast spolupráce velké riziko.

Nízký podíl energie z obnovitelných zdrojů v některých zemích Střední Evropy, intenzivní využití území a rozptýlenost sídelních struktur svědčí o tom, že tato oblast má velký potenciál v oblasti **energie z obnovitelných zdrojů** a v oblasti **zvyšování energetické účinnosti**. Pokračující restrukturalizace energetického sektoru v oblasti spolupráce znamená příležitost zpestřit dodávku energií a plnit požadavky plynoucí z Kjótské dohody. Pro obyvatele to může znamenat ekonomický, ekologický i sociální přínos.

Na základě výše uvedených skutečností byl formulován cíl, který má řešit ekologické otázky související s lidskou a hospodářskou činností a který je přímou odpovědí na princip trvale udržitelného růstu.

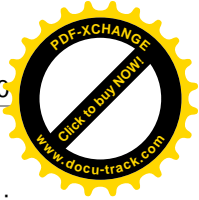
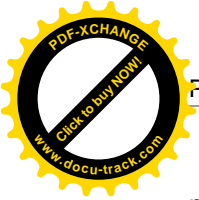
Cíl

Odpovědné využívání a ochrana ekologického potenciálu Střední Evropy na základě podpory inovačních a trvale udržitelných řešení v oblasti řízení přírodních zdrojů, snižování rizik a zkvalitňování přirozeného životního prostředí.

Nadnárodní přístup

Bylo rozhodnuto, že k plnění tohoto cíle se bude přistupovat nadnárodně, protože tento přístup pracuje s inovačními a trvale udržitelnými řešeními v oblasti řízení kulturních a přírodních zdrojů, stanovuje opatření pro omezování rizik negativních dopadů, podporuje využívání energie z obnovitelných zdrojů a zvyšuje energetickou efektivitu. Kromě toho se podporují k životnímu prostředí šetrné technologie a činnosti.

Budoucí činnosti v rámci této priority se nadnárodně zaměřují na takový přístup k ekologickému rozvoji, který by zohledňoval také socioekonomické aspekty. Tyto činnosti vytvářejí platformu pro široké zapojení všech relevantních zainteresovaných subjektů a komunikaci mezi nimi o ekologické problematice. Projekty by měly pracovat na bázi ekosystémů, kdy se u lidské činnosti s negativním dopadem na životní prostředí bude prosazovat zodpovědné využívání zdrojů. Důležitým

předpokladem strategie účinného zmírňování negativních dopadů je lepší komunikace mezi různými činiteli a také lépe koordinovaná opatření v rámci příslušné politiky. V tomto ohledu bude podstatný posun ekologické politiky od reaktivního přístupu (reakce na určitou událost) k preventivní orientaci.

Primární cílové skupiny

Primárními cílovými skupinami jsou všechny národní, regionální i místní zainteresované subjekty a činitelé rozhodující v otázkách ekologických, v otázkách řízení přírodních zdrojů, vodohospodářství, řízení ekologických rizik a energetické účinnosti, tj. místní a regionální úřady, ekologické zájmové skupiny, regionální sdružení, ústavy aplikovaného ekologického výzkumu, sdružení, dodavatelé energií a všechny skupiny obyvatel a jejich zástupci, kterých se příslušná oblast intervence dotýká.

Předpokládané operace týkající se **čtyř oblastí intervence**:

- P3.1 Budování vysoce kvalitního životního prostředí na základě řízení přírodních zdrojů a přírodního dědictví.
- P3.2 Snižování rizik a dopadů přírodních a člověkem způsobených katastrof.
- P3.3 Podpora využívání energie z obnovitelných zdrojů a zvyšování energetické účinnosti.
- P3.4 Podpora technologií a činností, které jsou šetrné k životnímu prostředí.

OBLASTI INTERVENENCE

P3.1 Budování vysoce kvalitního životního prostředí na základě řízení přírodních zdrojů a přírodního dědictví

Střední Evropa má jedinečný přírodní a ekologický potenciál, který je třeba zachovat pro budoucí generace. Zároveň je ale možné tento potenciál využívat trvale udržitelným způsobem. Oblast intervence obecně usiluje o zlepšování kvality životního prostředí (povodí řek, krajina, chráněné oblasti, energetika, ovzduší, půda, odpadové hospodářství) a povede k lepší ochraně životního prostředí. Kromě toho bude zajištěna biodiverzita a údržba národních parků a zároveň je zde cílem zaměřit se na lepší využití degradovaných oblastí. Cílem je rozvíjet vysoce kvalitní životní prostředí, a to na základě následujících opatření:

- Společné akce za účelem zachování a dobrého hospodaření v přírodních oblastech, chráněných oblastech a v krajině (krajina, které hrozí biologická degradace, povodí, lesy, kulturní krajiny, atd.).
- Společné akce za účelem zkvalitňování životního prostředí (ovzduší, vody, půdy).
- Realizace společných strategií trvale udržitelného využívání přírodních zdrojů a přírodního dědictví.
- Rekultivace degradovaných oblastí, např. bývalých důlních oblastí, kontaminovaných stanovišť a opuštěných periferií měst (zastavěných zchátralými domy, opuštěnými továrnami, apod.)
- Budování integrovaného kontrolního systému pro životní prostředí, jehož úkolem by byla prevence a opatření na zmírnění dopadů.
- Tvorba strategií pro posilování trvale udržitelného rozvoje pobřežních zón a nové oblasti územního plánování v mořských oblastech (plánování kombinovaného využití pevniny a moře) v pobřežních zónách EU.

Příklady možných projektů

(Tento seznam je pouze pro ilustraci a ve finálním konceptu OP obsažen nebude.)

- *Projekt připravující investice v oblasti vodohospodářství*
- *Nadnárodní znalostní centrum pro hospodaření v povodích řek*
- *Společná nadnárodní strategie pro odpadové hospodářství*
- *Nadnárodní kompetenční centrum pro rekultivaci opuštěných periferií měst v tradičně průmyslových městech a regionech v oblasti spolupráce*

P3.2 Snižování rizik a dopadů přírodních a člověkem způsobených katastrof

Oblast spolupráce je vystavena značnému riziku, pokud jde o přírodní a člověkem zapříčiněné katastrofy mezinárodních rozměrů. Nadnárodní spolupráce by měla vést k účinnější prevenci rizik v různých oblastech a sektorech. Na nadnárodní, národní, regionální i místní úrovni by se mělo vytvořit lepší povědomí o rizicích a dopadech přírodních a člověkem zapříčiněných katastrof. Dílčím cílem v této oblasti je vybudování lepších sítí mezi všemi relevantními sektory, účinnější komunikace, spolupráce i koordinace napříč národními, oborovými či institucionálními hranicemi. Jednotné normy, postupy a zkušenosti usnadní do budoucna další práci na tomto problému na nadnárodní úrovni.

Primárním cílem této oblasti intervence je snížit riziko přírodních a člověkem způsobených katastrof a jejich dopady. Pomoci mají následující kroky:

- Koordinování postupů integrovaného řízení rizik v různých oblastech a sektorech (např. územní plánování, civilní obrana, průmysl, infrastruktura, lesní hospodářství, zásobování vodou, zdravotnictví, řízení rizik v souvislosti s povodněmi, atd.).
- Zkvalitňování, integrování a harmonizování norem pro posuzování rizik a jejich řízení (směrnice, strategie, kvalifikace, postupy, atd.).
- Vypracování strategií pro ochranu před nebezpečím a společný plán pro řízení rizik.
- Využívání komunikačních strategií / nástrojů pro zvyšování povědomí o rizicích.
- Využití regionálních politik a systémů řízení pro prevenci rizik v různých sektorech.
- Tvorba nástrojů a způsobů řešení zmírňování dopadů a řízení dopadů klimatických změn a jiných rizik.
- Vypracování metod pro vyhodnocení rizik souvisejících s kvalitou životního prostředí.

Příklady možných projektů

(Tento seznam je pouze pro ilustraci a ve finálním konceptu OP obsažen nebude.)

- *Nadnárodní projekt pro integrované řízení rizik souvisejících s povodněmi.*
- *Monitorovací platforma pro nadnárodní povodňová rizika.*

P3.3 Podpora využívání energie z obnovitelných zdrojů a zvyšování energetické účinnosti

Střední Evropa má velký potenciál pro diverzifikaci dodávek energií, což by bylo přínosné pro ekonomiku, životní prostředí i obyvatele. Nadnárodní podpora produkce energie z obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti přispěje ke snížení momentální závislosti na zdrojích energie zvenčí a zajistí dlouhodobě dodávky energie. To napomůže ochránit ekonomiku Střední Evropy před dopady nárůstu cen energií v budoucnu. Vyšší podíl energie z obnovitelných zdrojů a její lepší využívání zajistí vyšší energetickou účinnost a v důsledku také snížení závislosti na fosilních zdrojích energie. Činnosti v rámci této priority mohou přispět ke snižování emisí CO₂ a zastavit globální klimatické změny. Z tohoto pohledu budou strategie rozvoje podporovat strategie na ochranu globálního klimatu (Kjótské dohoda, po roce 2012).

Tato oblast intervence obecně usiluje o lepší odezvu na dopady omezení zdrojů energie v budoucnu. Napomoci by zde měly tyto kroky:

- Vytvoření společných strategií pro šetření energiemi a energetickou účinnost.
- Prosazování vyvážených strategií využívání obnovitelných a endogenních energetických zdrojů (vítr, voda, sluneční energie, biomasa, vodní elektrárny, bio paliva, atd.)
- Přenos know-how z vědy, průmyslu a politiky ohledně možných negativních následků v důsledku výroby energie z obnovitelných zdrojů.
- Tvorba inovačních řešení, využívání alternativních zdrojů energie v dopravě.

Příklady možných projektů

(Tento seznam je pouze pro ilustraci a ve finálním konceptu OP obsažen nebude.)

- *Tvorba nadnárodních akčních plánů na snižování emisí skleníkových plynů (bydlení, doprava, výroba).*
- *Vybudování nadnárodního Centra pro rozvoj bio-energií, které by prosazovalo využívání energie z biologických zdrojů, a regionálních řetězců s přidanou hodnotou, které by pomáhaly rozhodujícím osobám získat informace o regionálních zdrojích bio-energie.*
- *Příprava investic pro energeticky úsporná opatření na velkých sídlištích.*
- *Integrované energetické koncepce.*
- *Integrované koncepce a akční plány na snižování emisí skleníkových plynů a zvyšování energetické účinnosti.*

P3.4 Podpora technologií a činností, které jsou šetrné k životnímu prostředí

Technologie šetrné k životnímu prostředí jsou jednak nutné, chceme-li si zajistit příjemné životní prostředí, ale tvoří také trh pro trvale udržitelný hospodářský rozvoj Střední Evropy. Oblast spolupráce vykazuje v tomto ohledu velký potenciál a jsou zde velké příležitosti pro výměnu postupů/praktik. Technologie a činnosti šetrné k životnímu prostředí se budou podporovat, aby se zajistily ekologicky efektivní výrobní procesy. Ve výrobním procesu by se tak více mělo přemýšlet o životním cyklu a to by mělo vést k čistší produkci i spotřebě. Lepší interakce mezi výrobními obory, životním prostředím a těmi, kdo rozhodují, přispěje k trvalé změně, k životnímu prostředí šetrné výrobě a chování.

Podpora technologií a činností šetrných k životnímu prostředí prostřednictvím následujících kroků:

- Prosazování trvale udržitelné výroby a spotřeby se zvláštní pozorností věnovanou regionálním řetězcům s přidanou hodnotou.
- Rozvoj praktického využití za pomoci technologií šetrných k životnímu prostředí pro místní a regionální dodavatele infrastruktury.
- Podpora komunálních technologií (odpadové hospodářství, zásobování vodou, atd.)
- Prosazování nadnárodních pobídek (odměňovací schémata, webové platformy s nejlepší praxí/metodami, certifikáty, atd.) pro inovaci v oblasti ekologie.
- Uplatňování k životnímu prostředí šetrných technologií ve výrobních procesech.
- Vytváření integrovaných ekologických řídicích systémů a vytváření ekologicky rozumných postupů (vodohospodářství, odpadové hospodářství, atd.)
- Pěstování politiky, strategií a technologií pro trvale udržitelnou výstavbu budov (bydlení, kanceláře, veřejná zařízení).

Příklady možných projektů

(Tento seznam je pouze pro ilustraci a ve finálním konceptu OP obsažen nebude.)

- *Společné akce na propagaci čistších výrobních procesů v průmyslu.*
- *Nadnárodní Centrum ekologické výroby, které by přesvědčovalo místní a regionální dodavatele, aby ve výrobním procesu používali technologie šetrné k životnímu prostředí.*
- *Nadnárodní „Centre of Excellence“ pro snižování emisí skleníkových plynů.*

4.4 Priorita 4: Zvyšování konkurenceschopnosti a atraktivity měst a regionů

Odůvodnění a problémy, které je třeba řešit

Od neformální schůzky ministrů v roce 2004 v Rotterdamu, po které následovalo podepsání bristolské Dohody o trvale udržitelných komunitách (2005), se na urbanistickou politice klade v evropské agendě větší důraz. Evropská komise vyvíjí značné úsilí s cílem posilovat vztahy mezi městskou a regionální politikou, jak se to uvádí ve Sdělení Komise o „Politice soudržnosti a městech – jak města přispívají k růstu a tvorbě pracovních míst v regionech.“ Z hlediska politiky se města a regiony pokládají za klíčové činitele v otázkách plnění lisabonských a göteborgských cílů.

Střední Evropa má velký potenciál plynoucí z masy obyvatelstva, velmi silné regiony okolo hlavních měst a velký počet středně velkých měst, která jsou nositelem hospodářského růstu. Koncentrace administrativních, politických a ekonomických funkcí a inovační potenciál je v těchto regionech vysoký, stejně jako je tu bohaté kulturní dědictví. Na druhou stranu má ekonomický potenciál některých venkovských regionů spíše klesající charakter; platí to zejména pro oblasti na periferii nebo pro oblasti, které mají jinak nevýhodnou polohu. V nových členských zemích hrozí, že velice selektivní příliv přímých zahraničních investic do městských oblastí a monocentrický vývoj na národní úrovni povede k prohlubování rozdílů mezi hlavním městem a zbytkem regionů. Především vzniku těchto nerovností může pomoci polycentričtější vývoj. Prosazování spolupráce mezi městy a regiony může přispět k překonávání uspořádání střed-periferie a vést k většímu růstu a větší konkurenceschopnosti.

Územní rozvoj v městských aglomeracích je určován několika různými faktory. Městské oblasti se potýkají se stále silícím procesem suburbanizace (vytváření předměstí) s negativními dopady na životní prostředí, protože se zvyšuje dopravní zatížení a využívá se více území. Národní i mezinárodní migrační toky směřují zejména do měst. Pro některé městské oblasti je tato migrace nejvýznamnějším faktorem demografického růstu a změn v demografickém složení (věk, původ).

Nerovnoměrný územní rozvoj Střední Evropy se projevuje prohlubujícími se ekonomickými a sociálními rozdíly mezi městy a venkovem i v rámci jednotlivých měst, kde můžeme pozorovat sociální a územní segregaci. Územní účinky těchto trendů mohou ohrožovat konkurenceschopnost oblastí spolupráce. Střední Evropa proto proaktivně podporuje vyvážený rozvoj a zejména řeší územní účinky sociálních a demografických změn.

Cíl

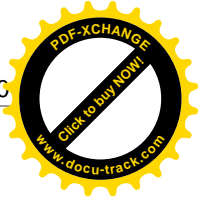
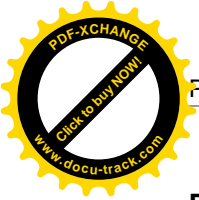
Posilování polycentrického sídelního uspořádání, zvyšování kvality života a prosazování trvale udržitelného rozvoje měst a regionů.

Nadnárodní přístup

Nadnárodní spolupráce v rámci této priority se má zaměřovat na **témata, která vyvstanou při srovnání rozdílných kontextů** měst a regionů po celé Střední Evropě. To platí zejména pro tvorbu **řešení a strategií pro otázky týkající se měst a regionů** a pro strategický rozvoj malých a středně velkých měst na nadnárodní úrovni.

Z nadnárodní spolupráce také vzejdou synergie pro znevýhodněné oblasti a mezi různými činiteli. To pomáhá zajistit kritickou masu pro provádění efektivních kroků a přípravu konkrétních investic. Efektivní spolupráce mezi městy a regiony zajistí lepší funkční vzájemné vztahy mezi městy a jejich zázemím.

Je třeba poznamenat, že činnosti způsobilé v rámci Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD – *European Agricultural Fund for Rural Development*), zejména podle osy III (Kvalita života na venkově a diverzifikace ekonomiky venkova), nejsou způsobilé v rámci Strukturálních fondů.

Primární cílové skupiny

Primárními cílovými skupinami jsou všechny národní, regionální a místní zainteresované subjekty a osoby rozhodující v oblasti rozvoje měst a regionů, dopravy, bydlení, kultury a cestovního ruchu, např. místní a regionální úřady, instituce územního plánování, ústavy aplikovaného výzkumu, rozvojové agentury, zájmové skupiny, provozovatelé veřejné dopravy, bytová družstva a bytové podniky, kulturní skupiny a nadnárodní organizace v oblasti kultury, a v neposlední řadě všechny skupiny obyvatelstva a jejich představitelé, kterých se daná oblast intervence dotýká.

Předpokládané operace týkající se **tří oblastí intervence**:

- P4.1 Budování polycentrických sídelních struktur a územní spolupráce
- P4.2 Řešení územních dopadů demografických a sociálních změn na rozvoj měst a regionů
- P4.3 Využívání kulturních zdrojů ke zvyšování atraktivity měst a regionů

OBLASTI INTERVENENCE

P4.1 Budování polycentrických sídelních struktur a územní spolupráce

Pro sídelní struktury Střední Evropy je typické, že ji tvoří několik hustě obydlených městských aglomerací a mnoho malých a středně velkých měst, která hrají významnou roli coby regionální hospodářská a kulturní centra. Budování funkčních vztahů město-město a město-zázemí je velice důležité pro možnost využití konkurenční výhody a pro lepší rozvoj doplňkových funkcí.

Tato oblast intervence se zaměřuje na dosažení vyváženějšího územního rozvoje prostřednictvím lepší spolupráce mezi městy a mezi městy a regiony. V tomto smyslu se strategický *hospodářský a sociální* rozvoj měst a regionů posílí díky následujícím krokům:

- Zpracování integrovaných strategií rozvoje měst a regionů a zlepšení podmínek pro investice.
- Budování trvalé spolupráce mezi metropolitními oblastmi a malými/středně velkými městy ve vzájemně relevantních otázkách na nadnárodní úrovni.
- Zpracování strategií pro vztahy mezi městy a venkovem s optimalizovanými toky a trvale udržitelnými vzorci rozvoje měst (např. řešení pro živelný růst měst – „*urban sprawl*“).
- Revitalizace a přeměna činnosti ve venkovských oblastech a v oblastech na okrajích měst ze zemědělské činnosti na alternativní hospodářské činnosti.
- Vytvoření nadnárodní sítě spolupráce mezi městy a regiony za účelem optimalizace společného využívání infrastruktury, služeb, možností pro využití volného času a rekreačních zařízení.
- Realizace strategických opatření za účelem optimalizace struktury městského centra a zlepšení funkčních vazeb mezi městskými centry.

Příklady možných projektů

(Tento seznam je pouze pro ilustraci a ve finálním konceptu OP obsažen nebude.)

- *Zbudování trvalých kooperačních sítí mezi nedalekými městy, využití jejich doplňkových funkcí pro dosažení kritické masy potřebné pro konkurenci na vyšší úrovni (např. města na hranicích, turistická, univerzitní, tradičně průmyslová města, atd.).*
- *Platforma pro spolupráci mezi městy při přípravě investice do strategických kompetenčních oblastí měst (např. biotechnologické klastry, vědecké parky, atd.).*
- *Tvorba a aplikace inovačních řešení problémů (investiční překážky, bydlení, nedostatečná infrastruktura, atd.) rozvoje měst.*
- *Tvorba nadnárodních nástrojů pro prognostiku suburbanizačních procesů v malých a středně velkých městech.*

P4.2 Řešení územních dopadů demografických a sociálních změn na rozvoj měst a regionů

Pokud jde o demografické trendy, týká se Střední Evropy stárnutí společnosti a migrace, což má obojí ekonomické, sociální a kulturní dopady na rozvoj měst a regionů v oblasti spolupráce. Pro rozvoj měst a regionů je tedy třeba najít taková řešení a zvýšit kapacitu takovým způsobem, aby bylo možno efektivně reagovat na měnící se potřeby společnosti ve Střední Evropě. Dobrá reakce je nutná ve smyslu zajištění poskytování služeb pro všechny skupiny obyvatelstva, zejména v řídce osídlených oblastech, ale také v městských aglomeracích. Bydlení a služby je třeba více přizpůsobit demografickým a sociálním trendům a bude nutné bojovat proti sociální a územní segregaci v městských oblastech. V důsledku tyto činnosti pomohou zvyšovat kvalitu života obyvatel Střední Evropy a přispějí k dosažení lepší sociální integrace a k omezení segregace.

Tato oblast intervence usiluje o omezování negativních dopadů demografických a sociálních změn na rozvoj měst a regionů za pomoci následujících kroků:

- Vytváření inovačních řešení v oblasti poskytování služeb a v oblasti přizpůsobování a zajištění klíčových služeb a infrastruktury (systém zdravotní péče, voda, bydlení, atd.).
- Vytváření řešení za účelem adaptace měst a regionů na potřeby určitých skupin obyvatelstva (např. starší občané, domácnosti o jednom člověku, handicapovaní lidé, atd.).
- Vytváření nadnárodních strategií pro boj se sociální a územní segregací a za účelem zapracování aspektů zapojení občanů v ranných fázích plánování.
- Prosazování takových řešení, aby se veřejné služby poskytovaly v blízkosti obytných čtvrtí.
- Vytváření a aplikace inovačních řešení za účelem řešení složitých úkolů rozvoje měst (např. bydlení, infrastruktura služeb, zácpy, investiční překážky, oblasti, kde je omezené bydlení a průmyslový rozvoj).
- Vytváření a uplatňování nových městských technologií, které přinesou inovační a efektivní řešení veřejných služeb.
- Vytváření mezisektorových strategií, aby se bydlení přizpůsobilo potřebám současnosti (např. renovace obytných oblastí, atd.) a aby se bydlení zapracovalo do politiky rozvoje měst a regionů.

Příklady možných projektů

(Tento seznam je pouze pro ilustraci a ve finálním konceptu OP obsažen nebude.)

- *Rozvoj a aplikace moderních, účinných, cenově dostupných a snadno přístupných služeb (zdravotní péče, sociální služby, vzdělávání, maloobchod, veřejná správa, atd.), které by odpovídaly momentálním demografickým změnám (např. stárnutí populace, úbytek populace, etnická pestrost, různé životní styly, atd.).*
- *Nadnárodní kompetenční centra pro řešení na poli dostupnosti a veřejných služeb v řídce obydlených oblastech.*
- *Projekt sociálních center na přípravu investic v oblasti mobilních regionálních služeb (zdravotní péče, služby pro starší občany, atd.).*

P4.3 Využívání kulturních zdrojů ke zvyšování atraktivity měst a regionů

Střední Evropa má bohaté kulturní zdroje – jde o místa, stavby, krajiny a objekty významné z hlediska kulturního. Toto bohatství je nicméně ohrožováno buď nedostatkem investicí anebo naopak obrovským tlakem investicí, kvůli kterým těmto kulturním zdrojům hrozí zkáza. Kulturní zdroje ve Střední Evropě jsou důležitým faktorem její atraktivity a jsou důležité z hlediska její identity. Program tedy chce rozvíjet kulturní zdroje ku prospěchu obyvatel Střední Evropy a tak, aby se kulturní bohatství stalo ekonomickou základnou měst a regionů. To povede k tvorbě vyšších zisků a k posilování identity regionů, ale zároveň se tak zajistí ochrana tohoto kulturního dědictví.

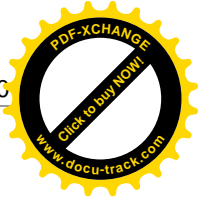
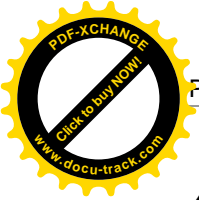
Tato oblast intervence usiluje o trvale využitelné využívání kulturních zdrojů a kulturního dědictví. Těžit z těchto kulturních zdrojů by měly napomoci následující kroky:

- Budování kapacit pro inovační řídicí strategie na ochranu kulturních zdrojů, na péči o ně a na jejich trvale využitelné využívání (místa, stavby, krajina, objekty).
- Podpora zhodnocování tradičních činností a znalostí.
- Rozpracování strategických akcí za účelem tvorby příjmu a pracovních míst na základě integrovaných kulturních a ekonomických koncepcí.
- Tvorba strategií posilování kulturních aspektů regionů.
- Propagace a ochrana tradičních znalostí a zkušeností v souvislosti s historickou architekturou.
- Prosazování nových forem řízení a správy městského/kulturního dědictví se zvláštní pozorností věnovanou přírodní a sociální kapacitě a možným vedlejším účinkům na životní prostředí a obyvatelstvo v dlouhodobém horizontu.

Příklady možných projektů

(Tento seznam je pouze pro ilustraci a ve finálním konceptu OP obsažen nebude.)

- *Správa a řízení kulturního dědictví, propagace kulturních hodnot větších oblastí.*
- *Nadnárodní kompetenční centra pro správu a údržbu kulturních zdrojů ve znevýhodněných periferních regionech s využitím ICT.*
- *Nadnárodní spolupráce při přípravě investicí do kulturních hodnot ve Střední Evropě.*
- *Navazování spolupráce mezi historickými místy a muzei.*

4.5 Priorita 5: Technická pomoc

Technická pomoc (TA – *Technical Assistance*) se bude poskytovat u činností nutných pro efektivní a bezproblémové řízení a realizaci programu. V souladu s článkem 46 všeobecného nařízení¹⁸, se technická pomoc bude využívat pro přípravné, řídicí, monitorovací, vyhodnocovací, informační a kontrolní činnosti za účelem posílení administrativní kapacity **pro realizaci pomoci z Fondů**.

Rozpočet technické pomoci bude maximálně 6 % z celkové výše prostředků z ERDF přidělených na Program.

Činnosti se zaměřují především na:

- Účinné a efektivní řízení Programu, včetně úzké spolupráce a komunikace mezi určenými orgány Programu a v případě potřeby také s odborníky, kteří se do Programu zapojí, aby se zajistilo dosažení definovaných cílů Programu.
- Informační a poradenské služby a služby technické podpory poskytované potenciálním oprávněným osobám při přípravě projektů a konečným oprávněným osobám během realizace projektu, včetně podporování partnerství a opravdové spolupráce mezi partnery.
- Kvalitní posuzování žádostí, sledování a kontrola projektů realizovaných v rámci tohoto operačního programu a sledování a kontrola Programu jako celku v rámci správného řízení Programu.
- Vypracovávání/zadávání tématických hodnocení, studií, zpráv a průzkumů, které mohou přispět k větší relevanci a účinnosti operačního programu anebo které jsou ve veřejném zájmu.
- Informační akce a kroky na zajištění publicity s cílem šířit povědomí potenciálních oprávněných osob, cílových skupin a širší veřejnosti o operačním programu a o způsobilých činnostech, které je možné spolufinancovat z ERDF, a dále pak šíření povědomí o výsledcích realizace Programu.
- Vytvoření, správa a upgrade počítačových systémů využívaných při monitorování, řízení, kontrole a výměně informací mezi úřady zapojenými do Programu.
- Budování kapacity u příslušných činitelů, aby se mohli Programu naplno účastnit.
- Zužitkování výstupů a výsledků a šíření informací (např. „good practice“, tj. výměna předchozích zkušeností a poznatků).

¹⁸ Nařízení Rady (EC) č. 1083/2006 z 11. července 2006 (OJ L 210 str. 25)

4.6 Vyčíslení cílů a ukazatele

U všech prioritních os by měly být vyčísleny cíle – tj. měly by existovat určité ukazatele, pomocí kterých by bylo možné měřit, čeho se v rámci cílů Programu dosáhlo.

Pokud jde o operační program, bude se používat **podskupina** kvantifikovaných indikátorů s tím, že zohledněny budou společné minimální základní ukazatele požadované Komisí (*Nové programovací období 2007-2013: Metodické pracovní dokumenty, pracovní dokument č. 2, 1. června 2006*). Kvantifikace *ex-ante* cílů vychází ze dvou parametrů – finanční váha os priorit a průměrná velikost projektu na základě předchozích zkušeností.

Kompletní skupina ukazatelů bude dále rozpracována v samostatném dokumentu (realizační příručka). Kompletní skupina ukazatelů slouží k **internímu řízení Programu** a je nezbytná pro **vykazování a komunikaci**, aby výsledky Programu byly **viditelné** pro partnery v Programu i pro širokou veřejnost. Cíle kompletní skupiny ukazatelů je v případě potřeby možné pro interní použití *ex-ante* kvantifikovat. Kompletní skupina ukazatelů není součástí OP.

Tabulka 4: Podskupina kvantifikovaných ukazatelů pro OP

	Cíl 2013	Zdroj dat
Ukazatele pro prioritní osy		
Celkový počet projektů realizovaných s cílem vytvořit klima pro inovaci ve Střední Evropě (prioritní osa 1)	X	Monitoring
z toho: počet projektů na rozvoj R&TD a inovačních sítí	X	
Celkový počet projektů realizovaných s cílem zlepšit dostupnost Střední Evropy i v rámci ní (prioritní osa 2)	X	Monitoring
Celkový počet projektů realizovaných s cílem prosazovat inovační a trvale udržitelné přístupy k řízení přírodních zdrojů, prevenci rizik a zlepšování přirozeného životního prostředí (prioritní osa 3)	X	Monitoring
z toho: počet vodohospodářských projektů	X	
z toho: počet projektů na prevenci rizik	X	
Celkový počet projektů realizovaných s cílem zvyšovat konkurenceschopnost a atraktivitu měst a regionů (prioritní osa 4)	X	Monitoring
Ukazatele míry spolupráce		
– Počet projektů, u kterých platí dvě z následujících čtyř kritérií: společný vývoj, společná realizace, společné personální zajištění, společné financování	X	Monitoring
– Počet projektů, u kterých platí tři z následujících čtyř kritérií: společný vývoj, společná realizace, společné personální zajištění, společné financování	X	Monitoring
– Počet projektů, u kterých platí všechna čtyři následující kritéria: společný vývoj, společná realizace, společné personální zajištění, společné financování	X	Monitoring

5. Finanční ustanovení

5.1 Rozpočet Programu a míra pomoci

Rozpočet Programu

V souladu s článkem 12.6 Nařízení ERDF (Evropského fondu regionálního rozvoje)¹⁹ je pro tento Program stanoven jeden plán financování bez rozpisu podle jednotlivých účastnických členských zemí. Tento finanční plán existuje ve formě dvou tabulek (viz níže).

Tabulky budou dány k dispozici, jakmile členské země potvrdí jednak finanční prostředky a jednak přidělení prostředků na jednotlivé roky.

Příspěvek ERDF do tohoto programu činí xxx eur. Rozpočet Programu celkem činí xxxx eur.

Míra pomoci

Pokud jde o míru pomoci v rámci tohoto Programu, uvádí maximální výši spolufinancování oprávněných nákladů v rámci tohoto Programu níže uvedená tabulka.

Tabulka bude dodána, jakmile členské země potvrdí výši spolufinancování, o které se hovořilo na 5. zasedání Task Force skupiny (TF).

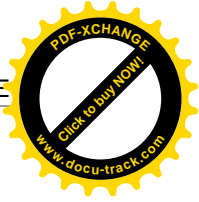
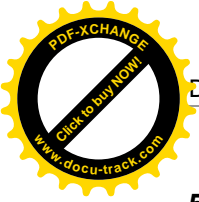
5.2 Alokace finančních prostředků

V souladu s článkem 75 všeobecného nařízení se závazky Komise z fondu ERDF vůči Programu pro Střední Evropu realizují jednou do roka. Na základě článku 93 všeobecného nařízení u vyčleněných prostředků, které nebudou vyplaceny konečnému příjemci do 31. prosince třetího roku od roku, kdy závazek vznikl (n+3), Evropská komise toto vyčlenění automaticky zruší a tyto prostředky již nebude možno pro Program využít.

V souladu s článkem 37(c) všeobecného nařízení sestává jednotný plán financování bez dělení podle jednotlivých členských zemí ze dvou tabulek:

- Tabulka, ve které je po jednotlivých letech rozepsána v souladu s článkem 52, 53 a 53 nařízení 1083/2006 výše celkových přidělených finančních prostředků, se kterými se počítá jako s příspěvkem z fondu ERDF. Celkový příspěvek z fondu ERDF poskytovaný ročně bude v souladu s příslušnou finanční perspektivou.
- Tabulka, která pro celé programovací období, pro operační program a pro každou prioritní osu uvádí celkovou výši přidělených finančních prostředků – děleno podle výše příspěvku ze strany Společenství a národních protějšků a podle výše příspěvku z fondu ERDF. Tam, kde v souladu s článkem 53 všeobecného nařízení je národní protějšek tvořen výdaji z veřejného a soukromého sektoru, bude tabulka uvádět rozdělení na veřejný a soukromý sektor. Tam, kde v souladu s tímto článkem bude národní protějšek tvořen výdaji z veřejného sektoru, bude tabulka uvádět výši národního veřejného příspěvku.

¹⁹ Nařízení (EC) No 1080/2006 Evropského parlamentu a Rady ze dne 5. července 2006 (OJ L 210 p 1)

5.2.1 Přidělení prostředků podle jednotlivých let

Tabulky budou dány k dispozici, jakmile členské země potvrdí jednak finanční prostředky a jednak přidělení prostředků na jednotlivé roky.

5.2.2 Přidělení prostředků podle priority

Tabulky budou dány k dispozici, jakmile členské země potvrdí jednak finanční prostředky a jednak přidělení prostředků na jednotlivé roky.

6. Realizační ustanovení

6.1 Řízení Programu

Členské země Rakousko, Česká republika, Německo, Maďarsko, Itálie, Polsko, Slovensko, Slovinsko a partnerská země Ukrajina zařazené do Programu pro Střední Evropu (CEP) tvoří v rámci partnerství společnou strukturu pro řízení, koordinaci a dohled nad realizací Programu.

[Vložit Řídící orgány – Obrázek: Přehled]

6.1.1 Monitorovací výbor

V souladu s článkem 63 všeobecného nařízení ustanoví členské země a partnerská země (Ukrajina) zařazené do Programu společný Monitorovací výbor (MV) (angl. MC – *Monitoring Committee*) se souhlasem Řídícího orgánu (MA – *Managing Authority*), a to do tří měsíců ode dne, kdy je Komise uvědomí o svém rozhodnutí o schválení operačního programu.

Monitorovací výbor si stanoví vlastní **procesní řád** v souladu s institucionálním, právním a finančním rámcem daných členských zemí a přijme je se souhlasem Řídícího orgánu, aby mohl plnit své poslání v souladu se všeobecným nařízením a nařízením fondu ERDF. Procesní řád bude zahrnovat podrobný popis složení, procesů, rozhodovacího postupu, úkolů a odpovědností Monitorovacího výboru a bude stanovovat pravidla pro účast partnerského státu Ukrajina.

Složení Monitorovacího výboru

V souladu s článkem 64 všeobecného nařízení bude Monitorovacímu výboru předsedat zástupce některé členské země. Předsednictví ve Výboru se bude předávat každý rok a bude mít podporu Řídícího orgánu, aby se zajistila kontinuita.

Složení Monitorovacího výboru bude následující:

- Členy Monitorovacího výboru jsou dva nebo tři zástupci každé členské země a Ukrajiny s tím, že při jmenování členů Monitorovacího výboru bude respektován princip partnerství stanovený v článku 11 všeobecného nařízení. Vzhledem k cílům Programu by každá členská země měla být zastupována zástupcem na národní úrovni a alespoň jedním zástupcem regionů.
- Z vlastní iniciativy nebo na žádost Monitorovacího výboru se do práce Monitorovacího výboru zapojují jako poradní člen představitel Komise.
- Jako poradní členové budou ve Výboru působit zástupci Řídícího orgánu a dle potřeby představitelé Certifikačního úřadu a Auditního orgánu.
- Při jednáních bude nápomocný Společný technický sekretariát (JTS – *Joint Technical Secretariat*).
- Podle požadavků Programu a v souladu s procesním řádem lze zajistit zapojení nadnárodních ekonomických a sociálních partnerů a nadnárodně organizovaných nevládních organizací do poradních funkcí.

Rozhodovat bude Monitorovací výbor na základě konsensu s tím, že každá členská země bude mít jeden hlas. Hlasovací právo bude podrobně popsáno v procesním řádu.

Monitorovací výbor se bude scházet alespoň jednou do roka. Rozhodnutí lze činit také prostřednictvím písemné procedury.

Úkoly Monitorovacího výboru

Úkolem Monitorovacího výboru bude kontrola a řízení Programu a zajišťovat kvalitu a efektivitu jeho realizace. V souladu s článkem 65 všeobecného nařízení bude mít Monitorovací výbor následující úkoly:

- Stanoví a schválí kritéria pro výběr projektů do šesti měsíců od schválení operačního programu a schválí případné změny těchto kritérií v souladu s programovacími potřebami;
- Bude pravidelně sledovat, jakého pokroku se dosáhlo při plnění konkrétních cílů operačního programu na základě dokumentů předaných Výboru Řídicím orgánem;
- Prověřuje výsledky realizace, zejména zda se plní cíle stanovené pro jednotlivé prioritní osy, a provádí vyhodnocení Programu, jak to uvádí článek 48(3) všeobecného nařízení;
- Rozhoduje, zda se vyhodnocení během programovacího období bude provádět s ohledem na článek 47 (2) všeobecného nařízení;
- Prověřuje výsledky realizace, zejména zda se plní cíle stanovené pro jednotlivé prioritní osy, a provádí vyhodnocení uváděná v článku 48(3) všeobecného nařízení;
- Zpracovává a schvaluje výroční a závěrečnou zprávu, než jsou tyto odeslány Evropské komisi;
- Je informován o výroční kontrolní zprávě a případných relevantních připomínkách Komise po přečtení zprávy;
- Může Řídicímu orgánu navrhnout případné změny či přezkoumání operačního programu, které by mohly přinést dosažení cílů Fondů nebo jejich lepší řízení, včetně lepšího finančního řízení;
- Zpracovává a schvaluje případné návrhy na úpravy obsahu rozhodnutí Evropské komise o příspěvku z Fondů;
- V souladu s článkem 66 všeobecného nařízení monitoruje společně s Řídicím orgánem finanční ukazatele a ukazatele, o kterých se hovoří v článku 37(1) (c) všeobecného nařízení;
- Schvaluje veškeré činnosti týkající se technické pomoci.

Monitorovacím výborem bude ustanoven **Řídicí výbor (ŘV; angl. SC – Steering Committee)**. Ten si vypracuje vlastní procesní řád v souladu s institucionálním právním a finančním rámcem příslušných členských zemí a schválí ho se souhlasem Řídicího orgánu. Řídicí výbor:

- Rozhoduje o vydání výzvy k předkládání návrhů a o tom, jaký přístup se zvolí pro proces aplikace projektu (např. v jednom kroku, ve dvou krocích);
- Zajišťuje kvalitu realizace operačního programu (článek 66 (1) všeobecného nařízení);
- **Schvaluje žádosti v souladu s kritérii schválenými Monitorovacím výborem a v souladu s doporučeními vypracovanými Společným technickým sekretariátem (JTS);**
- Schvaluje zásadní změny ve schválených operacích;
- Schvaluje opatření, která mají dopad na operace s cílem minimalizovat či snížit riziko, že dojde ke zrušení vyčlenění prostředků.

6.1.2 Odpovědnosti členských zemí

Odpovědnost za Program pro Střední Evropu (CEP) ponese národní orgány/úřady členských zemí zařazených do programu. Seznam orgánů a úřadů členských zemí odpovědných za Program uvádí Příloha X.

Na základě článku 70 všeobecného nařízení jsou členské země odpovědné za řízení a kontrolu Programu, zejména v tom, že:

- Zajistí zřízení řídicích a kontrolních systémů v souladu s článkem 58 a 62 všeobecného nařízení a jejich efektivní funkci;
- Bude předcházet nekalým praktikám, odhalovat je, napravovat je a informovat o nich Komisi a bude zpět vymáhat částky, které neměly být vyplaceny, a informovat o tomto Evropskou komisi.

Pokud částky nesprávně vyplacené příjemci nebude možné vymoci zpět, je daná členská země odpovědná za náhradu těchto prostředků.

Členské země odpovídají za vybudování řídicích a kontrolních systémů, jak to uvádí článek 71 všeobecného nařízení.

Členské země jsou odpovědné za zřízení kontrolního systému pro potvrzování a ověřování výdajů, jak se to uvádí v článku 16 Nařízení ERDF.

Na základě článku 59 všeobecného nařízení členské země určí vzájemné vztahy mezi Řídicím orgánem (MA), Certifikačním orgánem (CA) a Auditním orgánem (AA) a Komísi tím, že stanoví jejich vzájemnou odpovědnost ohledně plnění Programu.

Za tímto účelem každá členská země zařazená do Programu uzavře s Řídicím orgánem dohodu.

[Až se vyjasní otázka zařazení Ukrajiny do programu, bude možná doplněn odstavec, který by řešil odpovědnosti a práva Ukrajiny a třetích zemí.]

6.1.3 Řídicí orgán (MA)

Členské země zařazené do Programu pro Střední Evropu (CEP) jmenovaly se souhlasem partnerského státu Ukrajiny

*Amt der Wiener Landesregierung, MA 27
EU-Strategie und Wirtschaftsentwicklung
Schlesinger Platz 2, 1080 Vídeň
Rakousko*

Řídicím orgánem Programu.

V souladu s článkem 60 všeobecného nařízení a s články 14(1) a 15 Nařízení ERDF je Řídicí orgán za pomoci Společného technického sekretariátu (JTS) odpovědný za řízení a realizaci Programu pro Střední Evropu. Řídicí orgán plní zejména následující úkoly:

- Zajišťuje, aby byly projekty, které se mají v rámci Programu financovat, vybírány v souladu s kritérii platnými pro operační program a aby tyto projekty byly po celou dobu realizace v souladu s příslušnými pravidly Společenství a s národními pravidly jednotlivých zemí;
- Ověřuje, zda výdaje každého příjemce (*angl. beneficiary*) účastníciho se projektu byly schváleny orgánem, který provádí kontrolu dle článku 16 Nařízení ERDF;

- Zajistí, aby existoval systém pro zaznamenávání a ukládání účetních údajů v elektronické podobě za každý projekt zařazený do operačního programu a dále pak aby se shromažďovaly údaje týkající se realizace, které jsou nutné pro finanční řízení, monitoring, ověřování, audity a vyhodnocení;
- Zajistí, aby příjemci a ostatní orgány zapojené do realizace projektů měli vždy buď každý vlastní účetní systém nebo příslušný kód v účetnictví pro veškeré transakce týkající se projektu, aniž by byla dotčena národní účetní pravidla;
- Zajišťuje, aby hodnocení operačního programu, jak na ně odkazuje článek 48(3) všeobecného nařízení, byla v souladu s článkem 47 tohoto nařízení;
- Stanovuje postupy, které mají zajistit, aby se veškeré doklady o výdajích a dokumenty nutné pro zajištění odpovídajícího auditu, uchovávaly v souladu s požadavky článku 90 všeobecného nařízení;
- Zajistí, aby Certifikační úřad obdržel veškeré potřebné informace k postupům a kontrolám prováděným v souvislosti s výdaji za účelem certifikace;
- Podporuje práci Monitorovacího výboru a poskytuje mu dokumenty, které jsou nutné k tomu, aby bylo možné sledovat kvalitu realizace operačního programu z hlediska jeho konkrétních cílů;
- Zpracovává a po schválení ze strany Monitorovacího výboru předkládá Komisi výroční a závěrečnou zprávu o realizaci;
- Zajišťuje dodržování požadavků na poskytování informací a zveřejňování informací dle článku 69 všeobecného nařízení;
- Přípravuje smlouvy pro realizaci Programu a projektů;
- Tvoří rozhraní mezi Evropskou komisí a členskými zeměmi/regiony zařazenými do Programu;
- Zajišťuje, aby byl Program v souladu s nařízením společenství, s jeho politikami a s národní legislativou a předpisy;
- Na základě článku 66 všeobecného nařízení sleduje společně s Monitorovacím výborem finanční ukazatele a další ukazatele, o kterých se hovoří v článku 37(1) (c) všeobecného nařízení.

Řídící orgán (MA) po konzultaci s členskými zeměmi odpovědnými za Program ustanoví v souladu s článkem 14(1) Nařízení ERDF Společný technický sekretariát (JTS – *Joint Technical Secretariat*), který napomáhá Řídícímu orgánu v plnění jeho úkolů a v každodenním řízení Programu.

6.1.4 Certifikační orgán (CA)

Členské země zařazené do Programu pro Střední Evropu (CEP) jmenovaly se souhlasem partnerského státu Ukrajiny

*Amt der Wiener Landesregierung, MA 5
Budget und Finanzen
Ebendorfer Straße 2
1010 Vídeň
Rakousko*

Certifikačním orgánem Programu.

V souladu s článkem 61 všeobecného nařízení a s články 14(1) a 17(2) Nařízení ERDF osvědčuje Certifikační orgán (CA – *Certifying Authority*) soupisy výdajů a žádosti o zaplacení, než se tyto odešlou Komisi. Konkrétně plní Certifikační orgán následující úkoly:

- Osvědčuje, že jsou výpisy výdajů přesné, že jsou podloženy spolehlivými účetními záznamy a že k nim existují doklady, na základě kterých je možné je osvědčit;

- Osvědčuje, že jsou výdaje v souladu s pravidly Společenství i s národními pravidly a že vznikly ze způsobilých operací;
- Zpracovává a Komisi předkládá ověřené soupisy výdajů a žádosti o provedení plateb dle článku 78 všeobecného nařízení;
- Zajišťuje si, aby pro účely vydání osvědčení obdržel od Řídícího orgánu odpovídající informace k postupům a prověřením provedeným v souvislosti s výdaji uvedenými na příslušném soupisu výdajů;
- Pro účely certifikace analyzuje výsledky veškerých auditů provedených Auditním orgánem;
- Sleduje závazky a platby z fondů ERDF a vede účetnictví v digitalizované podobě o výdajích deklarovaných Komisí;
- Vede si vymahatelné částky a částky čerpané po zrušení celého příspěvku na operaci nebo jeho části.

Kromě toho ponese Certifikační orgán odpovědnost za následující:

- Příjem plateb ze strany Komise (financování předem, předběžné platby a úhrada konečného zůstatku dle článku 76(2) všeobecného nařízení) a provádění plateb ve prospěch vedoucích příjemců (*angl. lead beneficiary*) (článek 14(1) Nařízení ERDF);
- Nejpozději do 30. dubna každého roku odeslat Komisi předběžnou prognózu pravděpodobných žádostí o provedení platby za stávající finanční rok a na následující finanční rok (článek 76(3) všeobecného nařízení);
- Odesílání žádostí o předběžné platby pokud možno při třech různých příležitostech za rok. U plateb, které má Komise provést ve stávajícím roce, podat žádost o provedení platby nejpozději do 31. října (článek 87(1) všeobecného nařízení);
- Zajistit, aby vedoucí příjemci obdrželi veřejný příspěvek v celé výši a co nejdříve. Nebudou se odečítat ani zadržovat žádné částky ani se nebudou ukládat žádné další zvláštní poplatky či jiné poplatky s podobným účinkem, které by výši částky pro vedoucí příjemce snižovaly (článek 80 všeobecného nařízení);
- Bez omezení odpovědnosti jednotlivých zemí za odhalování a nápravu nekalého jednání a za vymáhání neoprávněně vyplacených částek zajišťovat, aby veškeré prostředky vyplacené na základě nekalého jednání byly od vedoucího příjemce vymoženy zpět (článek 17(2) Nařízení ERDF).

[Zde je třeba uvést číslo bankovního účtu a další informace ohledně bankovního spojení]

6.1.5 Auditní orgán (AA)

Členské země zařazené do Programu pro Střední Evropu (CEP) jmenovaly se souhlasem partnerského státu Ukrajiny

*Federal Chancellery of the Republic of Austria
(Federální kancléřství Rakouské republiky)
Division IV/3
Ballhausplatz 2,
A-1014 Vídeň
Rakousko*

Auditním orgánem Programu.

V souladu s článkem 59, 62 a 73 všeobecného nařízení a s článkem 14 a 16 Nařízení ERDF zajišťuje Auditní orgán následující funkce:

- Zajišťuje provádění auditů na ověření efektivního fungování řídicích a kontrolních systémů operačního programu;

- Zajišťuje, aby se audity u operací prováděly na základě příslušného vzorku k ověření deklarovaných výdajů;
- Do devíti měsíců od schválení operačního programu předloží Komisi auditní strategii;
- Do 31. prosince každého roku předloží Komisi výroční kontrolní zprávu, která bude zahrnovat veškeré body uvedené v článku 62 všeobecného nařízení, sám zhodnotí fungování kontrolního systému a v odpovídajících případech předloží prohlášení o částečném uzavření podle článku 88, kde budou obsaženy veškeré body uváděné v článku 62 všeobecného nařízení;
- Do 31. března 2017 nejpozději předloží komisi prohlášení o uzavření;
- Zajistí, aby se audity prováděly v souladu s mezinárodně akceptovanými auditními normami.

Pokud bude audity a kontroly provádět orgán jiný než-li Auditní orgán, Auditní orgán zajistí, aby tento orgán měl nutnou funkční nezávislost.

V souladu s článkem 14(2) Nařízení ERDF bude Auditnímu orgánu pomáhat **skupina auditorů** (ang. Group of Auditors), která bude tvořena zástupcem z každého členského státu zařazeného do operačního programu a která bude vykonávat výše uvedené povinnosti podrobně popsané v článku 62 všeobecného nařízení. Skupina auditorů bude ustanovena nejpozději do tří měsíců od rozhodnutí, kterým bude Program schválen. Vytvoří si svůj vlastní procesní řád a předsedat jí bude Auditní orgán Programu.

[Na konečné schválení Auditního orgánu se zatím čeká]

6.1.6 Společný technický sekretariát (JTS)

Dle článku 14 Nařízení ERDF bude Společný technický sekretariát (JTS – *Joint Technical Secretariat*) se sídlem ve Vídni ustanoven Řídicím orgánem (MA).

Společný technický sekretariát bude nápomocen Řídicímu orgánu (MA), Monitorovacímu výboru (MC) a Certifikačnímu úřadu (CA), a v případě potřeby také Auditnímu orgánu (AA), při plnění jejich povinností.

Společný technický sekretariát přebírá každodenní realizaci Programu. Společný technický sekretariát zajišťuje technickou podporu řídicím orgánům a vede projekty, zejména pak:

- Podporuje Řídicí orgán a Auditní orgán v každodenním řízení a plnění jejich úkolů při realizaci Programu a pomáhá Monitorovacímu výboru včetně toho, že připravuje schůzky, pořizuje z nich zápisy a sleduje rozhodnutí Monitorovacího výboru;
- Zpracovává a dává k dispozici veškeré informace, které Řídicí orgán, Auditní orgán a Certifikační úřad potřebují k plnění svých úkolů;
- Organizuje a koordinuje výzvy k podávání návrhů, zpracovává balíček pro podání žádosti a standardizované formuláře a smlouvy, které mají pomoci potenciálním žadatelům o financování projektů;
- Je nápomocný při zpracovávání strategických dokumentů pro cílené výzvy, které budou předloženy Monitorovacímu výboru k prodiskutování a ke schválení;
- Přijímá předložené žádosti, zajišťuje posuzování projektů v souladu s kritérii platnými pro Program a s kritérii, na základě kterých je projekt možné kvalifikovat, a kritérii výběru;
- Je nápomocný a vede Vedoucí partnery (*angl. Lead partners*) během vývoje a realizace projektu;
- Přijímá zprávy o postupu předkládaném Vedoucími partnery, sleduje, jak projekty postupují a zajišťuje vedení Vedoucími partnerům a koordinátorům projektů během realizace projektu;

- Spravuje a aktualizuje monitorovací databázi;
- Koordinuje a realizuje činnosti technické asistence (pomoci) schválené Monitorovacím výborem;
- Je nápomocný Řídicímu orgánu při plnění požadavků na informace a publicitu stanovených v článku 69 všeobecného nařízení a rozpracovává Komunikační plán a Plán kapitalizace společně s Řídicím orgánem, který potom schválí Monitorovací výbor;
- Realizuje Komunikační a kapitalizační plán, a to ve spolupráci s Kontaktními místy (KM);
- Koordinuje síť Kontaktních míst a spolupracuje s nimi, aby se zajistila práce společnými silami – např. se vytvářejí harmonogramy/obsah nadnárodních činností podle Komunikačního a kapitalizačního plánu a realizuje se roční pracovní plán Kontaktních míst;
- Rozšiřuje nadnárodní rozměr Programu;
- Napomáhá a zajišťuje proaktivní vedení při tvorbě nadnárodních projektů a hledání synergií mezi žadateli a projekty, včetně např. organizace fór pro vyhledávání partnerů a informačních akcí s podporou Kontaktních míst;
- Udržuje spojení se zainteresovanými subjekty Programu a s příslušnými institucemi, sítěmi a dalšími programy na regionální, národní, nadnárodní i evropské úrovni, které jsou relevantní pro cíle Programu.

Roční plány práce Společného technického sekretariátu musejí být schvalovány Monitorovacím výborem. Společný technický sekretariát bude financován z rozpočtu technické pomoci (asistence).

Úkoly a odpovědnosti Společného technického sekretariátu budou stanoveny v procesním řádu a schváleny budou Monitorovacím výborem se souhlasem Řídicího orgánu.

6.1.7 Síť Kontaktních míst ve Střední Evropě

Program pro Střední Evropu (CEP) předpokládá, že členské země určí Kontaktní místa, která budou představovat Program pro Střední Evropu žadatelům o financování projektů a národním/regionálním zainteresovaným subjektům ve svém okolí. Kontaktní místa plní při realizaci Programu zvláštní roli, protože reprezentují nadnárodní Program v členských zemích a poskytují uchazečům první informace/rady ohledně cílů Programu. Rovněž se aktivně podílejí na šíření výsledků dosažených v rámci Programu ve své vlastní zemi.

Kontaktní místa (KM – *angl. CP – Contact point*) jsou integrovanou součástí většího technického realizačního týmu, který je tvořen Společným technickým sekretariátem (JTS) a veškerými Kontaktními místy. V souladu s článkem 14 Nařízení ERDF je za každodenní realizaci Programu odpovědný sekretariát JTS za podpory Řídicího orgánu a Monitorovacího výboru. Z tohoto důvodu zůstávají hlavní úkoly související s technickou realizací na JTS a JTS koordinuje síť Kontaktních míst a společných akcí.

V rámci sítě Kontaktních míst plní jednotlivá Kontaktní místa celou řadu úkolů souvisejících s *realizací Programu*.

Konkrétně mají Kontaktní místa následující úkoly:

- Podávají snadno dostupné první rady a doporučení žadatelům o financování projektů;
- Vystupují v roli velvyslanců pro nadnárodní spolupráci a zapojují úřady/orgány odpovědné za národní, regionální i místní rozvoj a ostatní zainteresované subjekty;
- Pro Program zajišťují příslušné národní a regionální dokumenty, předpisy a strategické dokumenty;
- Vyhledávají cílové skupiny a poskytují kontaktní údaje na Program;

- Pomáhají žadatelům při vyhledávání partnerů v národních zemích a pomáhají hledat synergie mezi žadateli a projekty;
- Podílejí se na posuzování žádostí z hlediska způsobilosti partnerů a dle potřeby poskytují dodatečné informace (např. informace o národní relevanci určitých idejí projektu);
- Jsou nápomocná při hledání příslušných externích tématicky zaměřených expertů (např. pro posuzování žádostí), pokud je o to Monitorovací výbor požádá;
- Participují jako pozorovatelé v Monitorovacím a Řídicím výboru.

Pokud jde o organizaci jednotlivých akcí, propagaci Programu a kapitalizaci, Kontaktní místa:

- Organizují národní informační aktivity a podporují Společný technický sekretariát při organizaci a realizaci nadnárodních akcí, nadnárodních školicích seminářů a nadnárodních jednání, která se konají v členských zemích;
- Podílejí se na realizaci Komunikačního a kapitalizačního plánu, zajišťují nepřetržité zužitkovávání (kapitalizaci) výsledků na národní a regionální úrovni a podporují Program tím, že šíří jeho výsledky a výstupy v členských zemích;
- Poskytují data a informace do bulletinů, vyhledávají komunikační cílové skupiny a zjišťují, jaká je potřeba informací v členských zemích;
- Budují a společně se Společným technickým sekretariátem udržují vztahy s příbuznými tématickými informačními sítěmi;
- Budují a společně se Společným technickým sekretariátem udržují kontakty na regionální a národní zainteresované subjekty;
- Hledají informační mezery a synergie mezi idejemi projektů a potřebami zahájit někde projekt.

Společný technický sekretariát (JTS) koordinuje Kontaktní místa při zpracovávání ročních plánů práce a výročních zpráv, aby se zajistilo, že jednotlivé činnosti budou mít smysl v celkovém kontextu Programu. Činnosti lze na základě předchozího schválení ze strany Monitorovacího výboru financovat z rozpočtu technické asistence.

Úkoly a odpovědnosti **sítě** Kontaktních míst budou stanoveny v samostatném dokumentu a schválí je Monitorovací výbor po dohodě s Řídicím orgánem.

6.2 Kvalita projektů

Zbývající otázky

Projekty, které by se měly financovat z Programu pro Střední Evropu (CEP), by jednoznačně měly přispívat k dosažení celkového strategického cíle Programu (PSG) a cílů Programu a Priorit v souladu s horizontálními realizačními principy, jak jsou uvedeny v Kapitole 3.4.

Tvorba *projektů* a jejich výběr *může* v rámci procesu generování anebo výběru projektu vyžadovat použití neobvyklých prvků „shora-dolů“.

Všeobecné požadavky na kvalitu

V novém Programu pro Střední Evropu (CEP) se bude dávat přednost společným realizačním činnostem s konkrétními a viditelnými výstupy a výsledky, tj. už nepůjde jen o pouhé vytváření (sociálních) sítí a výměnu zkušeností. Cílem je vytvořit integrovanou skupiny projektů, ve které by průzkumy, studie a hodnocení **měla** být součástí širších aktivit a konkrétních realizačních či investičních schémat.

Veškeré projekty, které se budou financovat, budou muset splňovat následující všeobecná kvalitativní kritéria:

- **Nadnárodní tématické zaměření:** Projekt se musí zaměřovat na problém, který je důležitý z hlediska definovaných cílů v kontextu Programu a který jednotlivé regiony či samotné země nedokážou samy uspokojivě řešit. Pro partnery na projektu musí být nadnárodní spolupráce jednoznačně přínosná z hlediska vyšší efektivity při hledání řešení a při posilování inovačního potenciálu.
- **Promyšlený přístup:** Projekt musí být dobře definovaný ve smyslu popisu cílů a plánovaných účinků, celkově musí být promyšlený a transparentní.
- **Nadnárodní partnerství:** Partnerstvím se rozumí spolupráce alespoň tří finančních partnerů pocházející alespoň ze tří zemí, z nich alespoň dvě musejí být členskými zeměmi. Partnerství zahrnuje příslušné orgány, které mají kompetenci vyvíjet, realizovat a šířit výstupy a výsledky. **Program také vybízí k partnerství mezi disciplínami i sektory.** Všichni partneři jsou do projektu zapojeni poměrným způsobem a dokáží spolehlivě využít přínosy partnerství a nadnárodní spolupráce.
- **Efektivní řízení:** Projekt musí mít jasné, efektivní a transparentní řídicí a koordinační struktury a postupy.
- **Efektivní tvorba a přenos (transfer) znalostí (poznatků):** Z toho, jaký důraz Program klade na inovaci, plyne, že na projektech se musí uplatňovat znalostní přístup a že se musí dbát na tvorbu, uplatňování a přenos důležitých znalostí. Na projektech se tedy musí zajistit 1) dostupnost různých relevantních odborností a nejmodernějších znalostí/poznatků, 2) efektivní tok informací v rámci partnerského vztahu, a 3) efektivní přenos výsledků, výstupů a nejlepších praktik, a to nejen v rámci partnerského vztahu. Vyžaduje se, aby projekty zřetelně nastiňovaly příbuzné činnosti a aby na tyto činnosti byly přiděleny odpovídající zdroje.

Požaduje se, aby se u projektů v žádosti jasně definovalo *projektové prostředí*, včetně klíčových činitelů na tématickém poli působení, a dále pak relevantní minulé i stávající iniciativy (např. minulé i probíhající projekty Interreg, projekty v rámci Cíle 1 a 2, další evropské projekty nebo sítě a profesní sdružení). Projekt by měl jasně hovořit o *projektovém prostředí*, aby se předešlo zbytečnému opakovanému vynakládání úsilí a aby bylo možno dosáhnout lepších výstupů a výsledků projektů. Během realizace se požaduje, aby projekty dále definovaly svoje prostředí a aby se prostřednictvím intenzivnějšího vytváření (sociálních) sítí vytvořily kontakty na širší tématickou komunitu (včetně úrovně politiky a výzkumu).

- **Konkrétní výstupy a výsledky:** Z projektů musejí být na základě společné práce konkrétní výstupy a výsledky v nadnárodním kontextu. Výstupy a výsledky musejí být viditelné a trvalé a musejí připravovat půdu pro další iniciativy anebo investice. Ve fázi žádosti o financování projektu se požaduje předložení přesného a měřitelného popisu výstupů projektu. Projektové studie bez konkrétních kroků a výstupů nebudou brány v úvahu.

V kontextu Programu se relevantních výstupů a výsledků dosahuje následovně:

- Projekty umožňují příslušným institucím a odborníkům společně vyvíjet konkrétní řešení s jasným využitím výstupů v rámci partnerského vztahu i nad jeho rámec. Příkladem mohou být společně zpracovaná schémata finančního inženýringu, detailní a ozkoušené přístupy v oblasti zdrojů či řízení rizik nebo konkrétní opatření vedoucí k efektivnější realizaci rámců a směrnic EU. Aby se využily také výstupy a výsledky minulých či již probíhajících projektů, uvítá Program také projekty, ve kterých se kumulují stávající iniciativy nebo které syntetizují stávající poznatky za předpokladu, že tyto „meta-iniciativy“ povedou ke konkrétním výstupům s jasným a transparentním využitím a výsledky. Pouhé pokračování starých projektů se financovat nebude.
- Projekty, které se jasně podílejí na přípravě investic, které se budou financovat později z doplňkových zdrojů (např. Cíl 1 nebo 2, EIB, národní zdroje). Výstupy těchto projektů přímo podporují nebo vedou k investicím, jako jsou např. vývojová studie a studie proveditelnosti infrastrukturních opatření, které se později budou financovat z Fondu soudržnosti. Příbuzné projekty jasně souvisejí s plánovanými/připravovanými investicemi a vytvářejí silné vazby na

relevantní zdroje financování během vývoje a realizace projektu. V tomto kontextu Program také nabízí mimo jiné činitele z Cílů 1 a 2, aby se zapojili do kooperačních projektů.

- Projekty, které se zaměřují primárně a mají změřitelně pozitivní dopad na jasně definované větší nadnárodní geografické oblasti, např. větší geografické regiony, člověkem vybudované koridory, polycentrické městské oblasti nebo jakékoli jiné sousední nadnárodní oblasti s výjimkou přeshraniční spolupráce. Jako příklad takových oblastí můžeme uvést např. povodí Labe, Karpatký region, dopravní koridory, „Centroe“ či trojúhelník Německo-Polsko-ČR.

Investice

[O návrhu je ještě třeba diskutovat; zvážit se musejí také pravidla, kterými se řídí veřejná podpora]:

Integrovanými aspekty projektových činností mohou být tak investice za předpokladu, že tyto investice mají nadnárodní charakter. Konkrétně by investice nadnárodních projektů měly:

- Tvořit součást nebo být výsledkem nadnárodní projektové spolupráce, anebo
- Mít nadnárodní účinek, anebo
- Vytvářet fyzickou vazbu nebo funkční spojení mezi regiony (nezávisle na sousední poloze těchto regionů), anebo
- Mít ukázkový/modelový nebo pilotní charakter, o který partneři společně usilují a který společně hodnotí; výsledky těchto „pilotních investic“ by měly být přenositelné a nadnárodní přenos výsledků by měl být součástí projektu.

Podrobná kritéria způsobilosti a výběru pro projekty financované z Programu pro Střední Evropu (CEP) uvádí samostatný dokument (realizační příručka).

6.3 Strategické projekty

V reakci na potřebu Program zviditelnit a soustředit síly i zdroje, podporuje Program pro Střední Evropu (CEP – *Central Europe Programme*) a zároveň aktivně usměřňuje rozvoj nadnárodních projektů, které mají pro Program zvláštní strategický význam.

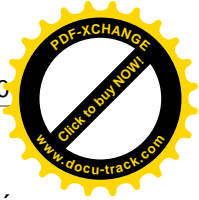
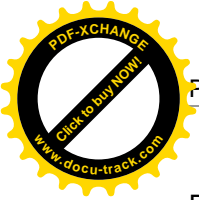
Pro vytváření a výběr těchto strategických projektů nabízí Program kromě tradičního zapojení činitelů zdola-nahoru strategický komponent shora-dolů. Sem mohou patřit např. cílené výzvy k předkládání návrhů se specifickými podmínkami pro předkládání (např. pro předem definovanou oblast intervence anebo cílové skupiny). Monitorovací výbor může dle potřeby využívat externí podpory pro vyhledávání problémů strategického významu, vyhledávání relevantních cílových skupin anebo zpracovávání pracovních verzí strategických dokumentů. Tvorba strategických projektů však není v procesu tvorby a výběru nutně spojena s aplikací prvků přístupu shora-dolů, protože relevantní strategické projekty mohou být i výsledkem iniciativ zdola-nahoru.

Typické strategické projekty mají tyto znaky:

[zatím je třeba prodiskutovat a zpracovat]

6.4 Cyklus projektu

Program pro Střední Evropu (CEP) usiluje o to, aby se projekty tvořily takovým způsobem a aby se uplatňovaly takové metody výběru, které by byly jak proaktivní, tak transparentní. Tato kapitola obsahuje základní informace o postupech a opatřeních pro tvorbu a výběr projektů.

Počátečním datem pro způsobilost výdajů je 1. leden 2007. Výdaje nebudou způsobilé pro poskytnutí příspěvku z fondu ERDF, pokud je konečný příjemce uhradil před tímto datem.

Další informace o procesu podávání žádostí a procesu výběru budou k dispozici případným uchazečům v samostatném dokumentu (realizační příručka) po schválení tohoto operačního programu. Všichni žadatelé najdou žádost a informační balíček na internetových stránkách Programu.

Jazykem Programu bude angličtina.

6.4.1 Zažádání o podporu projektu

Proaktivní přístup znamená, že sekretariát JTS za podpory Kontaktních míst (KM) navádí a směřuje žadatele (uchazeče) tak, aby vypracovali kvalitní projekty. Žadatelé a zainteresované subjekty se zájmem o Program budou dostatečně a přiměřeně informováni o cílech Programu, o jeho prioritách a strategickém zaměření. Stavění na dosavadních zkušenostech, informační a komunikační akce, jako např. informační dny a semináře pro vedoucí žadatele (*angl. lead applicant*), či akce určené pro vyhledávání partnerů – to vše patří do strategie tvorby projektů.

Postup při podávání žádosti

Společný technický sekretariát JTS oficiálně vyzve k předkládání návrhů. Učiní tak přes příslušné informační kanály, např. webové stránky Programu, specializované tiskoviny (např. oficiální periodikum EU) a Kontaktní místa. Společně s informací se k žadateli dostane v rámci „balíčku pro žadatele“ také standardní formulář žádosti. Tento formulář bude běžně k dispozici, např. na webových stránkách Programu. Z balíčku pro žadatele a z informací, které žadatel dostane, se žadatel dozví potřebné instrukce, které pomohou partnerům na projektu zpracovat žádosti; k dispozici bude také vzorová smlouva o partnerství.

Vedoucí partner projektu předá poté žádost na JTS Programu CEP. Aby se aktivně stimulovalo zpracování kvalitních projektů a aby se tvorba projektů zefektivnila, předpokládá Program pro Střední Evropu využívání následujících postupů při podávání žádosti:

- Podání žádosti v 1 kroku; a
- Podání žádosti ve 2 krocích

Zavedením postupu pro podání žádosti ve dvou krocích se proces podání přihlášky pro uchazeče zjednodušuje a žadatele bude možné v průběhu tvorby projektu instruovat a navádět.

Vzhledem k zavedení postupu pro podání žádosti ve dvou krocích je nutné, aby Program zaujal pružný přístup k tvorbě a výběru projektů. Program bude využívat také postupy na vyžádání, aby reagoval na případné potřeby Programu. S přibýváním zkušeností může Program postupy pro tvorbu a výběr projektů také dle potřeby upravovat. Jak podání žádosti v jednom kroku, tak podání žádosti ve dvou krocích je možné kombinovat s cílenými výzvami, pokud to Monitorovací výbor bude požadovat.

6.4.2 Posuzování projektů a jejich výběr

Program pro Střední Evropu usiluje o jasné a transparentní posuzování projektů a jejich výběr. Postupy posuzování a výběru projektů a postupy při rozhodování by měly mít jasnou definici a měly by se jasně sdělit.

Příjemci

[Je třeba prodiskutovat a dopracovat]

V Programu pro Střední Evropu jsou konečnými příjemci v souladu s článkem 2 všeobecného nařízení veřejné orgány a subjekty svým charakterem podobné veřejným orgánům (PEB – *Public Equivalent Body*)

Příjemci pro Program jsou tyto subjekty:

- *Národní, regionální a místní úřady*, např. ministerstva a s nimi související úřady v oblasti regionálního rozvoje, technologie a inovace, rozvoje měst a venkova, dopravy, životního prostředí, řízení rizik, a regionální rady.

[Návrh je ještě třeba prodiskutovat, zejména pokud jde o problematiku veřejné podpory]:

- *Subjekty svým charakterem podobné veřejným orgánům*, např. regionální rozvojová sdružení, agentury pro inovaci a rozvoj (viz definice ve směrnici Rady k veřejným zakázkám) v interpretaci legislativy EU v oblasti veřejných zakázek (směrnice Rady 93/36/EEC ze 14. června 1993).

Subjekt svým charakterem podobný veřejnému orgánu je jakákoli právnická osoba, která se řídí veřejným či soukromým právem:

- *zřízený za určitým účelem pro plnění potřeb obecného zájmu, jejichž činnost nemá průmyslovou či obchodní povahu (tato definice nevylučuje orgány, jejichž činnost má částečně průmyslovou či obchodní povahu a které plní potřeby veřejného zájmu. Takovéto orgány mohou být národními úřady požádány o podání vysvětlení), a*

- *který má právní subjektivitu, a*

- *který je z větší části financovaný státem, regionálními či místními úřady či jinými orgány, které se řídí veřejným právem NEBO jehož vedení/řízení podléhá dohledu těchto orgánů NEBO který má správní radu, řídicí radu nebo dozorčí radu, do které je více než polovina členů jmenována státem, regionálními či místními úřady nebo jinými orgány, které se řídí veřejným právem.*

Soukromé instituce jako např. ekonomičtí či sociální partneři, soukromé obchodní komory, soukromí poskytovatelé infrastruktury a nevládní organizace v příslušných oborech jsou rovněž oslovovány coby cílová skupiny a mohou se projektů účastnit jako partneři, nikoli však jako koneční příjemci.

Kritéria způsobilosti

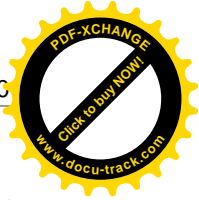
Aby se zajistila určitá minimální kvalita projektů, budou stanovena kritéria způsobilosti. Tato kritéria se používají pro formální kontrolu podaných žádostí o financování projektů. Mezi kritéria způsobilosti bude patřit především:

- Podání žádosti včas;
- Úplnost dokumentace podané se žádostí;
- Nadnárodní projektové partnerství (alespoň tři finanční partneři ze tří zemí, z nichž alespoň dvě jsou členskými zeměmi);
- Žádné financování z jiných programů.

Kontrolu způsobilosti provádí sekretariát JTS za podpory Kontaktních míst.

Kritéria výběru

Kritéria výběru by se měla týkat kvality žádosti o financování projektu a budou se kontrolovat u těch projektů, které projdou kontrolou způsobilosti. Kritéria pro výběr se používají k posouzení důslednosti zpracování přihlášky, k posouzení návrhu projektu a k posouzení popisu řízení projektu.

Kvalitu bude ve spolupráci s odborníky-externisty posuzovat sekretariát JTS. JTS poté předá výsledky z procesu posouzení Monitorovacím výboru, který potom vybere ty projekty, které budou spolufinancovány z Programu.

Podrobně jsou kritéria způsobilosti a výběru pro projekty financované z Programu pro Střední Evropu popsány v samostatném dokumentu (Realizační příručka).

6.5 Systém pro monitorování a hodnocení

6.5.1 Monitoring

Z monitorování Programu budou k dispozici informace o realizaci Programu. Sledovat se budou finance, stejně jako úspěšnost při plnění cílů na úrovni jednotlivých projektů. Monitorování zajistí kvalitu a efektivitu realizace, protože se bude vyhodnocovat postup jednotlivých projektů. Ke sledování postupu budou sloužit pravidelné zprávy/výkazy zpracovávány Vedoucími partnery projektů.

Z monitorovacího systému budou vycházet data o operacích, která se na požádání sdělují Komisi, jak to uvádí Příloha III Ustanovení k realizaci – Nařízení (EC) 1083/2006. Pro Program je k dispozici skupina základních ukazatelů pro monitorování a hodnocení, které Monitorovací výbor ještě může doplnit (viz Kapitola XX). Řídící orgán může z vlastní iniciativy navrhnout další ukazatele.

V souladu s článkem 20 Nařízení ERDF u každého projektu jmenují projektoví partneři Vedoucího partnera (LP – *Lead Partner*) (vedoucí příjemce). Vedoucí partner převezme celkovou odpovědnost za realizaci celého projektu, včetně odpovědnosti za nakládání s prostředky z fondu ERDF.

Vedoucí partner bude sekretariátu JTS a orgánu MA každých 6 měsíců překládat zprávu o činnosti a finanční zprávu. V těchto zprávách bude Vedoucí partner informovat o činnostech provedených v rámci projektového partnerství a výdajích, které s těmito činnostmi souvisejí a jsou oprávněné.

Sekretariát JTS bude kontrolovat, zda zpráva odpovídá zadání projektu v žádosti. JTS bude shromažďovat a kompletovat údaje z těchto zpráv, aby bylo možné vyvodit závěry na úrovni celého Programu. Řídící orgán použije tyto podklady společně s dalšími informacemi o finanční realizaci k vypracování pracovní verze výroční a závěrečné zprávy a předá je Monitorovacímu výboru. Monitorovací výbor posoudí informace z monitoringu v každoroční zprávě o stavu monitorovacího systému. Informace se budou předkládat Komisi v databázovém formátu, v souladu s Přílohou III.

6.5.2 Systém finanční kontroly

Budou zřízeny spolehlivé účetní a monitorovací systémy a systém pro finanční výkaznictví, aby se zajistilo zaznamenávání a ukládání účetních dat o každém projektu a aby bylo možné odpovídajícím způsobem spravovat data potřebná pro finanční řízení, monitoring, prověřování, audity a vyhodnocování.

V souladu s článkem 16 Nařízení ERDF si každá členská země zřídí kontrolní systém, pomocí kterého bude možné ověřovat dodávku spolufinancovaných produktů a služeb, přiměřenost/oprávněnost výdajů na operace nebo jejich části realizované na území této členské země, a zda tyto výdaje, příslušné operace či některé jejich části odpovídají pravidlům Společenství i národním pravidlům.

Za tímto účelem určí každá členská země kontrolory odpovědné za prověřování legálnosti a poctivosti výdajů deklarovaných jednotlivými příjemci účastníky se dané operace. Členské země se mohou rozhodnout určit jediného kontrolora pro celou oblast Programu. V případech, kdy lze dodávku spolufinancovaných produktů a služeb ověřovat pouze z hlediska celé operace, bude kontrolu zajišťovat kontrolor v té členské zemi, kde se nachází vedoucí příjemce, anebo kontrolu provede Řídící orgán.

Každá členská země zajistí pravidelné informování **Řídicího orgánu** o systému kontroly ve své zemi.

Veškeré podrobnosti k odpovědnostem a postupům v souvislosti s finanční kontrolou budou uvedeny v protokolu auditu dle článku 15 realizačního nařízení.

Aby se zajistila hladká funkce systému finanční kontroly v členských zemích, budou určeni kontroloři organizováni ve Skupině finančních kontrolorů (GFC – *Group of Financial Controllers*), jejíž činnost bude koordinovat Společný technická sekretariát a která se bude pravidelně scházet.

[Doplnit: informace k tomuto]:

Odpovědnosti

Finanční kontrola ze strany Evropské komise

Nepoctivé jednání a finanční opravy

6.5.3 Výroční zpráva a závěrečná zpráva o realizaci

V souladu s článkem 67 všeobecného nařízení předloží Řídicí orgán poprvé v roce 2008 a v následujících letech vždy do 30. června Komisi výroční zprávu. Pracovní verzi výroční zprávy bude zpracovávat Společný technický sekretariát. Před odesláním Komisi schválí zprávu Monitorovací výbor.

Závěrečná zpráva o realizaci bude Komisi předložena do 31. března 2017; zpracování se řídí stejnými pravidly, jako je tomu o výročních zpráv.

6.5.4 Hodnocení

Nezávislí hodnotitelé provedli *ex-ante* hodnocení Programu (tj. hodnocení před zahájením Programu), jehož cílem bylo zvýšit kvalitu Programu a optimalizovat přidělení rozpočtových prostředků. Doporučení, která vzešla z tohoto hodnocení, byla zohledněna při zpracování pracovní verze tohoto Programu.

Monitorovací výbor rozhodne, zda se během programovacího období bude provádět další hodnocení.

V souladu s článkem 49 všeobecného nařízení odpovídá za hodnocení *ex-post* (po skončení) Komise společně s jednotlivými členskými zeměmi.

6.5.5 Ukazatele pro monitorování a hodnocení

Monitorovat a hodnotit výsledky a účinky činností prováděných v rámci Programu lze pomocí různých ukazatelů. Podle Metodického pracovního dokumentu 2 Komise (Ukazatele monitorování a hodnocení; praktická příručka) je třeba rozlišovat mezi ukazateli výstupů (*output*), výsledků (*result*) a dopadu (*impact*). Ukazatele výstupů se týkají činností. Měří se ve fyzikálních nebo peněžních jednotkách. Ukazatele výsledků se týkají přímého a okamžitého efektu v důsledku Programu. Měřit se mohou fyzikálními veličinami (zkrácení doby cesty, počet úspěšných frekventantů, snížení počtu dopravních nebo, apod.) nebo v penězích (působení zdrojů ze soukromého sektoru, snížení nákladů na dopravu). Ukazatele dopadu se týkají důsledků Programu pro přímé příjemce, ale nejedná se o okamžitý efekt. Dopady jsou dvojího typu. Specifické dopady se projevují jako efekt, který nastane až po určité době, ale který nicméně přímo souvisí s provedenou činností. Globální dopady se projevují jako dlouhodobý efekt s dopadem na širší obyvatelstvo.

Na ukazatelích výkonu, výsledků a dopadů, které se budou používat při všech operacích, se pracuje separátně.

6.5.6 Elektronická výměna dat

Jak je uvedeno ve všeobecném nařízení, v článku 66 a 76 a v souladu s kapitolu II, oddílem 7 Ustanovení o realizaci Nařízení (EC) č. 1083/2006 výměna dat s Komisí se bude provádět elektronicky vždy, když to bude možné (viz také odkaz na článek 31 Ustanovení o realizaci Nařízení (EC) č. 1083/2006).

Proto tedy Komise zbuduje počítačový systém pro výměnu dat.

Výměna dat se bude týkat informací požadovaných v článku 28, 29 a 30 Ustanovení o realizaci Nařízení (EC) č. 1083/2006

[Je třeba dopracovat]

6.5.7 Mobilizace a oběh finančních toků s cílem zajistit jejich transparentnost

Podíl různých partnerů na financování Programu

Je třeba dopracovat: příspěvi jednotlivých členských zemí na financování Programu (a jeho priorit) a organizace.

[Je třeba doplnit schéma]

Technická pomoc se financuje maximálně do výše 6 % rozpočtu ERDF a je spolufinancována členskými zeměmi zapojenými do Programu s tím, že poměr spolufinancování je XX %. Každá členská země vždy jednou za rok převede svůj podíl na spolufinancování na účet Certifikačního orgánu (CA).

Hlavní fáze financování ze strany Společenství od Certifikačního orgánu po Vedoucí partnery

V souladu s článkem 20 Nařízení ERDF u každého projektu projektoví partneři určí Vedoucího partnera (vedoucího příjemce). Vedoucí partner převezme celkovou odpovědnost za aplikaci a realizaci celého projektu, včetně nakládání s prostředky z fondu ERDF.

Všechny projekty musejí být partnery na projektu financovány předem. Výdaje všech partnerů musejí ověřit autorizovaní kontroloři v souladu s článkem 16 Nařízení ERDF a s požadavky danými Programem.

Vedoucí partner shromažďuje zkontrolované deklaráce výdajů od všech partnerů na projektu a zpracovává výkaz o činnosti a finanční výkaz pro sekretariát JTS a orgán MA, a to každých 6 měsíců. V těchto dokumentech podává Vedoucí partner zprávu o činnostech provedených v rámci projektového partnerství a o způsobilých a certifikovaných výdajích souvisejících s těmito činnostmi.

Na základě kontroly těchto zpráv, kterou provádí JTS, a v souladu s článkem 61 všeobecného nařízení požádá Řídicí orgán (MA) Certifikační orgán (CA) o provedení platby vedoucímu příjemci, který je odpovědný za převod příspěvku z fondu ERDF ostatním příjemcům účastnícím se operace.

V souladu s článkem 81 všeobecného nařízení částky uvedené v Programu, převáděné členskými zeměmi a ověřené výpisy výdajů se uvádějí v eurech. Veškeré platby Vedoucími partnerům se budou provádět v eurech.

[Je třeba doplnit schéma]

6.5.8 Publicita a informace

Jak se uvádí v článku 69 všeobecného nařízení, členské země a Řídicí orgán budou poskytovat a zveřejňovat informace o projektech i Programu. Informace budou určeny občanům Evropské unie a příjemcům s cílem upozornit a poukázat na roli Společenství.

Informační a komunikační aktivity se budou realizovat v souladu s Kapitolou II, Částí 1 Ustanovení o realizaci Nařízení (EC) č. 1083/2006.

Coby součást celkové strategie má Program pro Střední Evropu speciální zaměření na kapitalizaci (zžitkování). Na úrovni jednotlivých projektů toto zahrnuje posilování řízení znalostí v rámci jednotlivých projektů (viz kapitola 6.2). Na úrovni celého Programu sem mohou patřit následující činnosti:

Kompilace informací: Včetně např. systematické kompilace výstupů a nejlepší postupy (best practice) v oblasti Programu pro Střední Evropu;

Řízení a zpracování informací: Včetně např. organizování tématických workshopů a syntetických studií pro oblast Programu.

Šíření informací: Včetně např. poskytování informací na webových stránkách, zajišťování publikací, dílen, konferencí, zpracovávání doporučení v rámci politiky a vytváření kontaktů na úrovni Programu s relevantními hráči a iniciativami v oblasti Programu.

Pro publicitu a komunikaci bude vytvořena komplexní informační a publicitní strategie, která se zaměří na maximální možnou míru zapojení a informovanosti veřejných i soukromých činitelů a na šíření výsledků. Strategie bude k šíření informací využívat komunikační kanály, které jsou k dispozici.

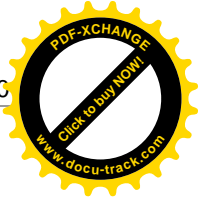
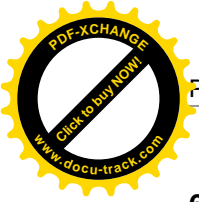
V souladu s oddílem 1, článkem 2 Ustanovení o realizaci Nařízení (EC) č. 1083/2006 bude plán komunikace a veškeré podstatné změny v něm vytvářet a provádět Řídicí orgán a **schvalovat ho bude Monitorovací výbor**. Komunikační plán bude obsahovat alespoň následující:

- Cíle a cílové skupiny;
- Strategii a obsah informačních a publicitních opatření, která má členská země nebo Řídicí orgán přijmout a která se zaměřují na potenciální příjemce, příjemce a na veřejnost, s ohledem na přidanou hodnotu pomoci Společenství na národní, regionální i místní úrovni;
- Indikativní rozpočet pro realizaci plánu;
- Ministerstva či jiné orgány odpovědná za realizaci, informování a opatření zajišťující publicitu;
- Informace o tom, jak se informační a publicitní opatření mají hodnotit z hlediska zviditelňování operačních programů a role, kterou zde hraje Společenství, a povědomí o tomto.

V souladu s oddílem 1, článkem 3 Ustanovení o realizaci Nařízení (EC) č. 1083/2006 vypracuje Řídicí orgán komunikační plán pro realizaci této strategie a podrobný plán předá do čtyř měsíců od přijetí Programu Komisi.

Výroční zpráva a finanční zpráva o realizaci Programu pro Střední Evropu bude uvádět příklady informačních akcí a opatření na zajištění publicity přijatá v rámci realizace komunikačního plánu, bude uvádět seznam příjemců, názvy projektů a výši veřejných prostředků přidělených na operace, a dále pak obsah hlavních změn v plánu komunikace.

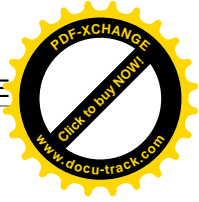
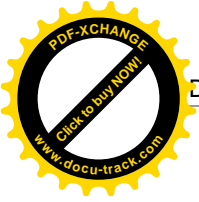
Výroční zpráva o realizaci za rok 2010 a závěrečná zpráva o realizaci bude obsahovat kapitolu, která bude hodnotit výsledky informačních akcí a opatření přijatých na zajištění publicity, co se týká zviditelnění operačního programu a role sehrané Společenstvím a povědomí o nich.

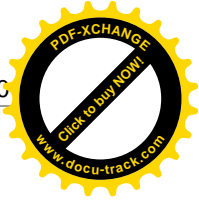
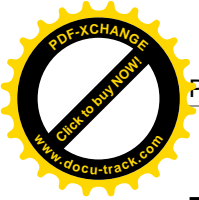

6.5.9 Princip partnerství

V souladu s článkem 11 všeobecného nařízení se princip partnerství aplikuje na všech úrovních realizace, tj. i ve složení Monitorovacího výboru a při vývoji a realizaci projektů.

Dodat informace: Jak bude princip partnerství zajištěn při vývoji a realizaci projektů.

7. Přílohy

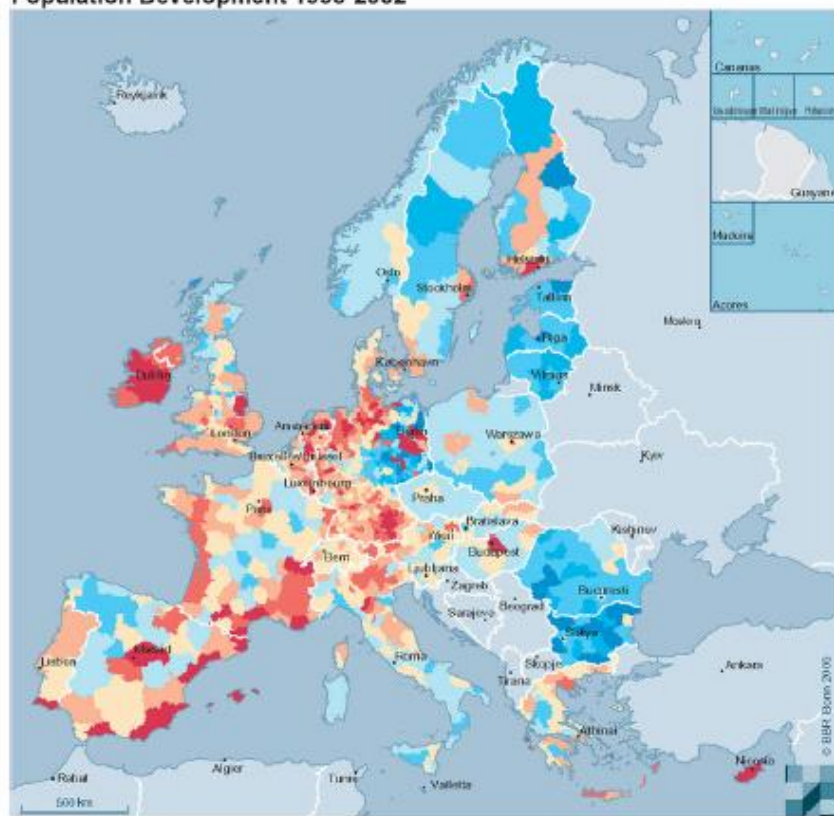
7.1 Seznam odpovědných ministerstev

7.2 Hodnocení *ex-ante* a informace o zapracování připomínek

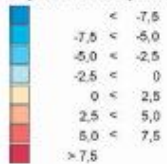
7.3 Informace o Strategickém hodnocení dopadu na životní prostředí (SEA)

7.4 Mapy

Population Development 1995-2002

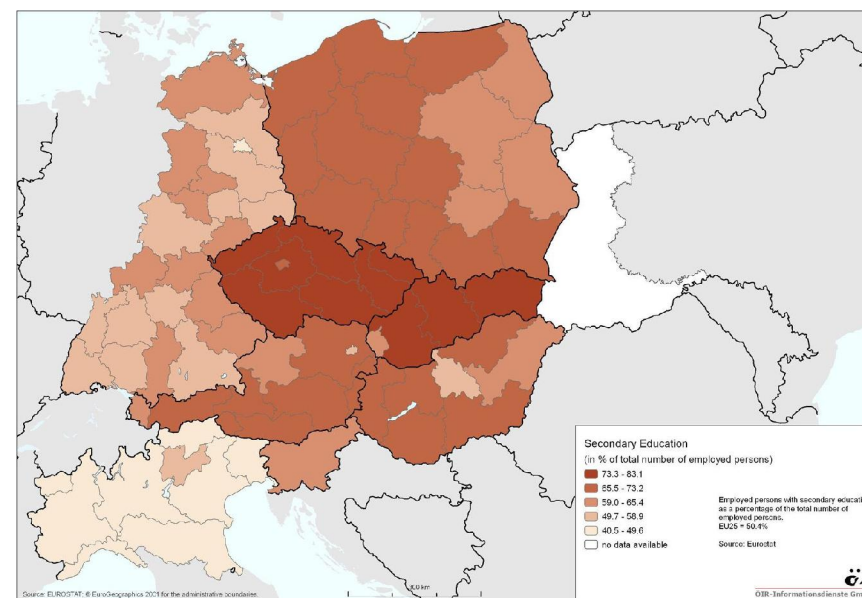
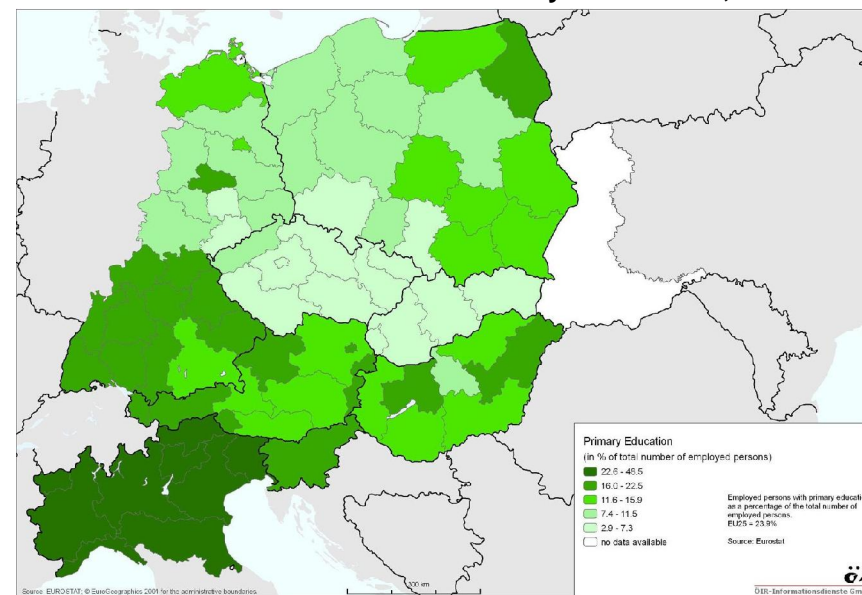
Population Development* 1995-2002 in %

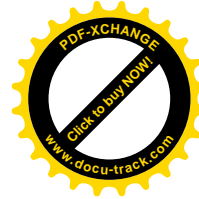
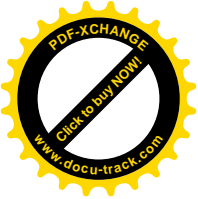
* Norway and Switzerland 1995-2000, Data of OECD
NUTS 3
Source: Eurostat, OECD,
Continuous Spatial Monitoring System of the BfR

Zdroj: Evropa v číslech, 2005

Zaměstnanci se základním a středoškolským vzděláním, 2003

Zdroj: Eurostat

0 250 500 1,000 Kilometers
Scale 1 : 11,000,000

© 2005 Copyright by

JAAKKO PÖYRY INFRA
HB-Verkehrsconsult **VIT**

Pan-European Road Corridors

C1	C4	C5
C1/C6	C4/C5	C5/C10
C1/C9	C4/C8	C6
C2	C4/C9	C8
C3	C4/C10	C8/C10
	C9	C10

EU Countries

0 200 400 800 Kilometers
Scale 1 : 11,000,000

© 2005 Copyright by

JAAKKO PÖYRY INFRA
HB-Verkehrsconsult **VIT**

Pan-European Railway Corridors

C1	C5
C1/C6	C5/C10
C1/C9	C6
C2	C8
C3	C8/C9
C3/C9	C9
C4	C10
C4/C8	EU Countries
C4/C9	

High Level Group

Major trans-National axes and Motorways of the Sea ports

Multimodal axes *

- Trans-national axis
- - - Axis towards other countries
- Inland waterway axis
- Motorways of the sea
- ★ Motorways of the sea port

TEN-T network

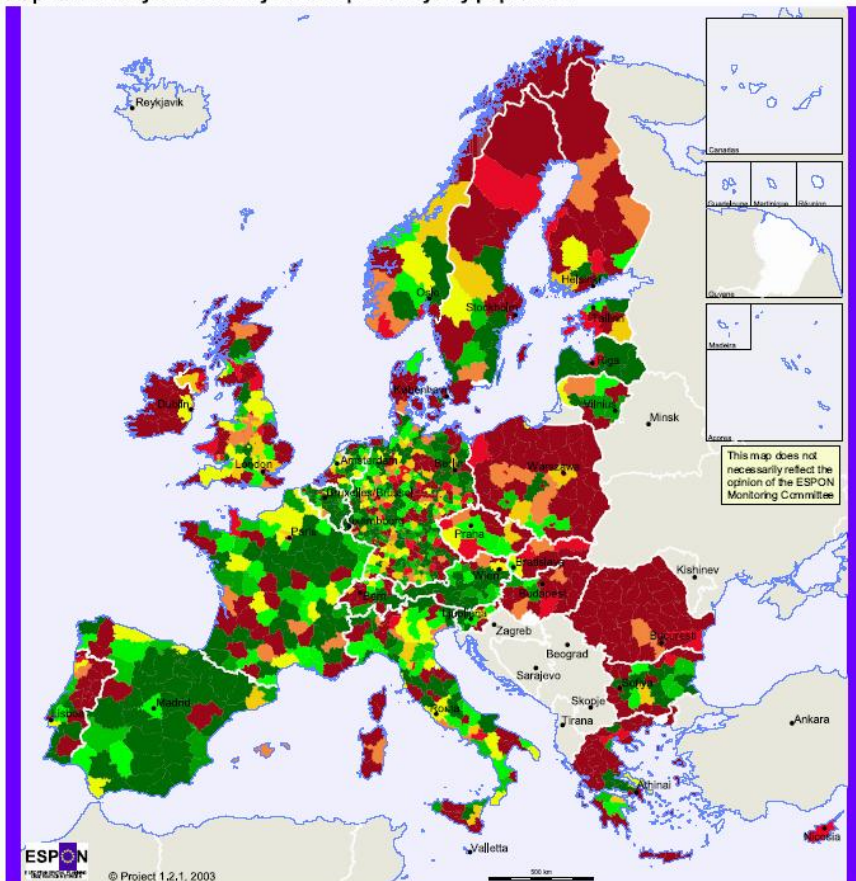
- TEN-T Road
- TEN-T Railway
- TEN-T Inland waterway

TEN-T priority axes

- Road priority axis
- Railway priority axis
- Inland waterway priority axis

* To be reviewed and updated in 2010

Map 12. Density of motorways and expressways by population

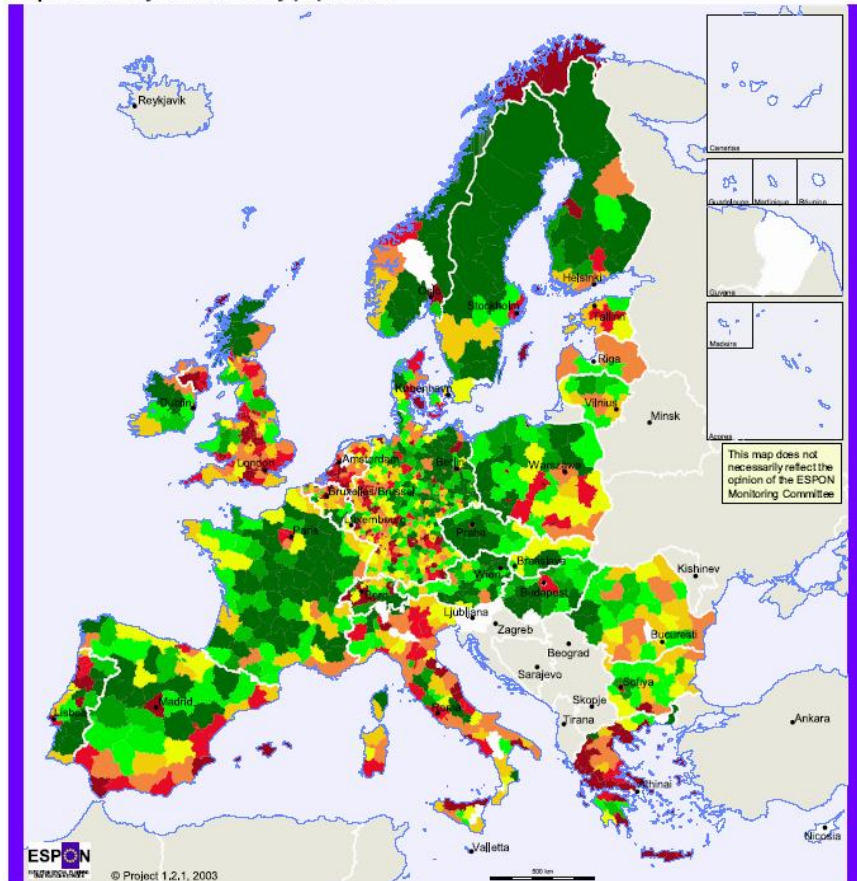

km of network 2001/population 1999 (ESPON Space=100)

- up to 20
- 20 up to 40
- 40 up to 60
- 60 up to 80
- 80 up to 100
- 100 up to 120
- 120 up to 140
- 140 up to 160
- 160 up to 180
- 180 and more
- no data

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries
Origin of data: ASSEMBLING graph GISCO
Source: ESPON Database

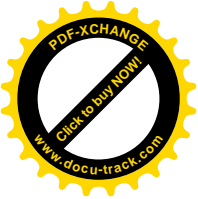
Map 13. Density of rail lines by population

km of network 2001/population 1999 (ESPON Space=100)

- up to 20
- 20 up to 40
- 40 up to 60
- 60 up to 80
- 80 up to 100
- 100 up to 120
- 120 up to 140
- 140 up to 160
- 160 up to 180
- 180 and more
- no data

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries
Origin of data: ASSEMBLING graph GISCO
Source: ESPON Database

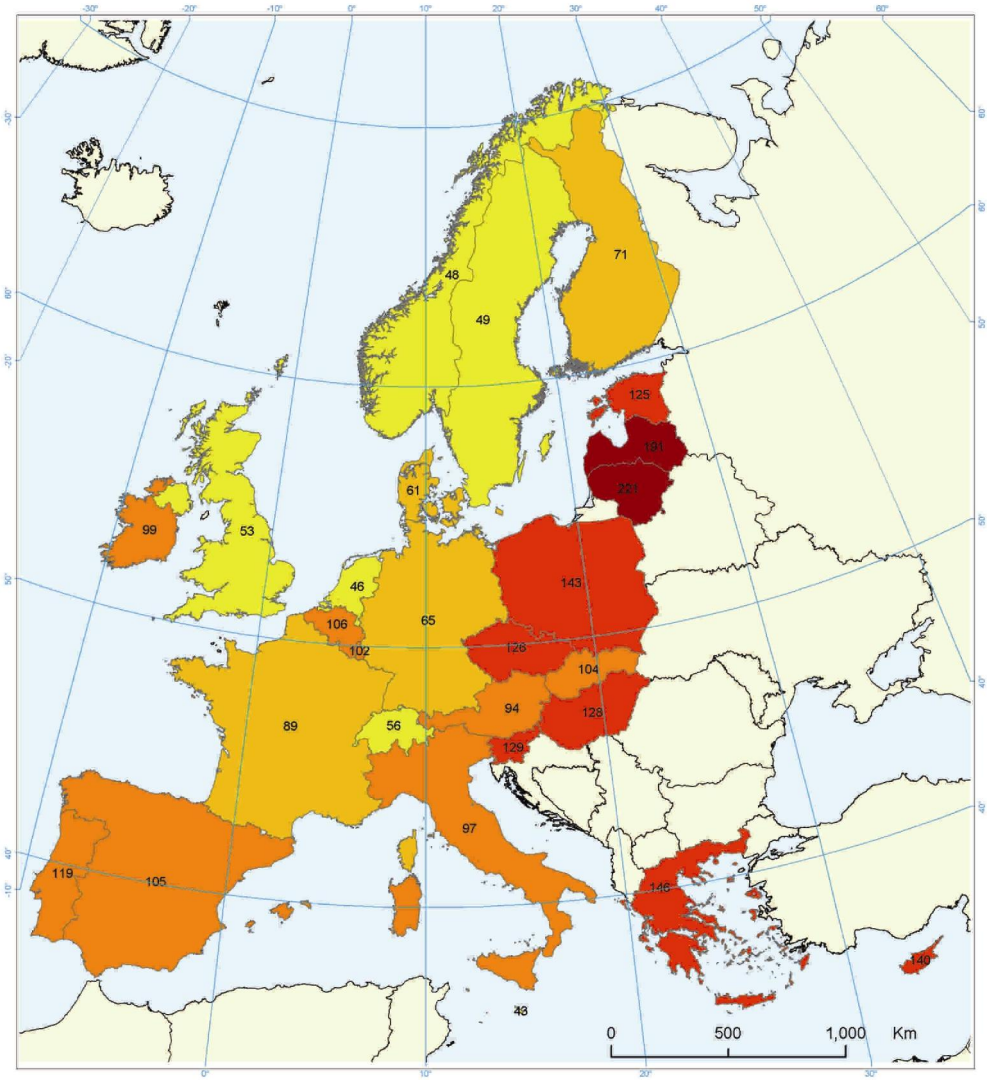

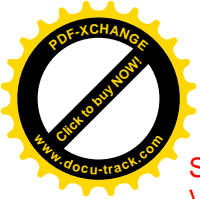
Road Fatalities in Europe 2005

- Road fatalities per million population
- 0 - 60
 - 61 - 90
 - 91 - 120
 - 121 - 150
 - > 150

DG TREN - June 2006
Source for fatalities: CARE and National Publications
Source for population: Eurostat
© Eurogeographic 2001 for the administrative boundaries

Str. 90

Vývoj populace 1995-2002

Vývoj populace 1995-2002 v %

Zdroj: Evropa v číslech, 2005

(zbytek údajů nečitelný)

Str. 91

Panevropské silniční koridory

Str. 92

Skupina na vysoké úrovni (HLG)

Hlavní nadnárodní osy a dálnice mezi námořními přístavy

Str. 93

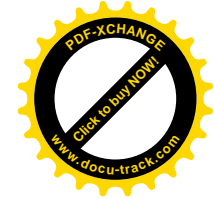
Hustota dálnic a rychlostních komunikací podle počtu obyvatel

km sítě 2001/počet obyvatel 1999

Str. 94

Počet usmrcených osob při silničních dopravních nehodách v Evropě, 2005

Počet mrtvých na milion obyvatel

Počet zaměstnanců se základním a středoškolským vzděláním 2003

Základní vzdělání

(v % z celkového počtu zaměstnaných osob)

Zaměstnaných osob se základním vzděláním jako procento z celkového počtu zaměstnaných lidí

EU25 = 23,9 %

Středoškolské vzdělání

(v % z celkového počtu zaměstnaných osob)

Zaměstnaných osob se středoškolským vzděláním jako procento z celkového počtu zaměstnaných lidí

EU25 = 50,4 %

Panevropské železniční koridory

Multimodální osy

Nadnárodní osy

Osy do jiných zemí

Vnitrozemské vodní osy

Námořní dálnice

Přístavní dálnice

TEN-T silnice

TEN-T železnice

TEN-T vnitrozemské vodní cesty

TEN-T prioritní osy

silniční prioritní osa

železniční prioritní osa

prioritní osa vnitrozemské vodní cesty

Hustota železniční sítě podle počtu obyvatel

km sítě 2001/počet obyvatel 1999

